

Dokument ukończony w lipcu 2024 r.

Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za jakiegokolwiek skutki wynikające z ponownego wykorzystania niniejszej publikacji.

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2024

© Unia Europejska, 2024

Ponowne wykorzystanie dokumentów Komisji Europejskiej reguluje decyzja Komisji 2011/833/UE z dnia 12 grudnia 2011 r. w sprawie ponownego wykorzystywania dokumentów Komisji (Dz.U. L 330 z 14.12.2011, s. 39).

O ile nie określono inaczej, ponowne wykorzystywanie niniejszego dokumentu jest dozwolone na podstawie licencji Creative Commons Attribution 4.0 International (CC-BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Oznacza to, że ponowne wykorzystywanie jest dozwolone pod warunkiem odpowiedniego poinformowania o autorze oraz o wszelkich zmianach wprowadzonych w dokumencie.

W przypadku jakiegokolwiek wykorzystania lub reprodukcji zdjęć lub innych materiałów, które nie są objęte prawami autorskimi UE, należy zwrócić się o zgodę bezpośrednio do właścicieli praw autorskich. Unia Europejska nie dysponuje prawami autorskimi do następujących elementów:

Zdjęcie na okładce: Pixabay <https://pixabay.com/fr/photos/sprats-fischkonserve-aliments-3827856/>

PDF ISBN 978-92-68-19844-5 doi:10.2771/921694 KL-02-24-848-PL-N

WIĘCEJ INFORMACJI I KOMENTARZY:

Dyrekcja Generalna ds. Gospodarki Morskiej i Rybołówstwa

B-1049 Bruksela

E-mail: contact-us@eumofa.eu

Spis treści

PODSUMOWANIE.....	1
LISTA AKRONIMÓW	3
1 ZAKRES I TREŚĆ	4
1.1 Zakres studium przypadku	4
1.2 Treść dokumentu	4
2 OPIS PRODUKTU I RYNKÓW	5
2.1 Właściwości biologiczne i handlowe	5
2.2 Produkcja światowa	6
2.3 Produkcja UE	8
2.4 Unijny rynek szprotów w podziale na państwa członkowskie	13
3 RYNEK POLSKI	20
3.1 Struktura łańcucha dostaw.....	20
3.2 Ceny szprotów w łańcuchu dostaw	28
3.3 Transmisja cen szprotów w puszcze na rynku polskim.....	33
4 RYNEK DUŃSKI	37
4.1 Struktura łańcucha dostaw.....	37
4.2 Ceny szprotów w łańcuchu dostaw	47
4.3 Transmisja cen szprotów w puszcze na rynku duńskim	52
5 RYNEK SZWEDZKI.....	53
5.1 Struktura łańcucha dostaw.....	53
5.2 Ceny w łańcuchu dostaw	66
5.3 Transmisja cen w łańcuchu dostaw	70
6 PORÓWNANIE TRANSMISJI CEN W RÓŻNYCH PAŃSTWACH CZŁONKOWSKICH	72
7 ZAINTERESOWANE STRONY, Z KTÓRYMI PRZEPROWADZONO WYWIAD	73

Podsumowanie

- Niniejsze studium przypadku koncentruje się na szprocie europejskim (*Sprattus sprattus*) do spożycia przez ludzi w Polsce, Danii i Szwecji, które są trzema głównymi producentami szprota w UE pod względem połowów i wyładunków i mają charakterystyczne profile wykorzystania tych ryb.
- W 2021 r. globalne połowy szprota europejskiego osiągnęły 424 941 ton, z czego 77% zostało złowionych przez flotę UE. W UE głównymi krajami-producentami są Dania (29% połowów UE), Polska (20%) i Szwecja (16%). Połowy spadły o 3% w ciągu roku i osiągnęły poziom 414 302 ton w 2022 r.
- Szprot jest jednym z głównych surowców wykorzystywanych do produkcji mączki rybnej i oleju rybnego. Jedynie niewielka część połowów w UE przeznaczona jest do spożycia przez ludzi. Większość działalności związanej z przetwarzaniem odbywa się w Danii. Spośród zgłoszonych wewnątrzunijnych przepływów handlowych świeżego szprota kierowanego do Danii znaczna część pochodzi z wyładunków statków UE w innych państwach członkowskich. Wewnątrzunijny handel mrożonymi szprotami zaopatruje głównie sektor konserw w krajach bałtyckich i Polsce.
- Na rynku szprot spotykany jest głównie w puszkach i wędzony, w mniejszej ilości świeży (w całości). W 2022 r. produkcja szprota w puszcze wyniosła 19 436 ton LWE w Polsce i 661 ton LWE w Szwecji. W Danii nie produkuje się szprotów konserwowych. Szprot przeznaczony do spożycia przez ludzi obejmuje również szproty w słoikach, ale w mniejszym stopniu. W Polsce znaczące jest również spożycie szprota wędzonego w całości, natomiast w Danii istnieje niewielki niszowy rynek mąki szprotowej przeznaczonej do spożycia przez ludzi.
- Przywóz szprota spoza UE jest ograniczony, natomiast wywóz poza UE, głównie mrożonego szprota, osiągnął w 2022 r. prawie 50 000 ton i był kierowany głównie do innych krajów Europy Wschodniej lub do Afryki Zachodniej.
- W Danii i Szwecji szprot jest wykorzystywany głównie do produkcji mączki rybnej i oleju rybnego. Szprot jest częściej wykorzystywany do spożycia przez ludzi w Polsce.
- W **Polsce** w 2022 r. połowy szprota osiągnęły 60 145 ton, z czego 48 645 ton wyładowano w Polsce, a 11 500 ton wyładowano za granicą, głównie w celu produkcji mączki rybnej i oleju. Przemysł przetwórczy, produkujący głównie szproty konserwowe, wykorzystuje 24 190 ton LWE szprota, dostarczanych głównie w drodze wyładunków oraz w mniejszym stopniu w drodze importu szprota mrożonego (2 288 ton LWE). Około połowa produkcji przemysłu przetwórczego trafia na eksport. Widoczna konsumpcja szprota przez ludzi wynosi 10 879 ton LWE, na które składa się zarówno produkcja krajowa, jak i w mniejszym stopniu import szprota konserwowego (944 ton LWE). Wykorzystanie i eksport szprota do produkcji mączki rybnej i oleju osiągnęło w Polsce poziom 33 311 ton LWE.
- W **Danii** połowy szprota osiągnęły w 2021 r. 93 780 ton LWE (106 275 ton w 2022 r.). Z połowów tych 92 298 ton LWE przeznaczono do zastosowań przemysłowych (88 933 ton LWE w Danii, 3 366 za granicą), a 1 930 ton LWE – do spożycia przez ludzi. Całkowity import do Danii, łącznie z wyładunkami zagranicznymi, wynosi 81 193 ton LWE. Całkowity eksport z Danii, łącznie z duńskimi wyładunkami za granicą, wynosi 4 985 ton LWE. Widoczna konsumpcja szprota w Danii wynosi 170 491 ton LWE. Z tej widocznej konsumpcji 169 736 ton LWE przeznacza się do produkcji mączki rybnej i oleju rybnego, 500 ton na karmę dla zwierząt domowych i inną paszę dla zwierząt, a 256 ton LWE – do spożycia przez ludzi. W Danii nie produkuje się szprotów konserwowych. Według zainteresowanych stron szprot sprzedawany na rynku duńskim jest konserwowany głównie na Łotwie, w mniejszym stopniu w Polsce i ewentualnie w innych krajach bałtyckich.

Europejskie Centrum Monitorowania Rynku Produktów Rybołówstwa i Akwakultury – Szprot w UE

- W **Szwecji** w 2022 r. krajowa flota złowiła 59 319 ton szprot. Stanowiło to wzrost o 16% w stosunku do połowów z roku 2021 i o 12% w porównaniu z rokiem 2013. Szwedzka produkcja przetworzonego i konserwowanego szprotu wyniosła w 2022 r. 661 ton. W 2022 r. eksport całego szprotu ze Szwecji wyniósł 48 340 ton (93% świeżego i 7% mrożonego), co odpowiada kwocie 16 mln EUR, i dotyczył głównie szwedzkiego wyładunku w Danii przeznaczonego do produkcji mączki rybnej. Produkcja szprotów w puszkach w Szwecji przeznaczona jest prawie wyłącznie na rynek lokalny i uzupełniana jest ograniczonym importem. Z analizy danych i konsultacji z zainteresowanymi stronami wynika, że widoczna konsumpcja szprotu do spożycia przez ludzi w 2022 r. wyniosła 4 048 ton LWE.
- W analizie transmisji cen uwzględnia się puszkę szprotów w przyprawach i occie o masie 125 g (zawierającą 80 g szprotu) sprzedawaną w szwedzkich supermarketach po cenie 26,32 EUR/kg oraz puszkę „szprotu wędzonego w oleju” o masie 170 g, marki własnej detalisty, sprzedawanej w polskich supermarketach, dla których cena detaliczna wynosi 6,40 EUR/kg.
 - Na cenę pierwszej sprzedaży szprotu wpływa głównie jego wykorzystanie do produkcji mączki rybnej i oleju rybnego. Cena ta ma minimalny wpływ na końcową cenę produktu, ponieważ udział kosztu surowca w końcowej cenie detalicznej wynosi od 3% w Szwecji do 6% w Danii.
 - Koszt pracy jest jednym z głównych czynników wpływających na wzrost cen sprzedaży w produkcji szprotu w puszcze, podczas gdy cena surowca ma ograniczony wpływ, niezależnie od rodzaju produktu.

Lista akronimów

CN-8	8-cyfrowy numer Nomenklatury scalonej (COMEXT/Eurostat)
DFPO	Danmarks Fiskeriforening Producentorganisation (Duńska Organizacja Producentów Ryb)
DPPO	Danmarks Pelagiske Producentorganisation (Duńska Organizacja Producentów Pelagicznych)
EU	Unia Europejska
FAO	Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa
HoReCa	Sektor hotelarsko-gastronomiczny
LWE	Ekwiwalent masy w relacji pełnej
MS	Państwa członkowskie UE
MSC	Rada zarządzania zasobami morskimi
SFPO	Sveriges Fiskares Producentorganisation (Szwedzka Organizacja Producentów Ryb)
TAC	Całkowite dopuszczalne połowy
UK	Zjednoczone Królestwo
VAT	Podatek od wartości dodanej

1 ZAKRES I TREŚĆ

1.1 Zakres studium przypadku

Uzasadnienie wyboru szprot do analizy przenoszenia cen i rozkładu wartości w niektórych łańcuchach dostaw UE zostało opisane w poniższej tabeli.

Produkt	Pochodzenie	Charakterystyka	Czynniki rynkowe i cenowe	Główne państwa członkowskie
Szprot w puszcze	Połowy (UE)	Produkt w puszkach, przykład szeroko odławianego gatunku w Europie. UE jest największym producentem szprot w puszcze	Czynniki mające wpływ na rynek tego produktu: • Dostawy/kwota połowowa • Wielkość ryby • Sezonowość (wpływająca na jakość ryb w procesie konserwowania) • Schematy konsumpcyjne i trendy w spożyciu ryb w puszkach	Polska, Dania i Szwecja
Inne produkty na bazie szprot przeznaczony do spożycia przez ludzi	Połowy (UE)	Popularność innych produktów na bazie szprot zależy od kraju. Szprot może być sprzedawany do spożycia przez ludzi w całości, świeży, wędzony (Polska), w słoikach lub jako mąka białkowa.	Dane jakościowe dotyczące spożycia Dane ilościowe dotyczące całego szprot przeznaczony do spożycia przez ludzi w Polsce	Polska, Dania i Szwecja

EUMOFA udostępnia inne istotne publikacje na tematy objęte niniejszym studium przypadku:

- [Studium przypadku dotyczące szprot w puszcze w Polsce i na Łotwie](#) (2020)
- Szprot – [profil gatunkowy](#)
- Profile krajów:
 - [Polska](#)
 - [Dania](#)
 - [Szwecja](#)

1.2 Treść dokumentu

Zgodnie z metodologią opracowaną w ramach EUMOFA i dostępną na stronie internetowej (<http://www.eumofa.eu/price-structure>) niniejszy dokument zawiera następujące elementy:

- opis produktu,
- analiza produkcji i tendencji rynkowych na poziomie UE,
- analiza struktury cen wzdłuż łańcucha dostaw w Polsce, Danii i Szwecji.

2 OPIS PRODUKTU I RYNKÓW

2.1 Właściwości biologiczne i handlowe

Szprot europejski (*Sprattus sprattus*) jest małym gatunkiem pelagicznym występującym na północno-wschodnim Atlantyku, od Morza Północnego i Bałtyku, kierując się na południe do Maroka i Morza Śródziemnego i Czarnego. Szprot jest gatunkiem stadnym, zwykle spotykanym na wybrzeżu w ławicach, niekiedy w ujściach rzek (zwłaszcza w przypadku młodych osobników), i tolerującym niskie zasolenie. Znaczące migracje obserwowane są pomiędzy żerowiskami zimowymi a letnimi tarliskami. Szprot żywi się głównie planktonowymi skorupiakami. Jego całkowita długość może osiągnąć nawet do 16 cm, ale najczęściej spotykana to 12 cm.

W Morzu Bałtyckim tarło szprota europejskiego odbywa się prawie przez cały rok, w pobliżu wybrzeża lub do 100 km w głąb morza, a nasila się wiosną i latem. Młode ryby dryfują w strefie przybrzeżnej. Szprot wypływa na powierzchnię w nocy¹.

Stada szprota są zarządzane poprzez TAC (całkowite dopuszczalne połowy) i kwoty. Szprot sprzedawany do spożycia przez ludzi to głównie szprot w puszcze i, w mniejszym stopniu, szprot wędzony. Jednakże szprot w puszcze może być wprowadzany do obrotu pod kilkoma nazwami handlowymi, w tym jako „sardynki”, na określonych warunkach w oparciu o przepisy dotyczące produktów typu sardynki zawarte w normach handlowych UE².

Produkt będący przedmiotem studium przypadku

Nazwa: Szprot europejski (*Sprattus sprattus*)

Kod 3-alfa FAO: SPR

Postać: Wędzony, w puszcze

Rozmiar handlowy: od 6 cm do 15 cm.

Powiązane kody w Nomenklaturze scalonej (COMEXT/EUROSTAT)

Kody zostały zmienione w 2012 r. Poniższa tabela zawiera szczegółowe informacje na temat kodów przed i po roku 2012.

Tabela 1: Kody handlowe produktów szprotowych (Nomenklatura CN-8)

CN8	Gatunki	Postać	Postać	Współczynnik przeliczenia na masę w relacji pełnej (LWE)
03 02 43 90	Szprot (<i>Sprattus sprattus</i>)	Świeży	Z wyłączeniem wątróbek i ikry	1,00
03 03 53 90	Szprot (<i>Sprattus sprattus</i>)	Mrożony	Z wyłączeniem wątróbek i ikry	1,00
16 04 13 90	Sardynela lub szprot ³	Przetworzony lub zakonserwowany	Cały lub w kawałkach	1,87

Źródło: Eurostat/COMEXT

¹ <http://www.fao.org/fishery/species/2102/en>

² Rozporządzenie Rady (EWG) nr 2136/89 z dnia 21 czerwca 1989 r. ustanawiające wspólne normy handlowe w odniesieniu do konserwowanych sardynek.

³ W przypadku produktów w puszkach szproty nie są wyróżnione i są objęte tym samym kodem co sardynelę:

2.2 Produkcja światowa

Na świecie występuje kilka gatunków szprot: szprot europejski (*Sprattus sprattus*), szprot z Morza Czarnego i Morza Kaspijskiego (*Clupeonella kultriventris*), szprot falklandzki (*Sprattus fuegensis*) i szprot z jeziora Tanganika (*Stolothrissa tanganicæ*).

2.2.1 Ewolucja połowów szprot europejskiego

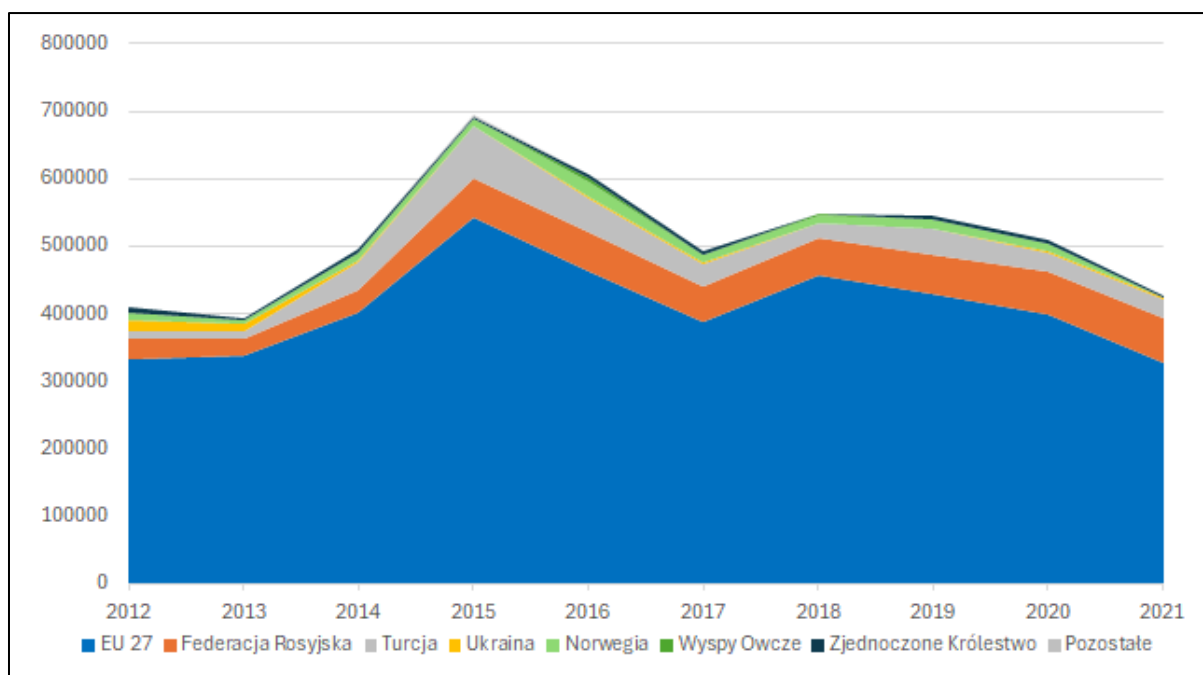
Szprot europejski (*Sprattus sprattus*) poławiany jest głównie na Morzu Północnym i Bałtyckim przez trawlerzy do połowów pelagicznych. W 2021 r. światowe połowy szprot europejskiego osiągnęły 424 941 ton, z czego 79% stanowiła flota UE. Innymi ważnymi producentami były Federacja Rosyjska i Turcja, stanowiące odpowiednio 15% i 7% światowych połowów. Podobnie jak w przypadku wielu małych gatunków pelagicznych, wolumeny połowów szprot europejskiego ulegały znacznym wahaniom z roku na rok ze względu na zmiany w TAC i kwotach. W latach 2012–2021 rosyjskie połowy stale i znacząco rosły (118%). Globalne połowy nieznacznie spadły w latach 2021–2022 (-3%) i osiągnęły 414 302 ton w 2022 r. Głównym producentem pozostała flota UE, odpowiadająca za 84% światowej produkcji.

Tabela 2: Światowa produkcja szprot europejskiego (w tonach) w latach 2012–2021

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
EU 27	332 871	337 425	401 352	542 751	461 749	387 027	458 009	427 824	399 353	328 035
Federacja Rosyjska	29 624	26 027	33 768	57 071	59 036	53 465	55 067	59 110	63 988	64 476
Turcja	12 092	9 764	41 648	76 996	50 225	33 950	20 057	38 078	26 804	28 041
Ukraina	15 751	12 866	2 114	2 237	1 745	2 159	1 603	1 370	1 984	1 732
Norwegia	10 364	2 936	10 725	9 700	21 703	10 230	11 091	12 185	11 155	1 109
Wyspy Owcze	467	510	185	644	5 251	1 399	1 287	1 142	1 165	992
Zjednoczone Królestwo	7 284	4 800	4 914	3 752	5 067	3 898	1 872	4 338	4 237	528
Pozostałe	79	105	86	20	78	22	17	20	23	29
Razem	408 532	394 433	494 791	693 172	604 854	492 150	549 003	544 065	508 708	424 941

Źródło: FAO

Rysunek 1: Światowa produkcja szprot europejskiego (w tonach) w latach 2012–2021

Źródło: FAO

2.2.2 Ewolucja połowów innych gatunków szprotów

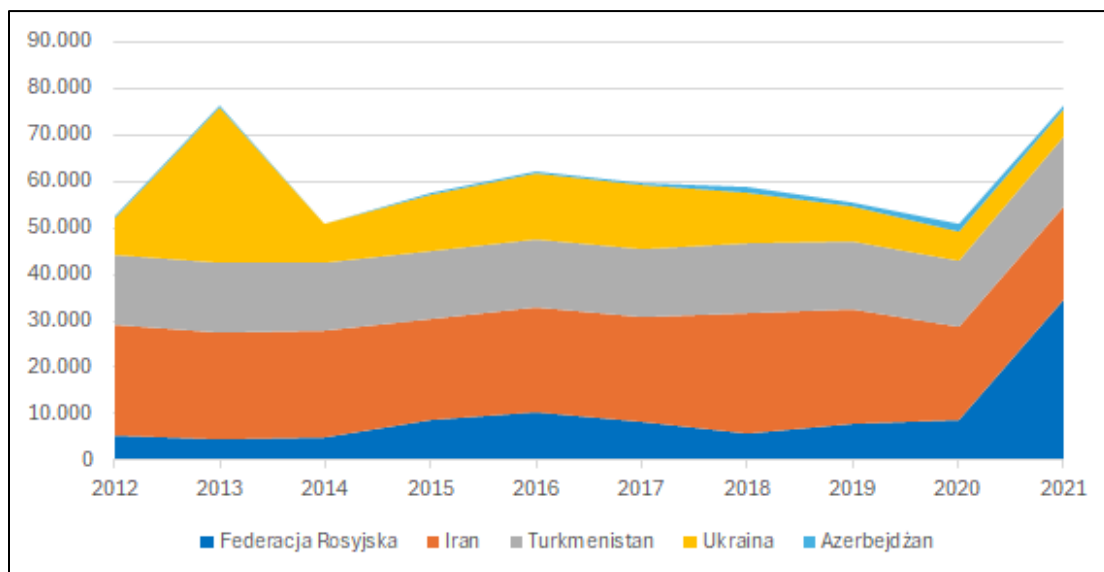
W Morzu Czarnym i Kaspijskim odławia się inny gatunek szprot, oznaczony naukową nazwą *Clupeonella kultriventris*. Całkowite połowy szprot z Morza Czarnego i Kaspijskiego osiągnęły 71 664 ton w 2021 r. (71 664 ton w 2022 r., -6%) i były ogólnie stabilne w ostatniej dekadzie, pomimo znacznych wahań z roku na rok, zwłaszcza na Ukrainie w 2013 r. (zob. rysunek 2). Główne kraje zaangażowane w te połowy to Federacja Rosyjska (45% całkowitego wolumenu połowów w 2021 r., przy wzroście o 303% w latach 2020–2021), Iran (26%), Turkmenistan (19%), Ukraina (8%) i Azerbejdżan (1%).

Tabela 3: Światowe połowy szprot z Morza Czarnego i Kaspijskiego (w tonach) 2012–2021

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Federacja Rosyjska	5 216	4 465	5 098	8 920	10 542	8 308	5 663	7 770	8 595	34 667
Iran	24 086	23 221	22 873	21 553	22 429	22 602	26 154	24 586	20 053	20 138
Turkmenistan	14 680	14 680	14 680	14 680	14 680	14 680	14 680	14 680	14 300	14 700
Ukraina	8 042	33 692	8 056	12 149	14 137	13 563	11 085	7 566	6 386	5 950
Azerbejdżan	372	206	164	138	316	559	1 073	694	1 616	923
Razem	52 396	76 264	50 871	57 440	62 104	59 712	58 655	55 296	50 950	76 378

Źródło: FAO

Rysunek 2: Światowe połowy szprot z Morza Czarnego i Kaspijskiego (w tonach) 2012–2021

Źródło: FAO

Inny gatunek szprot, szprot falklandzki (*Sprattus fuegensis*) jest poławiany na południowym Atlantyku, a prawie wszystkie połowy można przypisać flocie chilijskiej (tylko 0,04 tony flocie Falklandów w 2021 r.). Całkowity wolumen połowów szprot falklandzkiego w 2021 r. osiągnął 16 149 ton i w ciągu roku spadł o 14%, osiągając 13 869 ton w 2022 r. Połowy szprot z jeziora Tanganika (*Stolothrissa tanganicae*), gatunku endemicznego tego afrykańskiego jeziora śródlądowego, osiągnęły 8 465 ton w 2021 r. (8 635 ton w 2022 r.), a całość złowiła flota Burundi.

Tabela 4: Światowe połowy szprot falklandzkiego i szprot z jeziora Tanganika (w tonach) 2012–2021

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Chile	23 797	27 214	27 230	31 393	23 655	19 293	9 046	12 587	16 889	16 149
Burundi	9 731	7 410	8 833	8 027	8 320	8 639	8 330	8 430	8 466	8 465
Pozostałe	49	12	25	145	1	12	1	2	0	0

Źródło: FAO

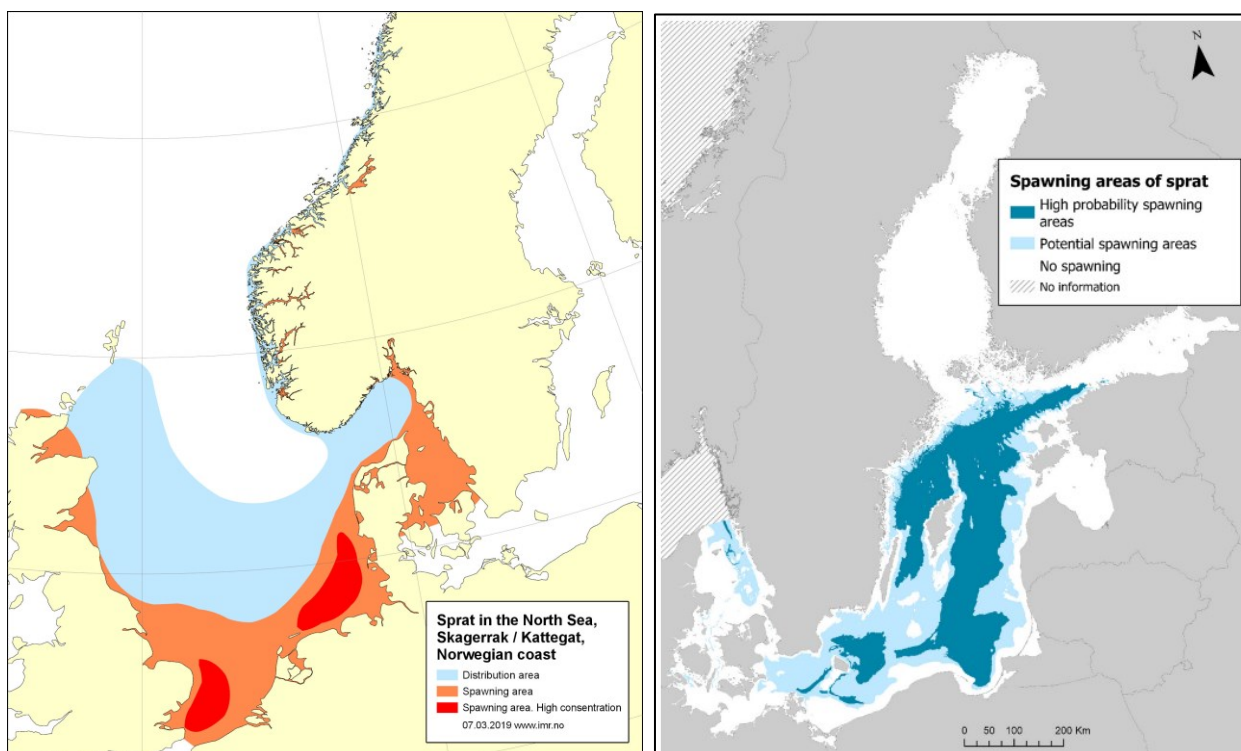
2.3 Produkcja UE

2.3.1 Obszary połowowe i zarządzanie

Obszary połowowe

Szprot europejski jest poławiany głównie na dwóch obszarach: na Morzu Północnym i na Morzu Bałtyckim. Na Morzu Północnym obszary tarła szprot skupiają się u wybrzeży wschodniej Anglii, Belgii, Holandii, Niemiec i zachodniej Danii. Obszar występowania szprot obejmuje południową część Morza Północnego, wzdłuż tych obszarów. Według zainteresowanych stron koncentracja szprot na obszarze Skagerrak, Kattegat, pomiędzy Morzem Północnym a Morzem Bałtyckim, nie jest już tak znacząca jak dawniej. Obszary tarła szprot na Morzu Bałtyckim skupiają się wokół wyspy Gotlandii (Szwecja) i Bornholm (Dania), u wybrzeży krajów bałtyckich, obwodu królewieckiego (Rosja) i Polski. Szprot europejski jest także poławiany w mniejszym stopniu w Morzu Celtyckim i w kanale La Manche.

Rysunek 3: Tarło i rozmieszczenie szprotów w Morzu Północnym, na obszarze Skagerrak, Kattegat i w Morzu Bałtyckim

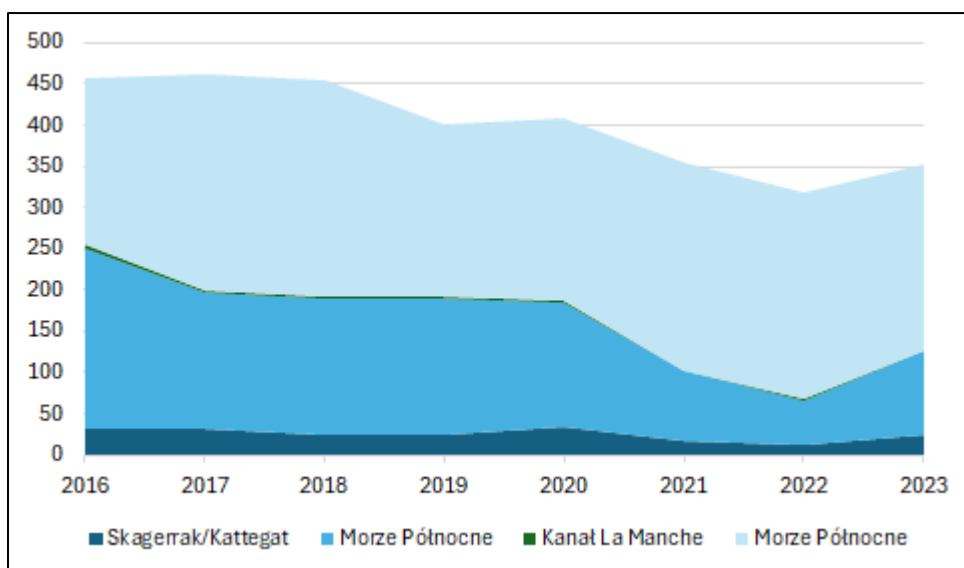

Źródła: Instytut Badań Morskich (Norwegia), 2019 (po lewej) – HELCOM (Finlandia), 2021 (po prawej).

Środki zarządzania

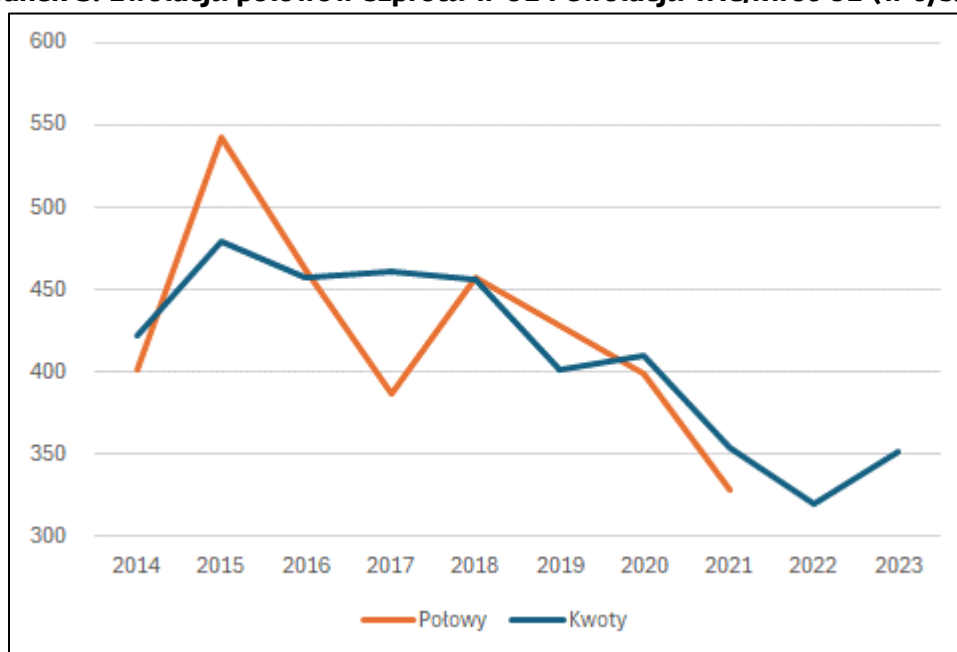
Zarządzanie stadami szprotów w Morzu Północnym, na obszarze Kattegat, Skagerrak, w Morzu Bałtyckim i w kanale La Manche odbywa się w oparciu o TAC. W ramach TAC **kwoty UE** w odniesieniu do połowów szprotów spadły o 23% w ciągu ostatnich 8 lat. W tym okresie kwoty UE spadły o 53% na Morzu Północnym i wzrosły o 11% na Morzu Bałtyckim. Gwałtowny spadek kwot UE na Morzu Północnym miał miejsce w 2021 r. (-44%) i 2022 r. (-36%). W latach 2022–2023 kwoty połowowe wzrosły zarówno dla Morza Północnego, jak i Bałtyku. TAC i kwoty bezpośrednio wpływają na połowy; są one główną przyczyną spadku połowów szprotów przez flotę UE w ciągu ostatnich 10 lat.

Rysunek 4: Zmiany unijnych TAC według obszarów połowowych (w tys. ton)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rozporządzeń dotyczących kwot i TAC DG ds. Gospodarki Morskiej i Rybołówstwa⁴.

Rysunek 5: Ewolucja połowów szprot w UE i ewolucja TAC/kwot UE (w tys. ton)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rozporządzeń dotyczących kwot i TAC FAO i DG ds. Gospodarki Morskiej i Rybołówstwa⁵.

⁴ TAC i kwoty są ustalane na początku każdego roku i mogą czasami różnić się w ciągu roku w zależności od nowych opinii naukowych. Na przykład, w 2015 r. TAC na szprotka na Morzu Północnym został znacznie zwiększony o 123 000 ton, z czego 110 000 ton dla Danii. Źródło: <http://cphpost.dk/news/denmark-close-to-landing-extra-sprat-quota.html>

⁵ ibidem

Europejskie Centrum Monitorowania Rynku Produktów Rybołówstwa i Akwakultury – Szprot w UE

Do połowów szprota w Morzu Bałtyckim (podrejon 25–32) mają zastosowanie, oprócz kwot, również **inne ograniczenia**. Od 1 stycznia 2024 r. weszła w życie poprawka do rozporządzenia (UE) 2023/194 dotycząca uprawnień do połowów na innych wodach. Zabrania się połowów włokiem pelagicznym:

- w podrejonach 25 i 26 od 1 kwietnia do 30 kwietnia,
- w podrejonach 27 i 28.2 od 16 kwietnia do 15 maja,
- w podrejonach 29 i 32 od 1 maja do 31 maja.

W celu ochrony tarlisk śledzia atlantyckiego i dorsza atlantyckiego rozporządzenie zabrania także, z pewnymi wyjątkami, połowów przy użyciu dowolnego rodzaju narzędzi połowowych:

- w podrejonach 25 i 26 od 1 maja do 31 sierpnia,
- w podrejonie 24 od 15 maja do 15 sierpnia,
- w podrejonach 22 i 23 od 15 stycznia do 31 marca.

Ograniczenia te dotyczą głównie połowów przeznaczonych do spożycia przez ludzi w Polsce i krajach bałtyckich, gdyż okresy te pokrywają się z sezonem szprotów na tych łowiskach (styczeń–kwiecień).

Szprot jest jednym z gatunków objętych **oznakowaniem** Rady zarządzania zasobami morskimi (MSC). Jednakże żadne połowy w UE nie posiadają obecnie oznakowania MSC dla szprota. Norweskie połowy szprota w Morzu Północnym (narzędzia: sieci okrążające, włoki pelagiczne i włoki denne) to jedyne europejskie połowy posiadające obecnie oznakowanie. Aktualnie trwa ocena duńskich (DFPO, DPPO) i szwedzkich (SPFPO) wniosków o oznakowanie MSC.⁶

2.3.2 Ewolucja połowów szprota przez floty UE

Szprot europejski jest jedną z najważniejszych komercyjnych małych ryb pelagicznych w UE, poławianych głównie na Morzu Północnym i Bałtyckim. Mniejsze obszary produkcji znajdują się na Morzu Czarnym, gdzie łowią go floty rumuńskie i bułgarskie, oraz na Morzu Śródziemnym. Połowy szprota odbywają się za pomocą trawlerów do połowów pelagicznych z wykorzystaniem sieci o małych oczkach. Stado szprota w Morzu Bałtyckim jest bardziej żywotne niż stado w Morzu Północnym. Szprot jest objęty całkowitym dopuszczalnym połowem (TAC), który jest dzielony między 12 państw członkowskich (na Morzu Północnym i Bałtyckim)⁷.

W 2021 r. połowy szprota europejskiego w UE osiągnęły poziom 328 035 ton. Dania odpowiada za 29% unijnych połowów szprota europejskiego (93 776 ton w 2021 r., co oznacza znaczny spadek o 47% w porównaniu z 2020 r.). Inne ważne kraje produkujące to Polska (20%) i Szwecja (16%). Drugorzędnymi producentami są Łotwa (9%), Estonia (8%), Niemcy (5%), Finlandia (5%), Irlandia (4%) i Litwa (3%). Poziom produkcji w UE w 2021 r. był podobny do tego sprzed dziesięciu lat (-1,4%). Znaczne wahania wystąpiły jednak w ciągu dekady, ze względu na duże zróżnicowanie TAC i kwot, zwłaszcza w przypadku Danii (połowy zmniejszyły się o 37 % w latach 2016–2017 i o 47% w latach 2020–2021, głównie ze względu na znaczne zmniejszenie kwot na Morzu Północnym i Morzu Norweskim). W 2022 r. połowy UE nieznacznie wzrosły (o 6%) i osiągnęły poziom 346 391 ton. Głównymi producentami pozostały Dania, Polska i Szwecja.

⁶ <https://fisheries.msc.org/en/fisheries/@@search?q=sprat&search=>

⁷ BE, DK, DE, EE, FI, FR, LV, LT, PL, NL, SE i UK.

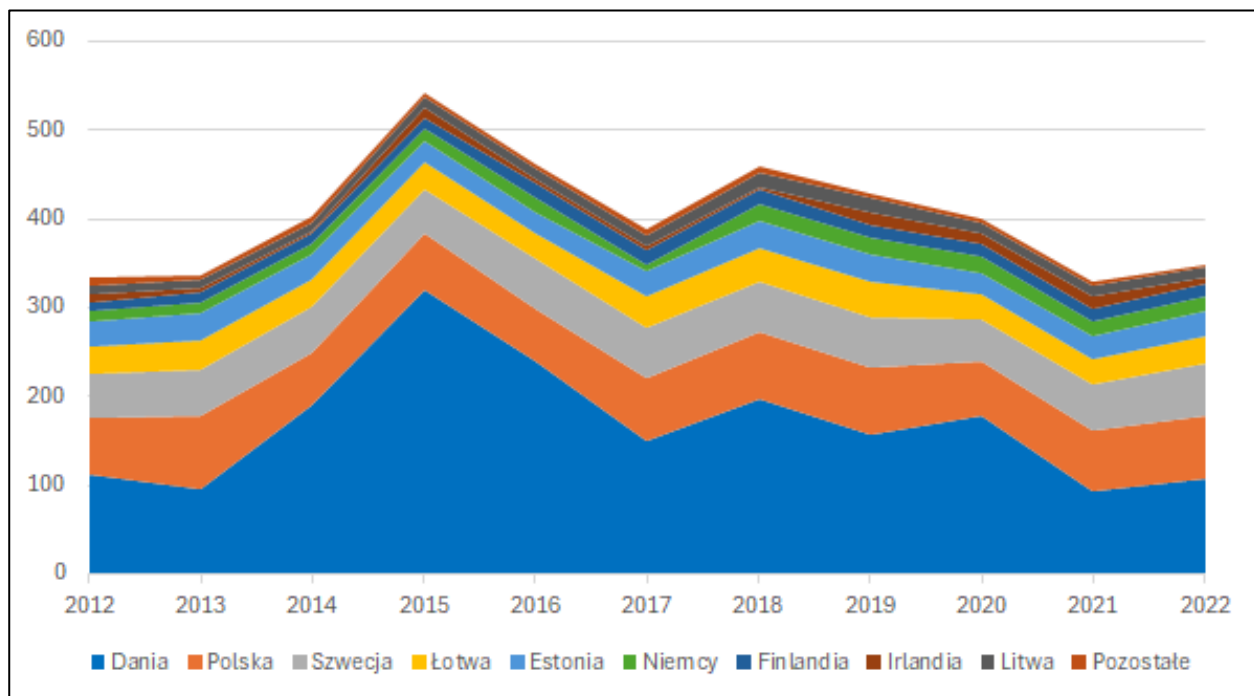
Europejskie Centrum Monitorowania Rynku Produktów Rybołówstwa i Akwakultury – Szprot w UE

Tabela 5: Połowy szprot europejskiego w UE (w tonach), 2012-2021 r.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Dania	111 706	96 386	190 529	318 942	239 503	149 632	198 096	156 971	177 324	93 779
Polska	63 115	80 988	58 588	64 173	60 057	69 972	74 152	74 492	61 355	67 063
Szwecja	50 697	52 909	51 377	50 980	56 246	58 386	57 635	58 532	47 735	52 260
Łotwa	30 719	33 310	30 761	30 501	28 103	35 744	37 100	38 710	28 894	29 085
Estonia	27 697	29 805	28 498	23 954	23 687	26 546	29 626	30 649	24 310	25 713
Niemcy	11 740	11 899	11 756	13 996	16 505	8 705	19 052	18 278	18 788	15 628
Finlandia	8 973	11 087	11 813	11 875	16 806	16 088	16 467	16 092	12 513	14 785
Irlandia	9 726	5 454	2 991	10 371	4 763	4 260	3 591	13 012	13 527	14 527
Litwa	11 245	10 353	9 679	11 004	11 548	12 480	16 499	16 229	11 141	11 369
Pozostałe	7 253	5 234	5 360	6 955	4 531	5 214	5 791	4 859	3 766	3 826
Razem	332 871	337 425	401 352	542 751	461 749	387 027	458 009	427 824	399 353	328 035

Źródło: FAO

Rysunek 6: Ewolucja połowów szprot w UE w podziale na kraje (w tys. ton)

Źródło: FAO

2.3.3 Ewolucja wyładunków szprotów w UE

W 2021 r. wyładunki szprot europejskiego w UE wyniosły 319 583 ton, z czego połowa pochodziła z wyładunków w Danii. Z porównania połowów i wyładunków wynika, że kilka flot UE (ale również flot spoza UE, jak np. norweska) dokonuje wyładunku w Danii. Głównym powodem jest fakt, że szprot jest wykorzystywany głównie jako surowiec dla przemysłu paszowego w Danii. W Danii i Finlandii prawie wszystkie wyładunki są przeznaczone do celów przemysłowych (tj. zmniejszenie ilości oleju rybnego i mączki rybnej), natomiast w innych krajach większość wyładunków jest przeznaczona do spożycia przez ludzi. Inne główne kraje wyładunku szprot to Polska (16%, 52 202 ton), Estonia (11%, 35 638 ton) i Łotwa (10%, 31 199 ton).

W latach 2012–2021 wyładunki szprot w UE spadły o 8%, przy dużym zróżnicowaniu między głównymi krajami wyładunku. Wzrost odnotowano w Polsce (17%) i Estonii (12%), a spadek w Danii (-7%) i na Łotwie (-9%). Największe różnice występują w przypadku drugorzędnych krajów wyładunku, przy czym wzrost odnotowano w Niemczech (592%), Finlandii (64%), Irlandii (46 %) i Bułgarii (23%), a znaczny spadek w Szwecji (-81%). Tendencje te wynikają ze zmian w strategiach wyładunku oraz wahań TAC i kwot (zwłaszcza na Morzu Bałtyckim, Morzu Północnym i Morzu Norweskim).

Tabela 6: Ewolucja wyładunków szprot w UE (w tonach) w latach 2012-2021

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Dania	172 490	168 274	244 867	384 841	319 698	240 546	267 990	235 529	240 548	160 934
Polska	44 629	48 447	48 121	44 282	47 376	49 878	56 311	52 475	44 673	52 202
Estonia	31 872	34 385	32 208	28 232	23 754	26 073	27 988	34 764	31 831	35 638
Łotwa	34 106	36 585	32 074	31 610	27 281	34 710	38 866	39 557	32 496	31 199
Irlandia	9 726	5 454	2 991	10 371	4 763	2 541	3 591	13 007	14 835	14 164
Szwecja	43 218	32 870	24 210	18 182	20 588	21 751	19 065	12 941	16 219	8 137
Finlandia	4 103	5 101	5 814	4 793	8 488	16 088	10 016	7 169	5 647	6 723
Niemcy	946	1 365	635	753	463	7 586	1 526	1 662	2 707	6 543
Bułgaria	2 830	3 794	2 287	3 297	2 296	3 189	3 188	4 585	1 623	3 479
Pozostałe	4 422	1 580	3 178	3 820	2 184	2 845	2 592	270	2 516	564
Razem	348 343	337 854	396 385	530 181	456 892	405 206	431 135	401 959	393 094	319 583

Źródło: EUMOFA, w oparciu o dane Eurostatu

2.4 Unijny rynek szprotów w podziale na państwa członkowskie

W celu oszacowania wielkości unijnych rynków szprot konieczne jest oszacowanie widocznego spożycia w głównych państwach członkowskich UE w przeliczeniu na masę w relacji pełnej. Jednak w przypadku szprot pojawiają się dwie główne kwestie:

- Duża część połowów szprot w UE przeznaczona jest do przemysłowych celów niespożywczych (przetwarzanie na mączkę rybną i olej rybny, inne pasze, karmę dla zwierząt domowych). Większość tej działalności związanej z przetwarzaniem ma miejsce w Danii, gdzie zaangażowanych jest bardzo niewiele firm, co powoduje problemy związane z poufnością w kontekście przepływów handlowych. Jeśli chodzi o mrożonego szprot, zakłada się, że przepływy handlowe są przeznaczone głównie do celów przetwórstwa ryb, w szczególności przemysłu konserwowego.
- Kod celny nie rozróżnia szprot przetworzonego i zakonserwowanego w danych handlowych UE (16041390: Sardynele lub szproty, całe lub w kawałkach, ale nie mielone, przetworzone lub zakonserwowane). Sardynela jest często stosowana przez zakłady produkcji konserw jako substytut szprotów lub sardynek, gdy brakuje tych surowców. Tak więc, udział sardyneli/szprot może się różnić w zależności od roku i kraju.

W poniższej tabeli podano wielkość połowów i przepływów handlowych dla każdej postaci. Dzięki temu daje ona wyobrażenie o wielkości rynku na poziomie krajowym. Import i eksport świeżych ryb obejmuje wyładunki zagranicznych statków i wyładunki za granicą.

Europejskie Centrum Monitorowania Rynku Produktów Rybołówstwa i Akwakultury – Szprot w UE

W ogólnym ujęciu większość przepływów handlowych stanowi świeży szprot przywożony do Danii w celu produkcji mączki rybnej i oleju rybnego (zwłaszcza ze Szwecji), świeży szprot przywożony do Estonii oraz mrożony szprot wywożony z Polski, Estonii i Łotwy. Przepływy przywozu są mniejsze i obejmują głównie mrożone szproty przywożone do Estonii i na Łotwę w celu zaopatrzenia przemysłu konserwowego.⁸

Tabela 7: Połowy (w tonach masy w relacji pełnej) i obroty handlowe (w tonach masy netto) szprot w głównych krajach produkujących UE (2021 r.)

Kraje	Połowy	Przywóz			Wywóz		
		Żywy/świeży	Mrożony	Razem	Żywy/świeży	Mrożony	Razem
Dania	93 779	19 958	329	20 286	3 670	469	4 139
Polska	67 063	5 825	1 741	7 566	1 574	12 895	14 469
Szwecja	52 260	899	33	932	42 369	1 656	44 025
Łotwa	29 085	8 294	5 638	13 931	752	15 680	16 432
Estonia	25 713	16 850	2 011	18 861	440	21 394	21 835
Niemcy	15 628	5	567	572	8 596	146	8 742
Finlandia	14 785	92	0	92	5 802	1 413	7 215
Irlandia	14 527	0	38	38	44	706	750
Litwa	11 369	1 225	974	2 199	8 985	121	9 106
Bułgaria	3 479	67	980	1 047	58	956	1 014
Holandia	134	0	1 708	1 708	0	1 901	1 901
Malta	74	0	0	0	0	0	0
Rumunia	48	398	1 603	2 001	3	40	43
Pozostałe	92	24	1 456	1 480	14	521	535
Razem	328 035	53 635	17 077	70 713	72 307	57 898	130 207

Źródło: FAO, EUMOFA, w oparciu o dane Eurostatu

Nie ma określonego kodu CN-8 dla przetworzonego i zakonserwowanego szprot. Odpowiedni kod to 16041390: Sardynele lub szproty, całe lub w kawałkach, ale nie mielone, przetworzone lub zakonserwowane.

2.4.1 Handel wewnątrzunijny

Eksport wewnątrzunijny

W przypadku **świeżego** szprot wymiana wewnątrzunijna jest bardzo wysoka – w 2022 r. eksportowano 73 287 ton (w 2023 r. 69 366 ton). Głównym eksporterem była z pewnością przewagą Szwecja (63% całkowitego eksportu wewnątrzunijnego, prawdopodobnie w postaci świeżych wyładunków do celów przemysłowych). Niemcy (11%), Łotwa (10%) i Litwa (9%) były również, choć w mniejszym stopniu, głównymi eksporterami.

W przypadku szprot **mrożonego** głównym eksporterem wewnątrzunijnym była Łotwa, odpowiadająca za 37% całkowitej ilości 17 820 ton eksportu wewnątrzunijnego (17 596 ton w 2023 r.). Kolejnym głównym eksporterem była Estonia, odpowiadająca za 33% całkowitego eksportu wewnątrzunijnego. Na kolejnych miejscach plasowała się Polska (8%) i Szwecja (7%).

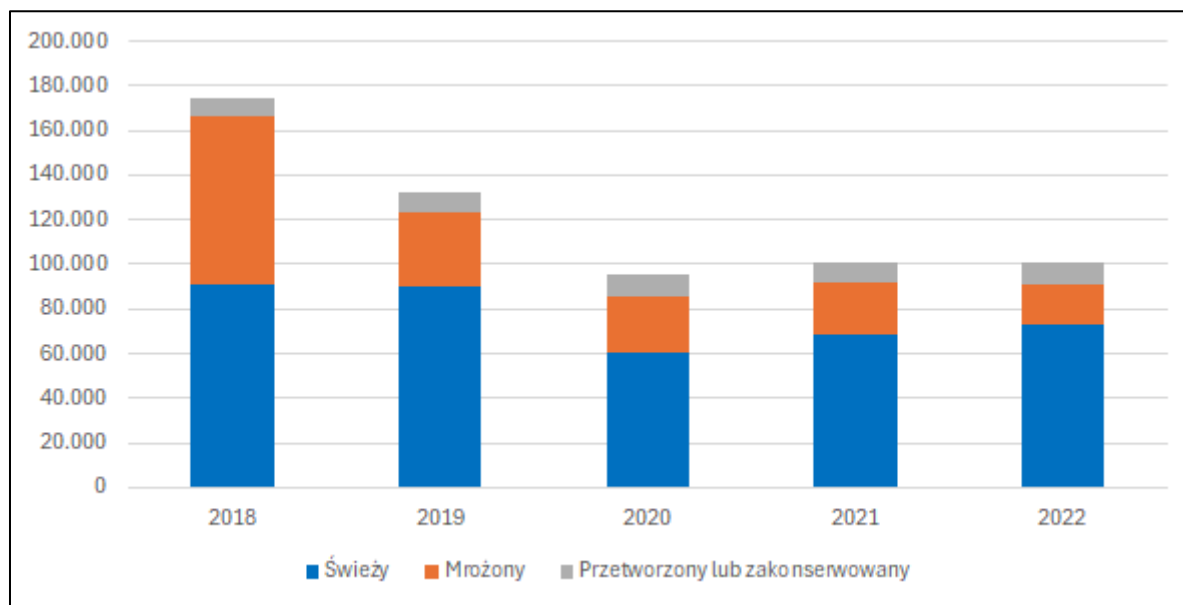
⁸ Przepływy handlowe zgłaszane jako przywóz i wywóz świeżego szprot obejmują znaczną część wyładunków (odpowiednio wyładunki zagranicznych statków w kraju zgłaszającym i wyładunki za granicą).

Europejskie Centrum Monitorowania Rynku Produktów Rybołówstwa i Akwakultury – Szprot w UE

W przypadku **przetworzonych i konserwowanych** szprotów i sardyneli⁹ eksport wewnątrzunijny osiągnął w 2022 r. poziom 9 448 ton (w 2023 r. 9 591 ton). Głównym eksporterem była Łotwa, odpowiadająca za 48% całkowitego eksportu przetworzonych i konserwowanych szprotów i sardyneli, a następnie Polska (22%) i Chorwacja (11%).

Wewnątrzunijny eksport produktów szprotowych wykazuje znaczny spadek w ciągu ostatnich pięciu lat (-42%). Tendencja ta wynika głównie z załamania się eksportu mrożonych szprotów (-76%), przy czym znacząco spadł także eksport świeżych szprotów (-19%), a eksport szprotów przetworzonych i konserwowanych wzrósł o 13%.

Rysunek 7: Wewnątrzunijny eksport produktów szprotowych (w tonach masy netto)¹⁰

Źródło: COMEXT

Import wewnątrzunijny

W 2022 r. głównym wewnątrzunijnym importerem świeżego szprota była Dania, która odpowiada za ponad połowę (57%) całkowitego importu wewnątrzunijnego wynoszącego w 2022 r. 56 007 ton (47 030 ton w 2023 r.). Głównymi importerami były także Estonia (27%) i Łotwa (10%).

Łotwa to główny wewnątrzunijny importer mrożonego szprota (22%, 2 569 ton). Na kolejnych miejscach plasują się Rumunia (16%), Estonia (14%), Estonia, Litwa i Bułgaria (po 10%).

Niemcy, Szwecja i Rumunia były głównymi wewnątrzunijnymi importerami przetworzonego i konserwowanego szprota i sardyneli, odpowiadającymi odpowiednio za 15% (1 318 ton), 13% i 12% całkowitego wewnątrzunijnego importu przetworzonego i konserwowanego szprota.

W ogólnym ujęciu głównymi wewnątrzunijnymi importerami szprota, poza Danią, są kraje bałtyckie i Europy Wschodniej.

⁹ Nie ma określonego kodu CN-8 dla przetworzonego i zakonserwowanego szprota, ponieważ jest on mieszany z innymi gatunkami: kod 16041390: Sardynele lub szproty, całe lub w kawałkach, ale nie mielone, przetworzone lub zakonserwowane.

¹⁰ 03024390: Szprot (*Sprattus sprattus*), z wyłączeniem wątroby i ikry, świeży lub schłodzony; 03035390: Szprot (*Sprattus sprattus*), z wyłączeniem wątroby i ikry, mrożony; 16041390: Sardynele lub szproty, całe lub w kawałkach, ale nie mielone, przetworzone lub zakonserwowane.

2.4.2 Handel poza UE

Eksport poza UE

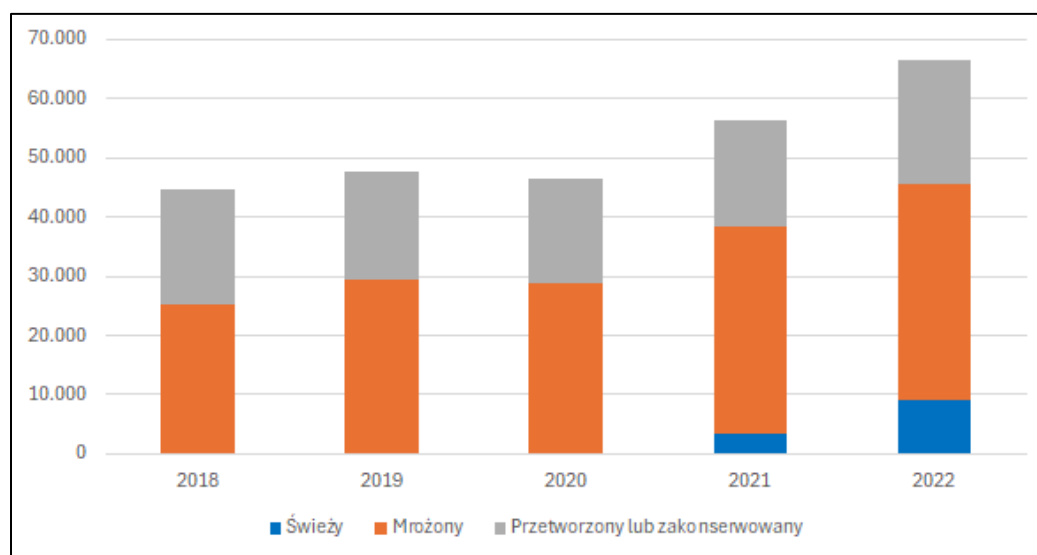
W 2022 r. eksport **świeżego** szprotka poza UE był ograniczony do 8 964 ton, a głównym eksporterem była Dania (88%). Inni eksporterzy do krajów poza UE to Niemcy (10%) i Polska (2%). 98% eksportu świeżych szprotów trafia do Norwegii. Eksport świeżego szprotka poza UE spadł o 33% w ciągu jednego roku i osiągnął 5 966 ton w 2023 r.

Większy był eksport **mrożonego** szprotka poza UE – w 2022 r. wyeksportowano 36 719 ton (odnotowano spadek o 24% w ciągu jednego roku w porównaniu z 27 979 ton w 2023 r.). Zdecydowanie największym eksporterem jest Estonia (46% całkowitego wolumenu mrożonego szprotka), choć jej łączny udział spadł, oraz w mniejszym stopniu Łotwa (24%) i Polska (16%). W 2022 r. głównymi kierunkami eksportu poza UE były Ukraina (43% całkowitego wolumenu eksportu), Białoruś (16%) i Ghana (10%).

W przypadku **przetworzonych i konserwowanych** szprotów i sardyneli¹¹ eksport poza UE osiągnął w 2022 r. poziom 20 952 ton (odnotowano spadek o 26% w ciągu jednego roku w porównaniu z 15 515 ton w 2023 r.). Głównym eksporterem poza UE, odpowiadającym za połowę wolumenu (50%), jest Łotwa. Na kolejnych miejscach plasują się Polska i Estonia, na które przypada odpowiednio 27% i 20% całkowitego wolumenu eksportu tego produktu. Głównymi krajami eksportu poza UE była Ukraina (48% całkowitego wolumenu eksportu przetworzonego i konserwowanego szprotka i sardyneli poza UE, o 10 061 ton więcej niż całkowity eksport wewnątrzunijny) oraz w mniejszym stopniu Stany Zjednoczone (23%) i Mołdawia (6%).

W latach 2018–2022 wywóz produktów szprotowych poza UE wykazywał tendencję wzrostową, od prawie zerowego wywozu do 8 324 ton, co stanowi wzrost o 6 016% w przypadku świeżego szprotka, podczas gdy wywóz mrożonego szprotka wzrósł o 46%, a wywóz przetworzonego lub zakonserwowanego szprotka o 8%. W ciągu ostatniego roku eksport szprotka świeżego spadł o 33%, szprotka mrożonego o 24%, a szprotka przetworzonego o 26%.

Rysunek 8: Wywóz produktów szprotowych poza UE (w tonach masy netto)¹²

Źródło: Eurostat-Comext

¹¹ Nie ma określonego kodu CN-8 dla przetworzonego i zakonserwowanego szprotka. Odpowiedni kod to 16041390: Sardynele lub szprotki, całe lub w kawałkach, ale nie mielone, przetworzone lub zakonserwowane.

¹² 03024390: Szprot (*Sprattus sprattus*), z wyłączeniem wątroby i ikry, świeży lub schłodzony; 03035390: Szprot (*Sprattus sprattus*), z wyłączeniem wątroby i ikry, mrożony; 16041390: Sardynele lub szprotki, całe lub w kawałkach, ale nie mielone, przetworzone lub zakonserwowane.

Import spoza UE

Import **świeżego** szprotu spoza UE jest bardzo ograniczony – w 2022 r. wyniósł zaledwie 447 ton. Kraje importu to Dania (301 ton) i Szwecja (147 ton). Import ten obejmuje głównie wyładunek z Norwegii w celu produkcji mączki rybnej. Import świeżego szprotu spoza UE znacznie wzrósł w ciągu jednego roku i osiągnął 849 ton w 2023 r.

Import **mrożonego szprotu** spoza UE był nieco wyższy i osiągnął 1 720 ton (odnotowano spadek o 51% w ciągu roku w porównaniu z 850 ton w 2023 r.). Główny kraj importu (81%) to Polska. Import ten przeznaczony jest na żywność.

Import **przetworzonego i zakonserwowanego** szprotu i sardyneli spoza UE osiągnął 1 285 ton w 2022 r., przy czym głównymi krajami pochodzenia były Norwegia (41%) i Maroko (37%). Na przetworzone i zakonserwowane produkty z Maroka prawdopodobnie składają się sardynele w puszkach. Import przetworzonych szprotów drastycznie spadł w ciągu jednego roku, osiągając 613 ton w 2023 r. (-52%).

2.4.3 Szprot w puszcze

Szprot jest powszechnie wykorzystywany do produkcji konserw, produktów wędzonych i przetworów. Szprot jest rybą popularną w wielu krajach UE. Szprot występuje zwykle w postaci wędzonej lub smażonej i jest tradycyjną i ważną rybą w krajach bałtyckich, szczególnie na Łotwie i w Polsce, gdzie spożywa się go głównie w postaci konserw.

2.4.3.1 Produkcja szprotu w puszkach w UE

W bazie danych PRODCOM kod¹³ odpowiadający szprotowi w puszcze obejmuje również sardynele i sardynki, ale w zależności od kraju produkcji można założyć, które gatunki są uwzględnione. Ogółem unijna produkcja szprotów, sardyneli i sardynek w puszcze wyniosła w 2020 r. 87 241 ton (najnowsze dane dostępne dla Łotwy), przy czym w latach 2011–2020 znacznie spadła o 18%.

W 2020 r. głównymi producentami szprotu były Polska (22%, przy założeniu, że jest to szprot) i Łotwa (18%, szprot). Również Hiszpania i Portugalia zgłaszają produkcję „szprotów, sardynek i sardyneli w puszcze”, ale w tych krajach zakłada się, że produkcja składa się tylko z sardynek (i w mniejszym stopniu z sardyneli), a nie ze szprotów. W latach 2011-2020 produkcja łotewska gwałtownie spadła (-61%), a polska wzrosła o 55%.

Tabela 8: Unijna produkcja szprotu i sardyneli w puszcze (w tonach masy netto)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Polska	12 321	12 765	13 321	11 960	13 130	14 347	16 160	18 075	16 554	19 036	18 462	19 436
Hiszpania	19 081	16 870	15 299	16 237	15 991	14 065	16 269	13 615	14 666	17 306	16 234	nd.
Łotwa	39 907	47 148	52 552	48 342	28 260	16 378	16 504	17 008	15 447	15 490	nd.	nd.
Portugalia	19 607	17 704	14 054	11 665	12 057	12 185	10 064	8 970	9 114	10 493	11 565	11 311
Francja	nd.	12 165	8 206	8 305	8 368	9 472	9 277	9 628	8 782	9 823	9 577	9 052
Chorwacja	7 510	6 549	5 222	6 365	4 928	5 196	4 673	5 174	6 635	6 821	6 206	6 637
Estonia	4 016	5 912	5 611	5 820	4 776	3 114	3 185	2 566	2 351	2 912	2 929	2 550
Pozostałe	3 918	4 346	4 346	4 419	4 402	4 076	5 209	4 164	4 132	5 360	5 276	3 269
Razem	106 360	123 458	118 610	113 113	91 911	78 835	81 340	79 200	77 680	87 241	nd.	nd.

Źródło: Eurostat – PRODCOM

¹³ 10202530 – Sardynki, sardynele i szproty, przetworzone lub zakonserwowane, całe lub w kawałkach (z wyłączeniem produktów mielonych oraz gotowych posiłków i dań).

2.4.3.2 Proces konserwowania szprotów

Większość szprotów przeznaczonych do konserwowania jest poławiana od stycznia do marca/połowy kwietnia przy użyciu narzędzi aktywnych (trawlerów). Na wielu trawlerach stosowany jest system chłodzenia wody morskiej (RSW): szprot jest transportowany z wodą do zbiorników na pokładzie, a podczas operacji wyladunku ryby są następnie transportowane do zbiorników z wodą lodową. Powinno to zagwarantować dobrą jakość ryb.

W okresie zimowym szprot jest bogaty w tłuszcz (do 13% w styczniu), natomiast w kwietniu zawartość tłuszczu wynosi zaledwie 5-6%. Od stycznia do marca szproty nie żerują, a jama brzuszna jest prawie pusta. Od kwietnia szproty zaczynają się karmić, jama brzuszna jest wypełniona, a smak ryby może być gorzki.

Szprot przeznaczony do spożycia przez ludzi jest następnie transportowany (ciężarówkami) do zakładów przetwórstwa pierwotnego. W zakładach przetwórstwa pierwotnego szprot jest:

- **Sortowany**,
- **Odgłowiony** (co jest wystarczające dla szprota zimowego, który nie żeruje; dlatego wypatroszenie nie jest konieczne),
- **Odgłowiony i patroszony** (bez cięcia jamy brzusznej).

Według niektórych przetwórców technika odgławiania bez patroszenia jest powszechnie stosowana, gdy szprot jest przeznaczony do konserwowania, nawet w przypadku szprota niezimowego.

Wraz z rosnącymi kosztami pracy, wielu przetwórców zaczyna inwestować w sprzęt do automatycznego odgławiania lub patroszenia (do 300–400 ryb na minutę).

Szprot odgłowiony (i rozmrożony, jeżeli użyto zamrożonego surowca) jest następnie pakowany do puszek (w większości przypadków ręcznie, z ważeniem), a następnie parzony. Po gotowaniu na parze dodaje się (automatycznie) olej lub sos pomidorowy, puszki są zamykane (automatycznie), a następnie sterylizowane w autoklawach parowych. Jeżeli stosowane są puszki bez litografii, stosuje się automatyczne etykietowanie. Na koniec, puszki są ręcznie pakowane w opakowania zbiorcze. Przed wysyłką do sklepów, konserwy zwykle dojrzewają przez minimum jeden miesiąc.

Alternatywnie, niektóre szproty są wędzone, a następnie konserwowane. Szproty wędzone są zazwyczaj układane ręcznie, szczególnie w małych okrągłych puszkach i puszkach typu dingley.

Rysunek 9: Etapy procesu konserwowania szprotów

Źródło: Opracowanie EUMOFA na podstawie wywiadów i przeglądu literatury (w kolorze niebieskim na łodzi, na pomarańczowo w fazie wstępnego przetwarzania tuż po wyładunku, na zielono w fazie przetwarzania w zakładach produkcji konserw).

2.4.3.3 Wydajność przetwarzania szprotów

Straty na szprotach wynoszą 20–26%. Wskaźnik przeliczeniowy dla szprotka odgłównionego na całego szprotka wynosi 1,28. Dodatkowo, w optymalnych warunkach, podczas zamrażania i rozmrażania, traci się minimum 10% masy. Wskaźnik przeliczeniowy dla rozmrożonego i odgłównionego szprotka na szprotka całego wynosi 1,42.

Podczas gotowania na parze, przed konserwowaniem, ubytek masy wynosi 14–20%. Tak czy inaczej, większość producentów deklaruje na etykiecie „masę mięsa rybiego przed parzeniem”.

Podczas wędzenia szprotka na gorąco, który jest następnie konserwowany, ubytek masy wynosi minimum 20%. W przypadku tradycyjnego wędzenia w temperaturze poniżej 60°C – zgodnie z rozporządzeniem 853/2004 – ubytek masy wynosi 30–35%. Wskaźnik przeliczeniowy dla odgłównionego szprotka wędzonego na szprotka całego wynosi 1,78.

3 RYNEK POLSKI

3.1 Struktura łańcucha dostaw

3.1.1 Produkcja

Charakterystyka floty

Połowy szprotą prowadzone są głównie przez największe statki rybackie (trawlerzy pelagiczne) o długości przekraczającej 25,5 metra. Statki te charakteryzują się dużą ładownością i znaczną mocą silników (niezbędną do prowadzenia efektywnych połowów pelagicznych włokiem na wodach otwartych). Pomimo ograniczonej liczby (38 statków) w 2022 r. trawlerzy pelagiczne o długości powyżej 25,5 m odpowiadały za około 60% całkowitych połowów szprotą w Polsce. Możliwość wyładunku dużych ilości ryb oraz odległość od łowisk to podstawowe czynniki wpływające na miejsce wyładunku szprotów.

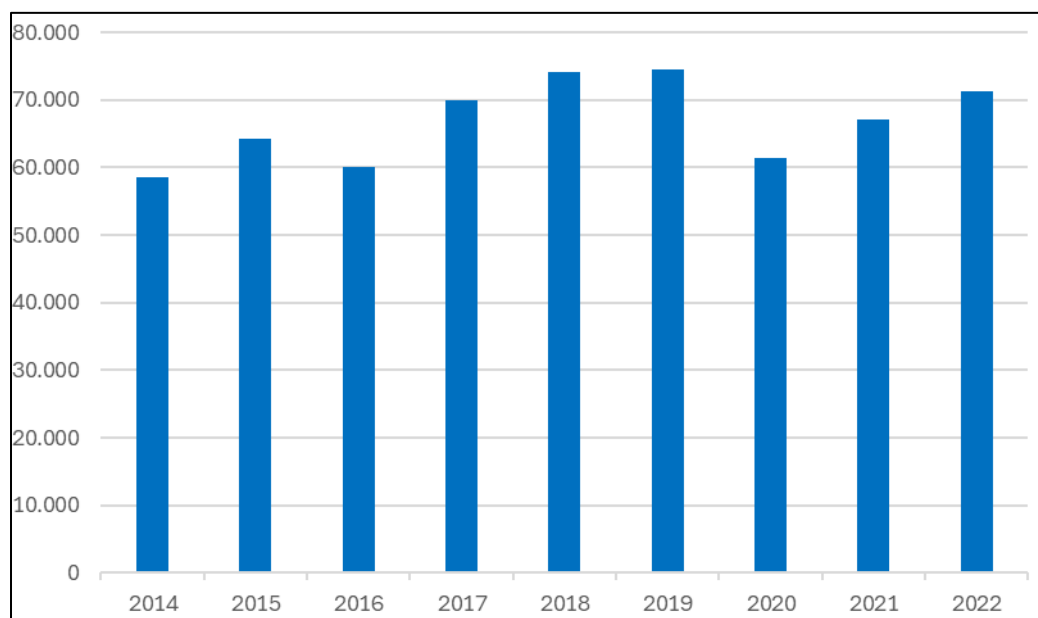
Środki zarządzania

Dostępna kwota połowowa szprotą dla polskiej floty rybackiej (po wymianach z innymi krajami) w 2022 r. wyniosła 73 200 ton i była o 8,7% wyższa od kwoty połowowej na 2021 r., co umożliwiło zwiększenie połowów o 7% (kwotę wykorzystano w 97%).

Połowy

W 2022 r. polska flota złowiła 71 197 ton szprotą. Stanowiło to wzrost o 6 % w stosunku do połowów z roku 2021 i spadek o 12 % w porównaniu z rokiem 2013. W ciągu ostatniej dekady połowy szprotą podlegały znacznym wahaniom, osiągając szczyt w latach 2018–2019 wynoszący ponad 74 000 ton i rekordowo niskie poziomy w latach 2014, 2016 i 2023 wynoszące mniej niż 60 500 ton.

Rysunek 10: Połowy szprotą w Polsce (w tonach w przeliczeniu na masę w relacji pełnej)

Źródło: FAO

Pod względem pierwszej sprzedaży głównymi polskimi portami dla szprotów są Hel i Kołobrzeg oraz w mniejszym stopniu Władysławowo i Ustka. W 2022 r. na te cztery porty przypadał prawie cały wyładunek szprotą w Polsce, przy sprzedaży wynoszącej 41 846 ton (99,6% całkowitej sprzedaży).

Tabela 9: Wolumeny pierwszej sprzedaży szprota w głównych polskich portach (w tonach masy netto)

Port	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hel	22 772	22 826	24 606	22 010	20 531	19 224	23 510
Kołobrzeg	11 296	13 026	12 786	11 981	13 113	12 402	9 029
Władysławowo	2 279	5 575	8 823	7 768	5 232	5 282	5 526
Ustka	4 804	4 320	5 429	5 438	3 323	4 649	3 782
Pozostałe	1 409	748	273	365	892	632	183
Razem	42 559	46 495	51 917	47 561	43 091	42 190	42 029

Źródło: EUMOFA w oparciu o dane polskiego Ministerstwa Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej

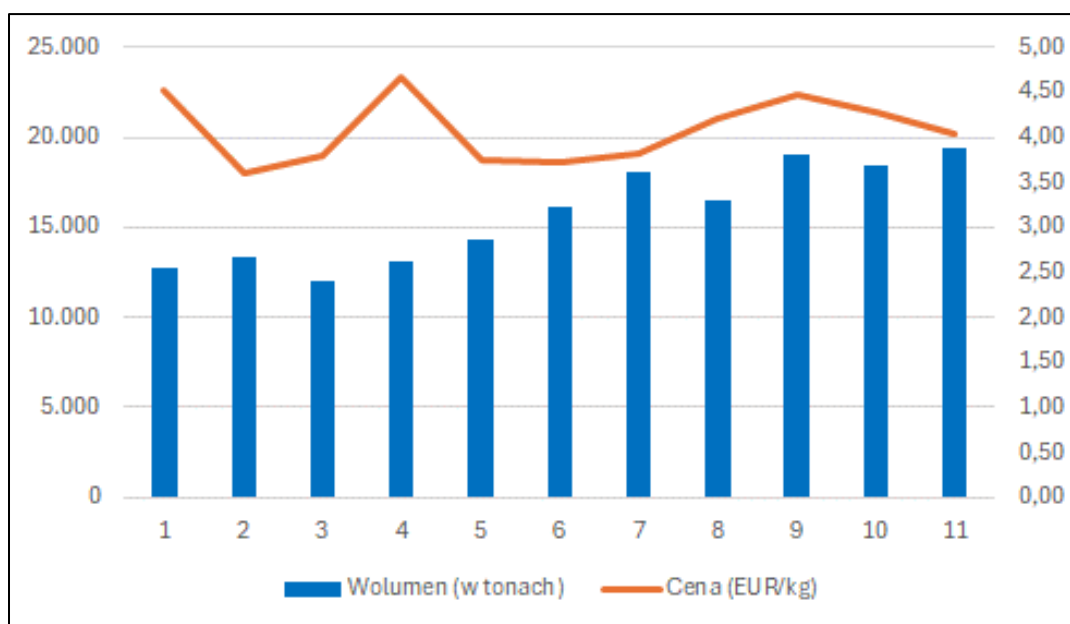
Różnica pomiędzy polskimi połowami a wolumenem pierwszej sprzedaży wynika ze znacznych ilości polskich połowów wywożonych z Polski, głównie na wyspę Bornholm (Dania), a czasami także do portu Norgesund (Szwecja) – w celu produkcji mączki rybnej. Według danych krajowych wyładunek szprota polskiej floty w portach duńskich i szwedzkich w 2022 r. wyniósł 11 500 ton. Jednocześnie dane dotyczące pierwszej sprzedaży w polskich portach w latach 2016–2020 wskazują na znaczne wyładunki z zagranicznych statków. Od 2021 r. w Polsce notuje się mniejsze wyładunki z zagranicznych statków, natomiast wyładunki polskiej floty na Bornholmie rosną, ze względu na atrakcyjną cenę płaconą za szprota przeznaczonego na mączkę rybną.

Szprot przeznaczony do bezpośredniego spożycia przez ludzi wykorzystywany jest w Polsce głównie do produkcji konserw rybnych, w mniejszym stopniu do produkcji ryb wędzonych. Na eksport (do spożycia przez ludzi) produkowany jest głównie cały mrożony szprot.

Zdaniem zainteresowanych stron polska produkcja zgłoszona przez PRODCOM jako „przetworzony lub zakonserwowany szprot lub sardynela” składa się wyłącznie ze szprota w puszcze. Produkcja ta osiągnęła 19 436 ton masy netto w 2022 r., co oznacza wzrost o 5% w porównaniu do 2021 r. i o 46% w ciągu ostatniej dekady. W międzyczasie średnia cena loco fabryka podlegała wahaniom w ciągu ostatniej dekady, osiągając najwyższy poziom w 2015 r. na poziomie 4,66 EUR/kg, a najniższy w 2016 r. na poziomie 3,74 EUR/kg. Cena jest stosunkowo stabilniejsza od 2017 r. i w 2022 r. osiągnęła 4,04 EUR/kg¹⁴. Nie można określić wolumenu i cen polskiej produkcji szprota wędzonego, gdyż PRODCOM podaje go w szerszej kategorii, razem z innymi rybami pelagicznymi.

¹⁴ Źródło: PRODCOM

Rysunek 11: Polska produkcja szprota w puszcze i średnia cena loco fabryka (w tonach masy netto i EUR/kg)

Źródło: PRODCOM

3.1.2 Polski handel szprotem

Świeże i mrożone ryby całe

W 2022 r. przywóz całego szprota osiągnął 4 210 ton masy netto (46% świeżego, 54% mrożonego). W ostatnich latach import całego szprota, niezależnie od postaci, doświadczył znacznych wahań. Przywóz osiągnął najwyższy poziom w latach 2018 i 2021, przekraczający 7 000 ton, a najniższy poziom w 2017 r. – 3 000 ton. Uwzględniając wszystkie postaci, import spadł o 44% w ciągu roku między 2021 a 2022 rokiem. W ciągu ostatniej dekady całkowity import spadł o 12%. W 2022 r. głównymi partnerami importowymi świeżego szprota były Estonia (46%), Łotwa (23%) i Szwecja (18%). Główni partnerzy importowi mrożonego szprota to Szwecja (27 %), Norwegia (26 %) i Holandia (5 %).

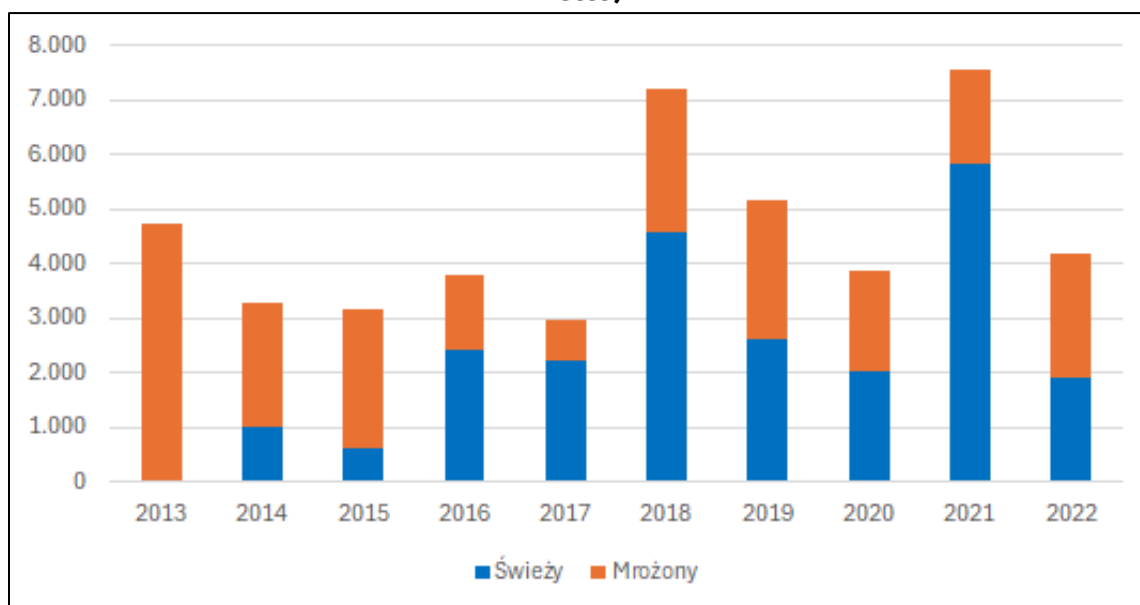
Import szprota świeżego i mrożonego prowadzony jest wyłącznie na potrzeby zaopatrzenia przemysłu przetwórstwa rybnego (prawie wyłącznie w celu produkcji konserw rybnych typu „sardynka” – do ponownego wywozu).

Tabela 10: Import całego szprota w Polsce w 2022 r.

	Wartość nominalna (w tys. EUR)	Wolumen (masa produktu w tonach)	Cena (EUR/kg)	% wartości 2022
Świeży	1 481	1 922	0,79	40%
Mrożony	2 217	2 288	0,97	60%
Razem	3 698	4 210	0,88	100%

Źródło: EUMOFA, w oparciu o dane Eurostatu/COMEXT

Rysunek 12: Ewolucja importu szprot w Polsce, w całości, według postaci (w tonach masy netto)

Źródło: COMEXT

W 2022 r. eksport całych szprotów osiągnął 9 768 ton (25% świeżych, 75% mrożonych). W ostatnich latach eksport całych szprotów podlegał znacznym wahaniom, niezależnie od postaci, przy czym w ciągu ostatnich 5 lat występowała tendencja spadkowa. Eksport szprotów osiągnął szczyt w latach 2013 i 2015, osiągając odpowiednio ponad 35 000 i 45 000 ton masy netto. Wartości te spadły w 2016 r. i od tego czasu utrzymują się na poziomie poniżej 20 000 ton. Głównym partnerem eksportowym świeżego szprotów jest Dania (91%). Serbia (8%) i Estonia (1%) to partnerzy drugorzędni. Głównymi partnerami eksportowymi mrożonego szprotów są Serbia (14%), Republika Południowej Afryki (12%), Ghana (11%) i Benin (10%).

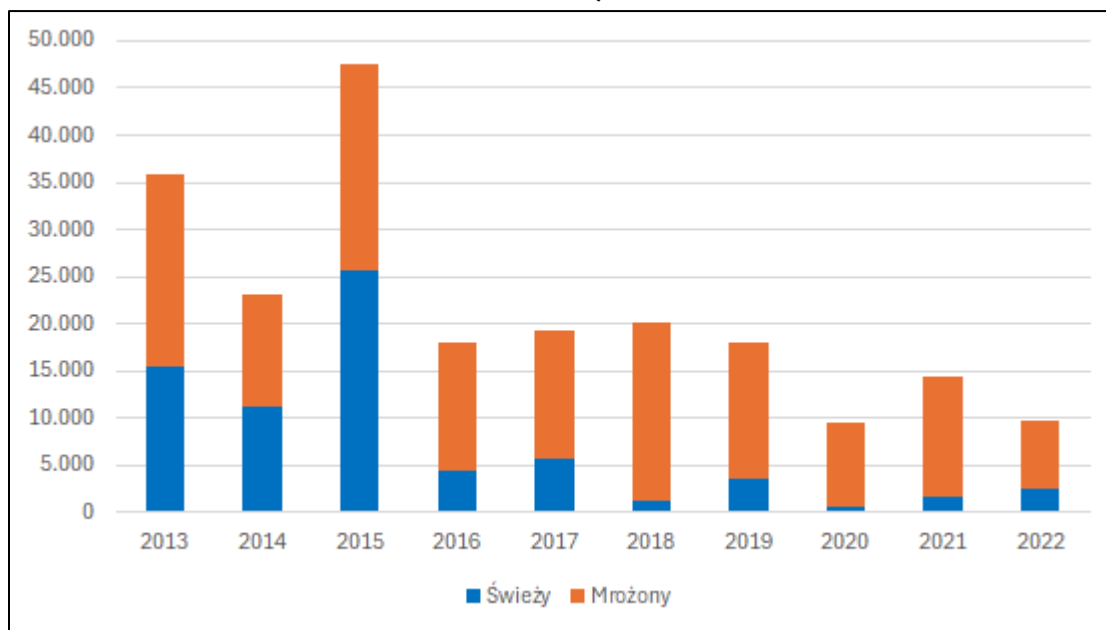
Z rozmów z rybakami i przetwórcami wynika, że eksport szprotów do Danii odbywa się wyłącznie w celach przemysłowych (produkcja mączki rybnej i oleju rybnego). Najprawdopodobniej składają się na niego głównie zgłaszane jako eksport wyładunki szprotów z Polski w Danii oraz, w mniejszym stopniu, eksport drogowy. Eksport do wszystkich pozostałych krajów eksportu przeznaczony jest do spożycia przez ludzi.

Tabela 11: Eksport całego szprotów w Polsce w 2022 r.

	Wartość nominalna (w tys. EUR)	Wolumen (masa produktu w tonach)	Cena (EUR/kg)	% wartości 2022
Świeży	2 217	2 288	0,97	30%
Mrożony	5 123	7 364	0,70	70%
Razem	0,97	0,70	0,76	100%

Źródło: EUMOFA, w oparciu o dane Eurostatu/COMEXT

Rysunek 13: Ewolucja eksportu szprot w Polsce, w całości według postaci (w tonach masy netto)

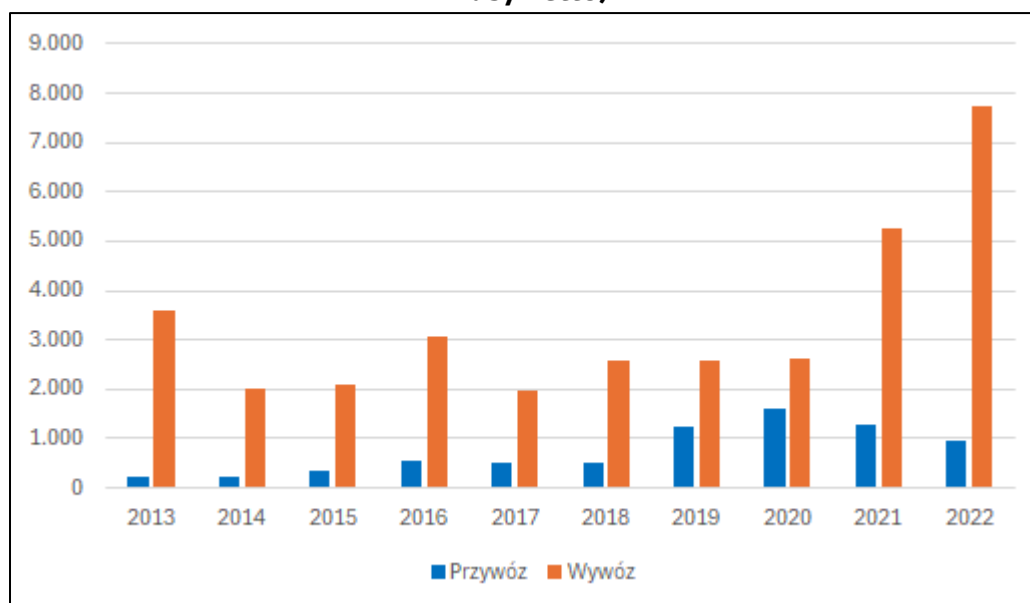
Źródło: COMEXT

Ryby w puszkach

Polski eksport szprot w puszcze w 2022 r. osiągnął 7 731 ton masy netto. Eksport ten wzrósł o 47% w latach 2021–2022 i o 115% w latach 2013–2022. Głównymi kierunkami eksportu były Stany Zjednoczone (56%) i Rumunia (11%). Australia, Czechy, Zjednoczone Królestwo i Ukraina odpowiadają za 4% eksportu każde. Silny wzrost eksportu szprot w puszcze od 2021 r. wynika z kontraktów realizowanych przede wszystkim przez jeden zakład produkcyjny w Polsce, będący częścią międzynarodowego koncernu. Zakład ten produkuje konserwy pod międzynarodową marką „sardynki” na bazie szprotów, przeznaczone głównie do USA i Australii.

Przywóz szprot konserwowego i sardyneli był niższy – w 2022 r. przywieziono 944 ton masy netto, głównie z Łotwy (92%). Niemcy (4%) i Szwecja (3%) to dwaj drugorzędni partnerzy importowi. Importowane ryby w puszcze z krajów bałtyckich, np. z Łotwy, składają się głównie z ręcznie pakowanego wędzonego szprot w oleju, produktu delikatnego i znacznie droższego od tych produkowanych w Polsce. Import z Niemiec obejmuje głównie sardynki i sardynele w puszkach produkowane w krajach pozaeuropejskich, w tym w Maroku.

Rysunek 14: Ewolucja importu i eksportu szprotu i sardyneli w puszcze w Polsce (w tonach masy netto)

Źródło: COMEXT

3.1.3 Konsumpcja

Główne zastosowania szprotu

W 2023 r. spożycie ryb w Polsce według oficjalnych statystyk wyniosło 13,68 kg na mieszkańca. Szprot był ósmym najczęściej spożywanym produktem rybnym, a jego roczne spożycie na mieszkańca szacowane było na 0,68 kg (5% całości).

W Polsce można wyróżnić dwa główne sposoby wykorzystania szprotów:

- do zastosowań przemysłowych (produkcja mączki rybnej i, w znacznie mniejszym stopniu, produkcja pasz półpłynnych, tj. kiszonek, produkcja karmy dla zwierząt domowych, żywienie zwierząt futerkowych), oraz
- do spożycia przez ludzi.

Zdecydowana większość surowca do zastosowań przemysłowych trafia do Danii (zarówno w formie wyładunków polskiej floty w duńskich portach – Nexø na wyspie Bornholm, jak i transportem drogowym), choć od 2023 r. moce produkcyjne mączki rybnej i oleju rybnego w Polsce również wzrosły.

Na podstawie szacunków uzyskanych z wywiadów z organizacjami producentów ryb pelagicznych, przetwórcami i ekspertami szacujemy, że w 2022 r. do spożycia przez ludzi przeznaczono 20 000 ton szprotu. Według respondentów wolumen ten utrzymuje się na dość stabilnym poziomie w ostatnich 5 latach. Pozostała część szprotów z polskich połowów, zagranicznych wyładunków w polskich portach oraz importu kierowana jest na cele przemysłowe – wielkość ta jest zróżnicowana i zależy głównie od wielkości polskich połowów. Warto zaznaczyć, że importowany przez Polskę szprot przeznaczony jest przede wszystkim do spożycia przez ludzi.

Rynek detaliczny szprotu przeznaczonego do spożycia przez ludzi

Na polskim rynku detalicznym dostępne są jedynie dwa istotne rodzaje produktów szprotowych:

- szproty w puszcze (ok. 90–95% udziału w rynku szprotów), oraz
- szproty wędzone (ok. 5–10% udziału w rynku).

Europejskie Centrum Monitorowania Rynku Produktów Rybołówstwa i Akwakultury – Szprot w UE

Istnieje również niszowy produkt retro, znany jako szproty marynowane („moskaliki”) (mniej niż 1% udziału w rynku). Szproty świeże i mrożone nie są powszechnie spotykane na polskim rynku detalicznym. Jednak szproty w tych postaciach są czasami dostępne w tradycyjnych sklepach nad morzem. W sektorze HoReCa dostępność szprotów jest wyjątkowo niszowa i tylko kilka restauracji na wybrzeżu serwuje smażone lub wędzone szproty jako przystawkę. Podejmowano próby promowania takich produktów, ale bez powodzenia.

Rynek szprotów w puszkach jest konserwatywny pod względem różnorodności produktów, która jest stosunkowo niska, a cykl życia produktu stosunkowo długi.

Według przetwórców ryb 80% rynku stanowią dominujące, „tradycyjne” produkty, które konsumenci znają od 20–30 lat:

- szprot w oleju (czasami w oleju aromatyzowanym),
- szprot w sosie pomidorowym,
- szprot wędzony w oleju (zwany „Szprotem podwędzonym Winter” – nazwa używana od 50 lat).

Inne produkty obejmują:

- sardynki w oleju (ze szprotem jako surowcem) – udział rosnący,
- sardynki w sosie pomidorowym (ze szprotem jako surowcem) – udział rosnący,
- sardynki w sosie paprykowym (ze szprotem jako surowcem),
- szproty w oleju Caro – tradycyjny przepis z lat 70. i 80. XX w., tj. szproty gotowane na parze (45–50%) w oleju (40%) z warzywami, głównie pokrojoną w kostkę marchewką i zielonym groszkiem,
- kilka „innovacyjnych” produktów o niewielkim udziale w rynku, jak np. *Szproty w oleju z bazylią*, *Szproty w pikantnym oleju* itp.

Interesującym faktem dotyczącym rynku jest nazewnictwo niektórych szprotów w puszkach: jest to prawdopodobnie jeden z bardzo rzadkich przypadków żywności w czasach PRL-u (przed 1989 r.), która miała nazwę w języku angielskim („Popular smoked Winter Sprat” – obecnie zwykle znany jako „Szprot podwędzany Winter”).

Do końca lat 90. rynek był zdominowany przez puszki stalowe. Od 1990/2000 r. rynek ewoluował w kierunku rynku zdominowanego przez puszki aluminiowe. Rynek jest zdominowany przez jednego dostawcę puszek (produkcja krajowa).

Surowce wykorzystywane do produkcji szprotów konserwowych w Polsce pochodzą w prawie 100% z bałtyckich wyładunków szprotów w polskich portach. Ze względu na wysoką zawartość tłuszczu jedynie szprot złowiony od stycznia do marca (lub połowy kwietnia) nadaje się do konserwowania i jest gwarancją wysokiej jakości organoleptycznej, co ponadto odzwierciedla tradycyjna nazwa produktu – „szproty zimowe”. Ponieważ produkcja szprotów w puszkach trwa niemal nieprzerwanie przez cały rok, wytwórcy konserw wykorzystują również mrożony surowiec do produkcji konserw rybnych. Wykorzystywane są jednak szproty odławiane poza sezonem zimowym, co skutkuje niższą jakością.

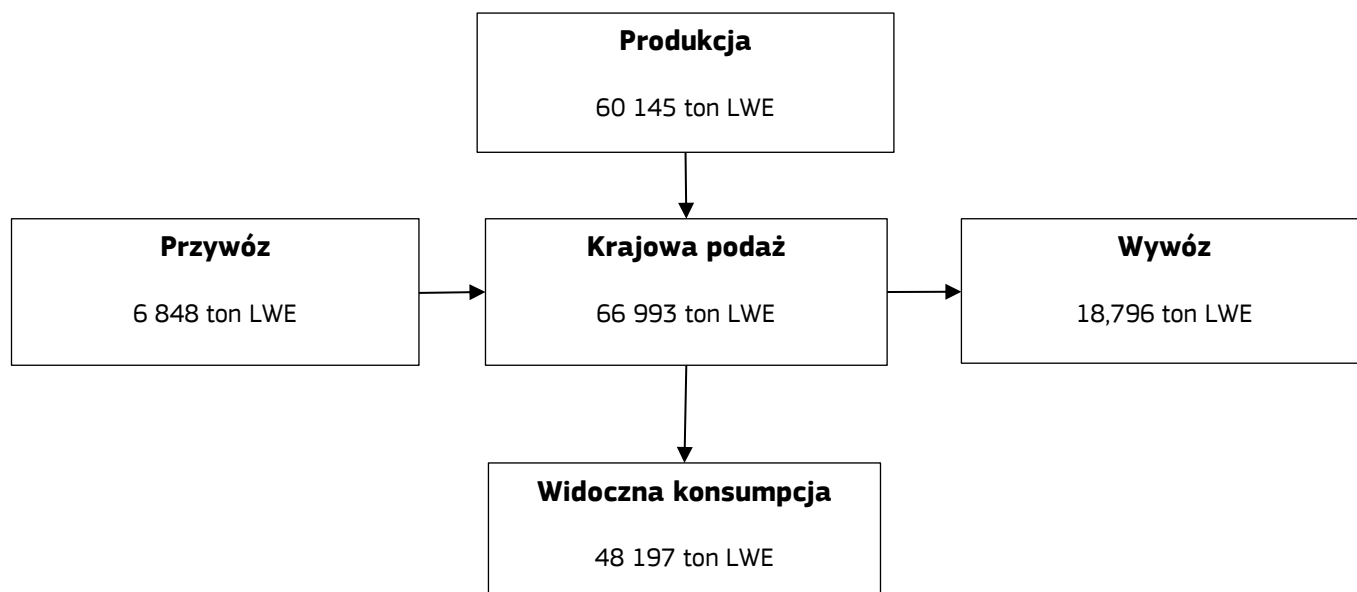
W Polsce najpopularniejszymi puszkami używanymi do konserwowania szprotów są:

- puszki typu hansa 170 g – najpopularniejszy rozmiar,
- puszki typu dingley 1/4 Club od 110 do 125 g – używane głównie do szprotów sprzedawanych jako „sardynki” i szprotów w oleju,
- puszki okrągłe 300 g – używane głównie do tańszych szprotów w sosie pomidorowym lub oleju (malejący udział w rynku).

Kilka dekad temu **wędzony szprot** był jednym z najpopularniejszych produktów żywności pochodzenia morskiego w Polsce. Jednak jego forma (cała wędzona ryba z głową) zniechęca młodszych konsumentów, a jego cena na przestrzeni dziesięcioleci wzrosła (głównie ze względu na pracochłonny proces wędzenia). Obecnie jest on dostępny w większości miejsc oferujących ryby, ale sprzedaż pozostaje niewielka.

Bilans dostaw i widoczna konsumpcja

Rysunek 15: Bilans dostaw szprotów w Polsce (2023 r., w tonach LWE)*

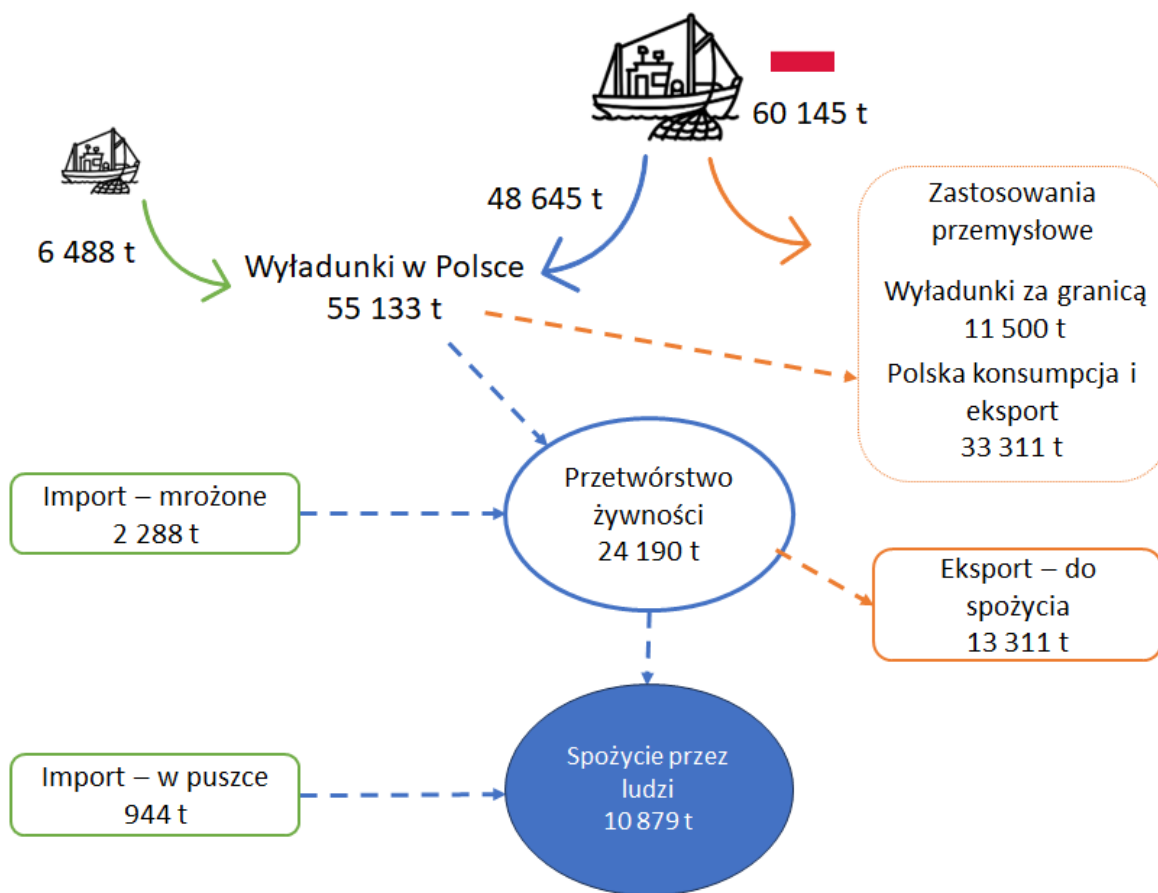
* Uwaga: dane dotyczące bilansu dostaw dla Polski nie rozróżniają wykorzystania szprotów do celów przemysłowych (mączka rybna, karma dla zwierząt domowych i inne) oraz do spożycia przez ludzi.

Źródło: EUMOFA, w oparciu o dane Eurostatu/COMEXT

W 2023 r. polskie połowy szprotów osiągnęły 60 145 ton, z czego 48 645 ton wyładowano w Polsce, a 11 500 ton wyładowano za granicą, głównie w celu produkcji mączki rybnej i oleju. Wyładunki ze statków zagranicznych w Polsce sięgają 6 488 ton. Przemysł przetwórczy, produkujący głównie szproty konserwowe, wykorzystuje 24 190 ton LWE szprotów, dostarczanych głównie w drodze wyładunków oraz w mniejszym stopniu w drodze importu szprotów mrożonych (2 288 ton LWE). Około połowa produkcji przemysłu przetwórczego trafia na eksport. Widoczna konsumpcja szprotów przez ludzi wynosi 10 879 ton LWE, na którą składa się zarówno produkcja krajowa, jak i w mniejszym stopniu import szprotów konserwowych (944 ton LWE). Wykorzystanie i eksport szprotów do produkcji mączki rybnej i oleju osiągnęło w Polsce poziom 33 311 ton LWE.

Widoczna konsumpcja obliczona dla powyższego bilansu dostaw jest równoznaczna z dodaniem widocznego spożycia przez ludzi i polskiego zużycia na cele przemysłowe na poniższym wykresie.

Rysunek 16: Struktura łańcucha dostaw szprot w Polsce (2023 r., w tonach LWE)

Źródło: EUMOFA, w oparciu o dane Eurostatu/COMEXT

3.2 Ceny szprot w łańcuchu dostaw

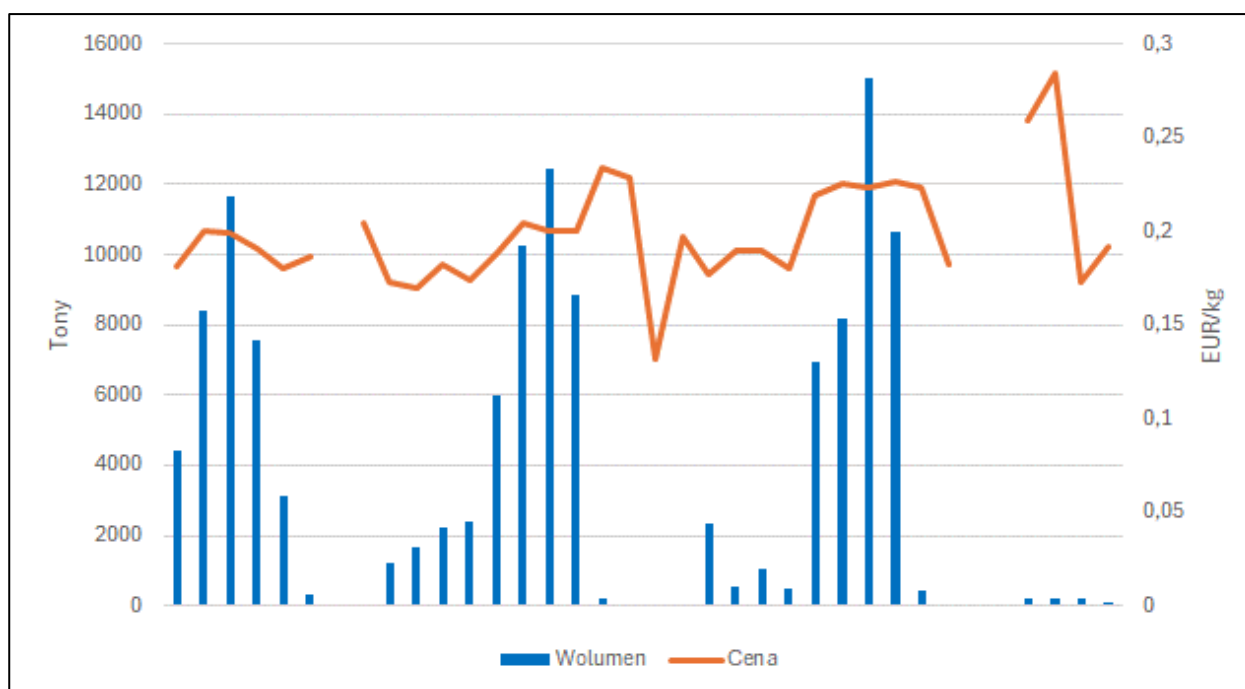
3.2.1 Ceny pierwszej sprzedaży

Cena szprot zależy od pory roku, jakości i miejsca przeznaczenia. Działalność połowowa dotycząca szprot charakteryzuje się dużą sezonowością, a główny sezon połowowy trwa od stycznia do marca. W 2022 r. odnotowana pierwsza sprzedaż szprot w polskich portach przekroczyła 42 000 ton. Choć roczne wolumeny pierwszej sprzedaży utrzymywały się na stosunkowo stałym poziomie przez ostatnie 3 lata, sprzedaż odbywa się coraz wcześniej. W 2020 r. w ciągu pierwszych 4 miesięcy sprzedano 74% wolumenu. Wartość ta wzrosła do 89% w 2021 r. i 97% w 2022 r.

Według organizacji rybackich w Kołobrzegu okres dobrej jakości i odpowiednich koncentracji ławic szprotów zbiega się ze złą pogodą (sztormy), a polska flota szprotowa (ze statkami do 35 m) nie jest wystarczająco odporna na te zdarzenia. W latach 2022 i 2023 w styczniu coraz częściej pojawiały się sztormy, co spowodowało skrócenie sezonu intensywnego połowu pomimo jego przedłużenia do kwietnia. W 2024 r. połowy mogły rozpocząć się dopiero w lutym. Jednocześnie, w związku z nowymi przepisami unijnymi, od kwietnia nie będzie można łowić szprotów¹⁵. Według organizacji rybackich coraz krótszy

¹⁵ Rozporządzenie [Rozporządzenie Rady (UE) 2023/2638 z dnia 20 listopada 2023 r. ustalające uprawnienia do połowów na 2024 rok w odniesieniu do niektórych stad ryb i grup stad ryb w Morzu Bałtyckim oraz zmieniające rozporządzenie (UE) 2023/194 w odniesieniu do uprawnień do połowów w innych wodach] zabrania połowów stad pelagicznych przy użyciu włoka pelagicznego:

Rysunek 18: Miesięczne wolumeny i ceny pierwszej sprzedaży szprota w polskich portach w latach 2020–2022 (w tys. ton masy netto i EUR/kg)

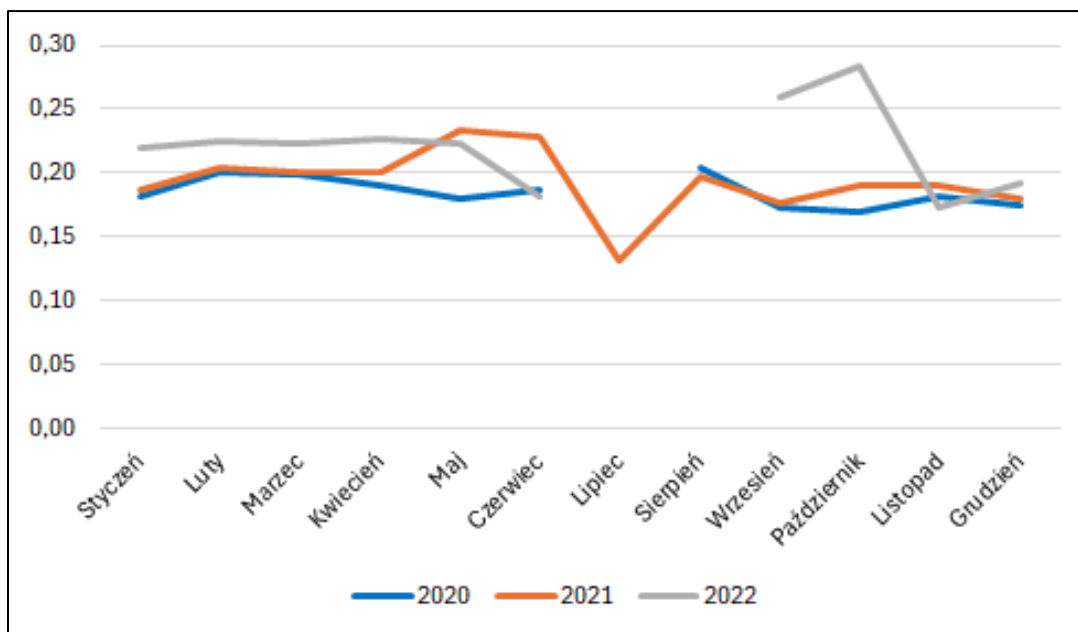
Źródło: EUMOFA

Jak już wspomniano, najwyższej jakości szproty poławiane są zimą (od stycznia do marca). Najwyższe ceny uzyskuje się w Kołobrzegu, który można określić jako port jakości ryb (wielkość ryb) oraz miejsce przeznaczenia ryb do spożycia przez ludzi. Ceny w Helu i Władysławowie są znacznie niższe. W miesiącach styczeń–luty 2022 r. w Kołobrzegu płacono 0,25 EUR/kg, podczas gdy na Helu średnio 0,22 EUR/kg, a we Władysławowie 0,21 EUR/kg.

Według organizacji rybackich w Kołobrzegu, będącym głównym portem wyładunku szprota przeznaczonego do spożycia przez ludzi, w okresie luty–marzec 2023 r. średnia cena szprota wysokiej jakości przeznaczonego do konserwowania wynosiła **1,90 PLN (0,40 EUR/kg)**, tj. znacznie powyżej poziomu cen z 2022 r. Wstępnie oferowane ceny w 2024 r. kształtują się w przedziale 2,20–2,40 PLN/kg i są o 20% wyższe (w walucie lokalnej) niż na początku 2023 r.

Zdaniem rybaków wzrost cen szprota konsumpcyjnego w latach 2023–2024 jest związany ze wzrostem cen szprota paszowego. Cena szprota paszowego (zarówno w skupie w Polsce, jak i na Bornholmie) stanowi cenę referencyjną dla rynku. Ponadto sprzedaż do przemysłu paszowego wymaga mniejszych nakładów finansowych (nie wymaga sortowania, nie ma potrzeby chłodzenia). Poza tym czas dostawy szprota z produktywnych łowisk do portu na Bornholmie (zastosowanie paszowe) jest krótszy niż do Kołobrzegu (zastosowanie konsumpcyjne), co powoduje, że rybacy preferują wyładunki na Bornholmie. Rynek paszowy jest znacznie silniejszy i ma bezpośredni wpływ na sytuację rynkową i rynek żywności w odniesieniu do szproków.

Rysunek 19: Średnia miesięczna cena pierwszej sprzedaży szprotów w polskich portach (w EUR/kg)

Źródło: EUMOFA

3.2.2 Ceny loco fabryka

W 2022 r. polska produkcja szprotów i sardyneli w puszcze osiągnęła średnią cenę loco fabryka 4,04 EUR/kg. W ciągu ostatniej dekady cena ta wzrosła o 13%.¹⁶

Tabela 12: Średnie ceny loco fabryka szprotów w puszcze w Polsce (w EUR/kg)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Cena (EUR/kg)	3,59	3,80	4,66	3,74	3,73	3,81	4,21	4,48	4,27	4,04

Źródło: PRODCOM¹⁷

3.2.3 Ceny detaliczne

Przegląd rynku przeprowadzony na potrzeby niniejszego opracowania wykazał, że cena konserwy na półce zależy od rodzaju dodawanego składnika (olej lub sos pomidorowy, z czym wiąże się również różna zawartość ryb) i marki producenta, a w mniejszym stopniu od wielkości puszek.

¹⁶ Źródło: PRODCOM

¹⁷ Ceny loco fabryka są oparte na danych PRODCOM i mogą obejmować sardynki w puszcze.

Tabela 13: Ceny szprotów w puszkach (czerwiec 2018) w jednej z wiodących polskich sieci hipermarketów

Masa produktu w kg		0,110	0,125	0,160	0,170	0,170
Typ marki		Marka własna sprzedawcy	Marka własna sprzedawcy	Marka producenta	Marka własna sprzedawcy	Marka producenta
Zawartość ryb		0,50	0,65	0,50	0,60	0,50
Cena w EUR* za 1 kg produktu	Szprot w sosie pomidorowym			7,00	4,84	4,61–4,65
	Szprot w oleju				4,97	
	Szprot wędzony w oleju				6,40	8,75
	Szprot w oleju Caro**			9,29		4,84
	Sardynki w sosie lub oleju	6,71–7,04	6,91			

* Uwaga: 1 EUR = 4,3652 PLN (średni ważony miesięczny kurs Narodowego Banku Polskiego na styczeń 2024 r.)

** Uwaga: szprot w oleju roślinnym z 10–15% dodatkiem warzyw (głównie marchewka pokrojona w kostkę)

Źródło: badanie własne na miejscu.

Nie ma publicznie dostępnych danych na temat cen szprotów w puszkach na etapie sprzedaży detalicznej. Podobny produkt monitorowany przez Główny Urząd Statystyczny to „sardynki w puszcze w oleju, 160 g”. Po przeprowadzeniu wnikliwej analizy metadanych i rozeznaniu rynku stwierdzamy, że produktem monitorowanym przez Główny Urząd Statystyczny są produkowane w kraju konserwy na bazie szprotu bałtyckiego. Niestety brakuje informacji, w jaki sposób GUS oblicza średnią cenę i jaką strukturę sklepów bierze pod uwagę. W tej sytuacji historia cen tego produktu służy jako dobry wskaźnik zmian cen w czasie i trendów cenowych. Nie sprawdza się jednak jako cena referencyjna dla konkretnego produktu, w konkretnym typie sklepu. Warto podkreślić, że dane podawane przez GUS są obecnie o około 37% wyższe od cen tego samego rodzaju konserw pod marką własną w wiodących dyskontach.

Tabela 14: Szprot w puszcze („sardynki w puszcze w oleju, 160 g”) – średnie roczne ceny detaliczne

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Cena (PLN/kg)	29,44	30,31	31,13	31,44	33,25	37,31	42,00
Cena (EUR/kg)	6,74	6,94	7,13	7,20	7,62	8,55	9,62

Źródło: Główny Urząd Statystyczny.

3.3 Transmisja cen szprotów w puszcze na rynku polskim

Poniższe obliczenia dotyczą 170 g „szprot wędzonego w oleju” w puszcze, marki własnej sprzedawcy, którego cena detaliczna w supermarkecie wynosi 6,40 EUR/kg. Zastosowany kurs wymiany wynosi 1 EUR = 4,3652 PLN (średni ważony miesięczny kurs Narodowego Banku Polskiego ze stycznia 2024 r.).

- **Koszty pracy**

Pomimo znacznego wzrostu kosztów pracy w ciągu ostatniej dekady w Polsce, ich udział w całkowitych kosztach przetwórstwa ryb w dalszym ciągu nie przekracza 8,4% ogółem w polskim przetwórstwie ryb (dane 2021/2022).

Jeden pracownik produkuje średnio 2 100 kg konserw rybnych miesięcznie, przy przeciętnym miesięcznym koszcie wynagrodzenia (uwzględniającym obowiązkowe ubezpieczenie społeczne) wynoszącym 5 620 PLN (1 287 EUR). Wynagrodzenie to wynosi średnio 2,68 PLN (0,61 EUR) za kg produktu w puszkach. Koszty pracy za 170 g „szprot wędzonego w oleju” szacuje się na 3,84 PLN/kg (**0,88 EUR/kg**).

- **Koszty amortyzacji**

Średni udział amortyzacji wynosi **2,4% wszystkich kosztów operacyjnych** w analizowanych fabrykach.

- **Koszty materiałów – pakiet**

Nie ma publicznie dostępnych danych na temat ceny puszek. Według wywiadów najtańsza puszka o wadze 170 g kosztuje 1,00 PLN (0,23 EUR). W przypadku puszki z pełną litografią jej koszt może wynieść 1,20 PLN (0,27 EUR) lub więcej.

Wybór pomiędzy litografią pełną, częściową lub prostą puszką bez litografii zależy od wielkości produkcji. Przetwórcza produkujący niewielkie ilości konserw rybnych zazwyczaj wybiera etykietę z nadrukiem, natomiast dla przetwórców zajmujących się produkcją na dużą skalę wygodniejsza jest pełna litografia (mniej operacji ręcznych i automatycznych). Biorąc pod uwagę, że koszt opakowania obejmuje koszt puszki i koszt etykiety, szacujemy, że średni koszt puszki dla szprot 170 g wynosi 1,20 PLN (0,27 EUR).

Cena za kilogram w przypadku 170 g „szprot konserwowych w oleju” (1 kg = 5,88 puszek) sięga 7,06 PLN (**1,60 EUR**).

- **Koszty materiałów – olej**

Do konserwowania stosowany jest głównie olej rzepakowy. Udział oleju w produkcie wynosi zazwyczaj 40%. Oznacza to, że na 1 kg szprot w puszcze zużywa się 0,4 kg oleju. W ciągu ostatnich dwóch lat rynek doświadczył znacznych wahań. Po wybuchu wojny w Ukrainie w 2022 r. ceny oleju rzepakowego wzrosły ponad dwukrotnie. Na rynku również występowały chwilowe niedobory podaży. Od kwietnia 2023 r. ceny zaczęły spadać, a w styczniu 2024 r. hurtowa cena oleju była o 43% niższa niż w styczniu 2023 r.¹⁸

Uwzględniając długoterminowe planowanie dostaw oraz fakt, że puszki oferowane w styczniu 2024 r. pochodzą z produkcji całego 2023 r., do obliczeń przyjęto średnią cenę z 2023 r., która wyniosła 6,38 PLN za litr (1,45 EUR). Po uwzględnieniu kosztów dostawy całkowity koszt ustalono na 6,50 PLN za litr [co odpowiada 2,60 PLN (**0,60 EUR**) na 1 kg produktu].

- **Koszty materiałów – ryby**

Jak wykazano w poprzednich rozdziałach, większość przetwórców szprotów w puszkach jako główny surowiec wykorzystuje świeże lub mrożone szproty odgłowione (do szprot wędzonego w oleju stosuje się szprot odgłowiony i patroszonego; do szprot w oleju i szprot w pomidorach – szprot odgłowiony; do produktu typu „sardynki” – szprot odgłowiony i bez ogona).

¹⁸ Polskie Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Europejskie Centrum Monitorowania Rynku Produktów Rybołówstwa i Akwakultury – Szprot w UE

Rodzaj produktu	Przetwórstwo pierwotne	Przetwórstwo wtórne	Masa utracona podczas przetwarzania
Szprot w oleju / szprot w pomidorze	Odgławianie	Parzenie	28%
Szprot wędzony w oleju	Odgławianie, patroszenie	Wędzenie	40%
Produkt typu „sardynki”	Odgławianie, patroszenie, pozbawianie ogona	Parzenie	30–33%

Do naszych obliczeń użyjemy ceny **1,00 EUR/kg** (szprot mrożony z głową, łącznie ze stratami wynikającymi z rozmrażania, czyszczenia itp., łącznie z kosztami przetwórstwa pierwotnego), w oparciu o cenę aukcyjną 0,44 EUR/kg.

• Struktura cen w przetwórstwie

Podsumowując koszty wyszczególnione powyżej, struktura cen na etapie przetwarzania za 1 kg szprot w puszcze w oleju opiera się na następujących kosztach podstawowych:

- puszek (1,60 EUR),
- olej (0,60 EUR),
- ryba (0,98 EUR),
- koszty pracy (0,88 EUR),
- pozostałe koszty (energia, logistyka, usługi zewnętrzne, podatki lokalne, koszty finansowe) – (1,02 EUR),
- amortyzacja (0,12 EUR).

Całkowite koszty operacyjne na 1 kg produktu wyniosłyby zatem 5,22 EUR.

Dodatkowo dla branży konserw rybnych (na podstawie sprawozdań finansowych pięciu spółek) średni zysk brutto wyniósł w 2022 r. 2,10% (ostatnie dostępne dane), co odpowiada **0,11 EUR/kg**. Cena loco fabryka wyniosłaby zatem 5,22 + 0,11 = **5,33 EUR/kg**

• Marża netto w handlu detalicznym

W handlu tradycyjnym (sprzedaż hurtowa + sklep spożywczy) średnia marża wynosi 30%.

W sieciach handlowych (supermarkety, hipermarkety) średnia marża może być jeszcze wyższa i sięgać 35% w przypadku marki producenta i do 20% w przypadku marki własnej detalisty, jak wynika z wywiadów z zainteresowanymi stronami. Umowy zawierane są najczęściej na 6 lub 12 miesięcy. Specyfikacje produktów dla dostaw do sieci supermarketów generują dodatkowe koszty, jednak ekonomia skali skutkuje niższymi kosztami puszek litograficznych, logistyki itp. Nie ma wątpliwości, że cena sprzedaży supermarketom z fabryki jest niższa niż w handlu tradycyjnym, ale umowy z supermarketami są ściśle poufne.

Europejskie Centrum Monitorowania Rynku Produktów Rybołówstwa i Akwakultury – Szprot w UE

- **VAT**

Od 1 lutego 2022 r. w Polsce obowiązuje obniżona stawka VAT 0% na żywność, która wcześniej objęta była stawką 5%. Minister Finansów podpisał rozporządzenie rozszerzające stosowanie obniżonych stawek VAT na określone towary i usługi, w tym utrzymanie „zerowej” stawki VAT na podstawowe produkty spożywcze od 1 stycznia 2024 r.

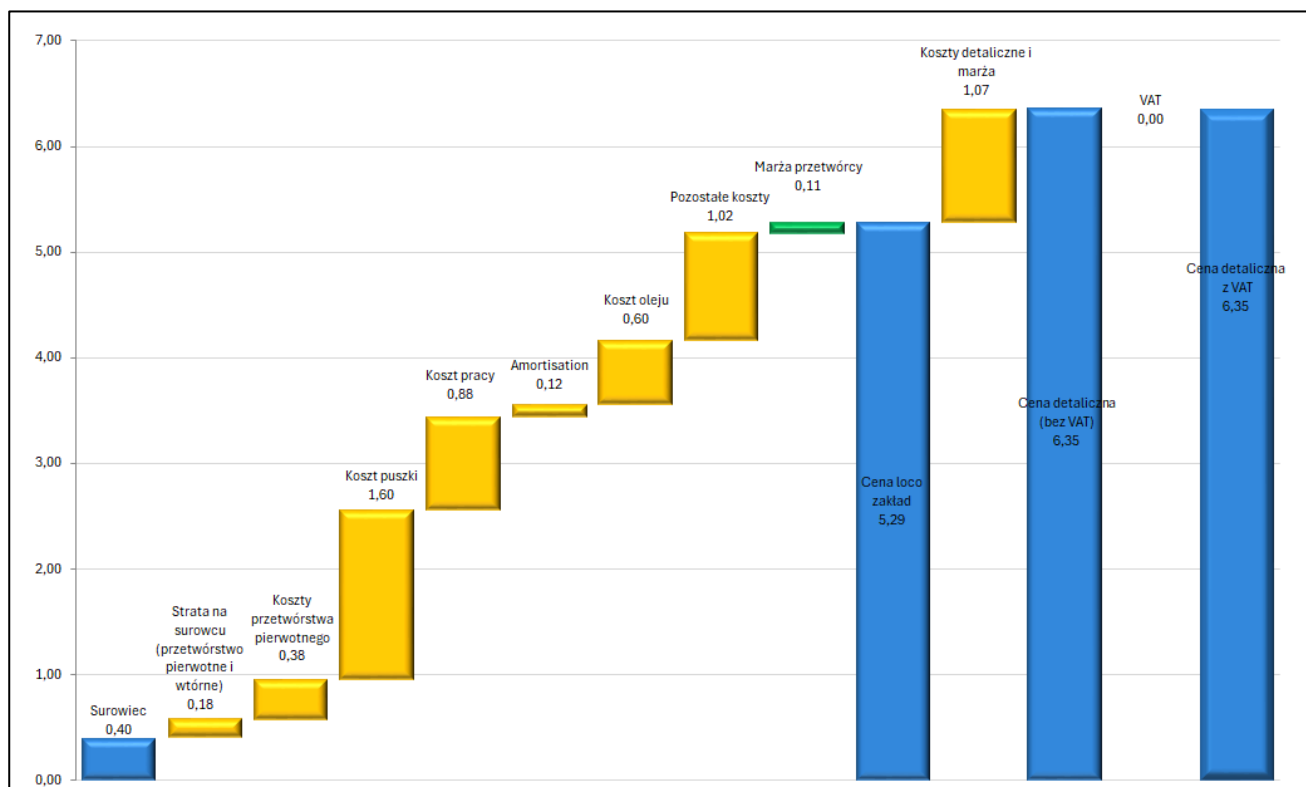
Podczas gdy pierwsza cena sprzedaży szprota dobrej jakości do konserw wynosi 1,90 PLN (0,44 EUR) za kg (przed odgłowieniem), cena detaliczna szprota w puszcze wynosi 20 PLN (4,65 EUR) za kg. Oczywiście jest, że cena pierwszej sprzedaży szprota ma ograniczony wpływ na końcową cenę produktu.

Tabela 15: Koszty i marże szprota konserwowego w oleju sprzedawanego w handlu detalicznym w Polsce

Cena aukcyjna	0,44
Strata na surowcu	0,18
Koszty przetwórstwa pierwotnego i marża	0,38
Koszt puszki	1,60
Koszt pracy	0,88
Koszt amortyzacji	0,12
Koszt oleju	0,60
Pozostałe koszty	1,02
Marża przetwórcy	0,11
Koszty detaliczne i marża	1,07
VAT	0,00
Cena detaliczna	6,40

Źródło: opracowanie własne

Rysunek 20: Transmisja cen szprota konserwowego w oleju sprzedawanego w dużych sklepach detalicznych w Polsce (w EUR/kg)

Źródło: opracowanie własne

4 RYNEK DUŃSKI

4.1 Struktura łańcucha dostaw

4.1.1 Produkcja

Charakterystyka floty

Duńska flota do połowów szprota składa się z trawlerów dennych poławiających szprota głównie dla przemysłu mączki rybnej (98% połowów). Flota składa się z 17 statków o długości co najmniej 40 m i 20 mniejszych jednostek. Zainteresowane strony z sektora rybołówstwa dostrzegają, że flota koncentruje się na mniejszej liczbie większych statków. Liczba statków mniejszych niż 40 m wyraźnie spadła ze stu do około 20. Statki rybackie poławiają szprota w sezonie połowowym, a inne ryby pelagiczne w pozostałej części roku. Poza sezonem połowowym szprota statki skupiają się na innych rybach wykorzystywanych głównie na mączkę rybną, takich jak dobijak niebieski, okowiel i błękitek, rybach wykorzystywanych zarówno na mączkę rybną, jak i do spożycia przez ludzi, takich jak śledź, oraz rybach wykorzystywanych do spożycia przez ludzi, takich jak makrela.

Biorąc pod uwagę specjalizację połowów w celu produkcji mączki rybnej, statki do połowu szprotów wymagają niewielkiej siły roboczej. Statek mniejszy niż 40 m nie potrzebuje więcej niż 4 osób w załodze, natomiast większe statki mogą pomieścić do 6 członków załogi. Ładowność łodzi do połowu szprotów jest również większa niż łodzi do połowu ryb wyłącznie w celu spożycia przez ludzi; w przypadku większych statków może wynosić 1,5–2 tys. ton. Cechy te sprawiają, że flota poławiająca szproty jest mało podatna na niedobory siły roboczej. Firmy rybackie konkurują z przemysłem offshore jedynie w zakresie wykwalifikowanych mechaników. Rosnące koszty paliwa zostały zawiązką zrekompensowane rosnącymi cenami szprota na mączkę rybną. Ewolucja floty w kierunku bardziej nowoczesnych i większych statków zmniejsza również zużycie paliwa na kilogram połowów.

Połowy odbywają się niemal wyłącznie na Morzu Północnym i Bałtyckim. Dawne aktywne obszary połowowe Kattegat, Skagerrak obejmują jedynie niewielką część obecnych połowów.

Środki zarządzania

Stada szprota podlegają kwotom na wszystkich obszarach połowowych. Dania posiada odrębne kwoty dla obszarów połowowych Skagerrak i Kattegat, Morza Północnego, Morza Bałtyckiego i kanału La Manche. Większa kwota dla Danii przeznaczona jest dla Morza Północnego. Jest to również najbardziej niestabilny spośród obszarów połowowych. Kwoty dla Morza Bałtyckiego utrzymywały się na stosunkowo stabilnym poziomie przez ostatnie 10 lat. Kwoty dla obszaru Skagerrak, Kattegat znacznie się zmniejszyły. W kanale La Manche obowiązują również niewielka kwota duńska na połowy szprota.

Tabela 16: Duńskie kwoty na szprota na lata 2013–2022 według obszarów połowowych FAO (w tonach LWE)

Kwoty	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Skagerrak i Kattegat	27 875	22 300	21 700	24 470	22 300	20 363	5 861	1 498	25 987	2 571
Morze Północne	132 524	126 007	305 595	225 447	163 546	165 347	129 570	132 663	142 975	103 094
Morze Północne	27 569	30 042	24 702	19 194	30 088	27 310	34 466	28 441	25 826	28 772
Kanał La Manche	656	274	1 424	1 566	134	0	120	51	0	96
Razem	188 624	178 623	353 421	270 677	216 068	213 020	170 017	162 653	194 788	136 163

Źródło: EUMOFA w oparciu o dane Duńskiej Agencji Rybołówstwa

Duńskie kwoty na szprota podlegały znacznym wahaniom w ciągu ostatnich 10 lat. Zróźnicowanie połowów było jeszcze większe niż zróźnicowanie kwot. Wykorzystanie kwoty spadło najbardziej na obszarze Skagerrak, Kattegat pomimo znacznego zmniejszenia tej kwoty. Duńskie kwoty na wodach Zjednoczonego Królestwa na Morzu Północnym nie zostały wykorzystane w 2023 r.

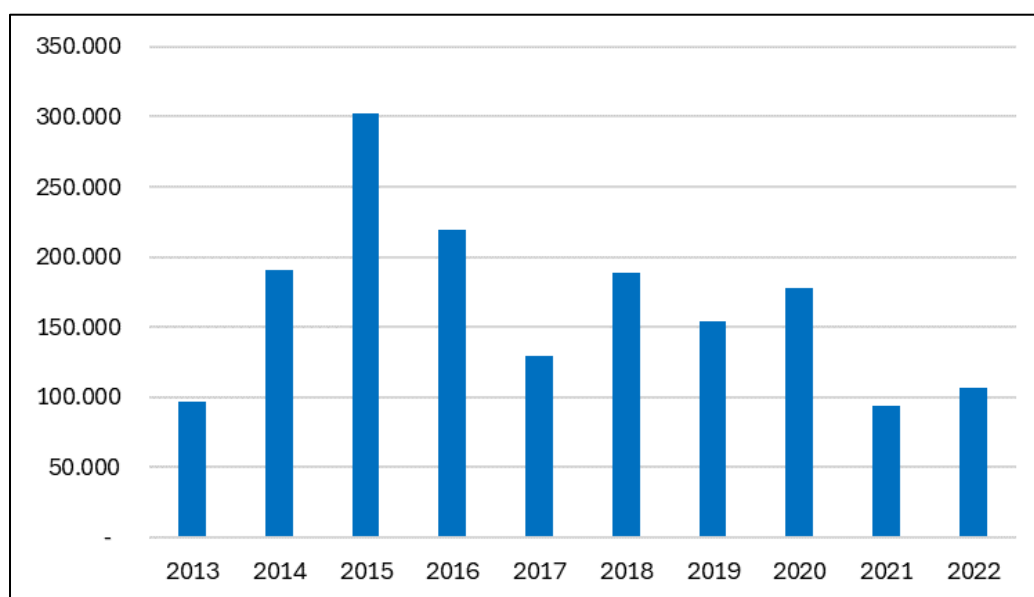
Europejskie Centrum Monitorowania Rynku Produktów Rybołówstwa i Akwakultury – Szprot w UE

Wśród innych istotnych środków zarządzania Duńska Agencja Rybołówstwa przyjęła w 2020 r. nowy plan pobierania próbek i inspekcji w przypadku wyładunków w Danii. Pobieranie próbek należy przeprowadzić na łodzi, jeśli ryby są wykorzystywane do spożycia przez ludzi, oraz na lądzie, jeśli ryby są wykorzystywane do produkcji mączki rybnej i oleju rybnego.¹⁹²⁰

Połowy

W 2022 r. duńska flota złowiła 106 275 ton szprot. Stanowiło to wzrost o 12% w stosunku do połowów z roku 2021 i o 9% w porównaniu z rokiem 2013. Połowy szprotą prowadzone przez duńską flotę były bardzo niestabilne w ciągu ostatniej dekady, osiągając poziom 302 821 ton w 2015 r. i rekordowo niskie poziomy w latach 2013 (96 386 ton) i 2021 (93 780 ton). Według zainteresowanych stron z sektora rybołówstwa niestabilność połowów wynika głównie ze zróżnicowania kwot, które w przeszłości były bardziej stabilne. Spadki w latach 2016 i 2017 wynikają głównie z brexitu i utraty duńskich kwot na wodach Zjednoczonego Królestwa.

Rysunek 21: Połowy szproty duńskiego w latach 2013–2022 (w tonach w przeliczeniu na masę w relacji pełnej)

Źródło: Eurostat

Wolumeny pierwszej sprzedaży

Według Eurostatu i EUMOFA istnieje znaczna różnica między połowami duńskiej floty a wolumenami pierwszej sprzedaży szproty w Danii. W 2023 r. pierwsza sprzedaż w Danii wyniosła 173 004 ton. W 2022 r. było to 185 031 ton wobec 106 936 ton połowów (Eurostat). Według zainteresowanych stron z sektora rybołówstwa różnica między wolumenem połowów a pierwszą sprzedażą wynika głównie z bardzo znacznych wyładunków szproty przeznaczonego na mączkę rybną w Danii przez zagraniczne statki. Według Duńskiej Agencji Rybołówstwa wyładunek z zagranicznych statków w Danii w 2022 r. wyniósł 89 818 ton. Wszystkie te wyładunki były przeznaczone na produkcję mączki rybnej.

W ciągu ostatnich 10 lat wyładunek szproty w Danii wykazywał tendencję spadkową. Według zainteresowanych stron znaczny spadek w 2021 r. wynika częściowo ze zmiany przepisów dotyczących

¹⁹

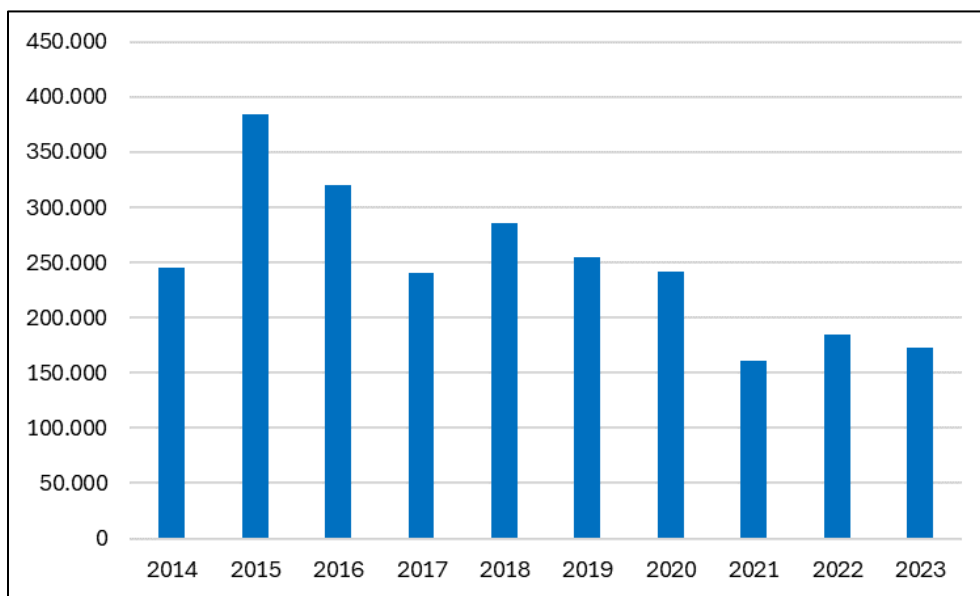
https://fiskeristyrelsen.dk/fileadmin/user_upload/Fiskeristyrelsen/Erhvervsfiskeri/Kontrol/Krav_til_vejning_proevetagning_sortering_og_pakning_om_bord_m.m/Vejledning_til_proeveudtagning_og_sortering_af_fisk_der_landes_us..._D13506607.pdf

²⁰ <https://fiskeristyrelsen.dk/erhvervsfiskeri/kontrol/krav-til-proevetagning-sortering-og-vejning-om-bord-mm>

Europejskie Centrum Monitorowania Rynku Produktów Rybołówstwa i Akwakultury – Szprot w UE

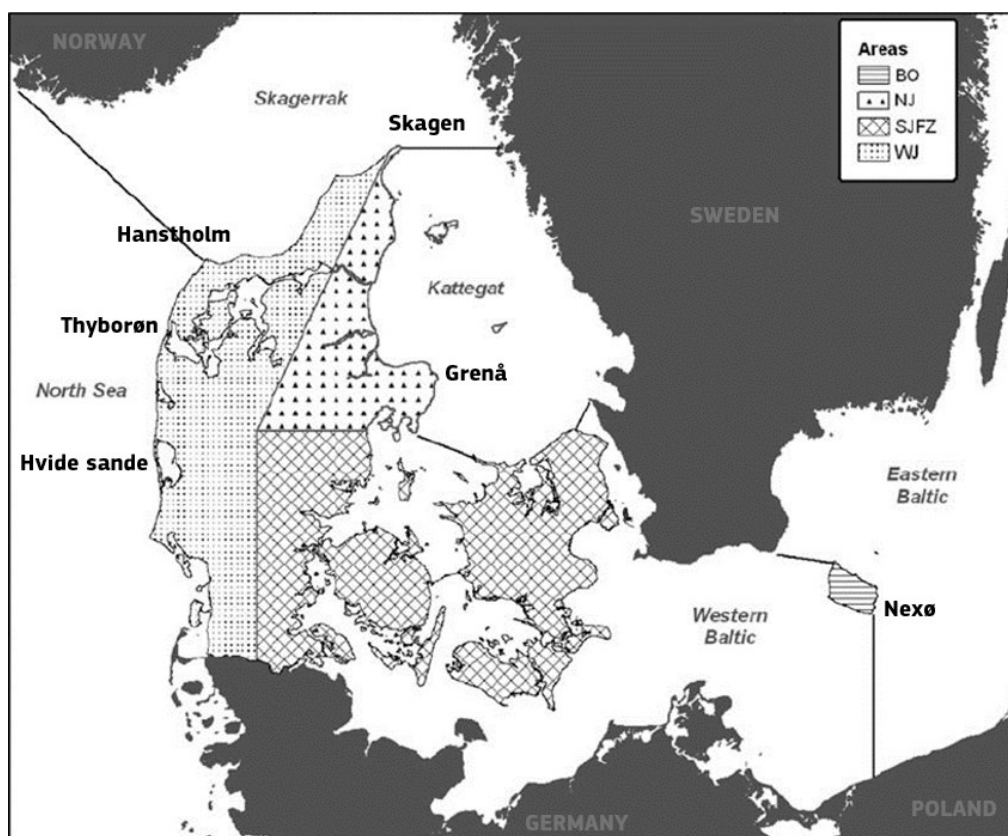
obowiązkowego pobierania próbek wyladowanego szprotka przeznaczonego na mączkę rybną, co spowodowało, że niektóre statki tymczasowo dokonywały wyladunków w krajach sąsiednich. Ożywienie w 2022 r. wskazuje na dostosowanie łodzi do nowych przepisów. Spadek wyladunków w 2017 r. jest bezpośrednio powiązany ze spadkiem połowów w związku z brexitem.

Rysunek 22: Wolumeny pierwszej sprzedaży szprotka w Danii (w tonach masy netto)

Źródło: Duńska Agencja Rybołówstwa

Rysunek 23: Duńskie obszary morskie, regiony rejestracji statków (Bornholm – północno-wschodnia Jutlandia – południowo-wschodnia Jutlandia, Fionia i Zelandia – zachodnia Jutlandia) oraz główne porty wyladunku szprotów

Źródło: EUMOFA na podstawie Eigaard, O. R. 2009.

Europejskie Centrum Monitorowania Rynku Produktów Rybołówstwa i Akwakultury – Szprot w UE

Główne porty wylądunku szprotów to Skagen na obszarze Skagerrak, Kattegat (75 521 ton w 2023 r.), Thyborøn i Hvide Sande na Morzu Północnym (odpowiednio 35 245 i 15 238 ton) oraz Grenå na obszarze Kattegat (24 687 ton). Inne ważne porty wylądunku to Nexø na wyspie Bornholm i Hanstholm. Według zainteresowanych stron z sektora rybołówstwa, ponieważ wylądowywany szprot jest przeznaczony prawie wyłącznie (>95%) na mączkę rybną, cena ryb odgrywa niewielką rolę przy wyborze portu wylądunku, który jest wybierany ze względu na bliskość obszaru połowowego. Po wylądowaniu szprot jest przekazywany transportem drogowym do fabryk mączki rybnej i oleju rybnego zlokalizowanych w Thyborøn, Hanstholm i Skagen.

Tabela 17: Wylądunki szprotów w Danii w latach 2014–2023 według głównych portów wylądunku

Port	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Skagen	48 956	55 238	46 907	54 630	60 547	70 337	48 704	43 476	72 419	75 521
Thyborøn	70 161	161 524	145 229	78 655	125 314	87 396	92 349	51 190	32 310	35 245
Grenå	22 793	22 088	21 472	27 432	16 689	31 692	22 650	20 777	35 631	24 687
Hvide sande	48 236	56 655	30 675	19 853	24 386	15 415	23 087	13 216	16 316	15 238
Nexø	14 637	21 147	13 902	21 857	18 691	19 200	10 344	7 531	16 476	11 456
Hanstholm	16 892	46 903	45 080	27 220	22 398	25 744	35 621	23 715	11 709	10 811
Pozostałe	23 368	21 299	16 434	10 901	18 199	5 524	8 856	1 030	171	46
Razem	245 043	384 854	319 700	240 548	286 224	255 308	241 610	160 936	185 031	173 004

Źródło: Duńska Agencja Rybołówstwa

W Danii nie produkuje się szprotów konserwowych. Według zainteresowanych stron przemysłu konserwowego ostatnie fabryki konserw zajmujące się szprotami znajdowały się na wyspie Bornholm i zostały zamknięte w latach 70. Duńskie przedsiębiorstwa zajmujące się konserwami w dalszym ciągu mają w ofercie szproty w puszcze, które przetwarzane są w krajach bałtyckich i importowane do Danii.

4.1.2 Duński handel szprotami

Import całych ryb

W 2022 r. import całego szprotów osiągnął 32 187 ton masy produktu (99% świeżego, 1% mrożonego) i wartość ponad 10 mln EUR. 97% wartości tego importu stanowi świeży szprot. Średnia cena importowanych ryb mrożonych (1,14 EUR/kg) jest o 0,82 EUR wyższa od średniej ceny importowanych ryb świeżych i wylądunków (0,32 EUR/kg).

Przywóz świeżego szprotów obejmuje głównie zagraniczne wylądunki szprotów w Danii zgłaszane jako przywóz. W 2022 r. całkowite wolumeny zgłoszone przez Eurostat jako przywóz świeżego szprotów wyniosły 31 858 ton, uwzględniając zarówno wylądunek, jak i import drogowy. Szacuje się, że import drogowy świeżego szprotów stanowi jedną czwartą tych wolumenów. Zamrożony szprot jest importowany transportem drogowym w celu spożycia przez ludzi lub na karmę dla zwierząt domowych, a jego ceny są wyższe ze względu na zamrażanie, kondycjonowanie i transport.

Tabela 18: Import całego szprotów w Danii w 2022 r.

	Wartość nominalna (w tys. EUR)	Wolumen (masa produktu w tonach)	Cena (EUR/kg)	% wartości 2022
Świeży	10 152	31 838	0,32	97%
Mrożony	349	307	1,14	3%
Razem	10 459	32 187	0,32	100%

Źródło: EUMOFA, w oparciu o dane Eurostatu/COMEXT

W ostatnich latach zgłaszany przywóz całego szprotów był stosunkowo niestabilny. Osiągnął on najwyższy poziom w latach 2013, 2019 i 2022, kiedy to przekraczał on 30 000 ton, a najniższy – w latach 2014,

Europejskie Centrum Monitorowania Rynku Produktów Rybołówstwa i Akwakultury – Szprot w UE

2015 i 2020, kiedy wynosił ok. 17 000 ton. W 2022 r. głównymi partnerami importowymi były Szwecja (56%) i Niemcy (35%), które są głównymi krajami pod względem wyładunku szprotu w Danii.

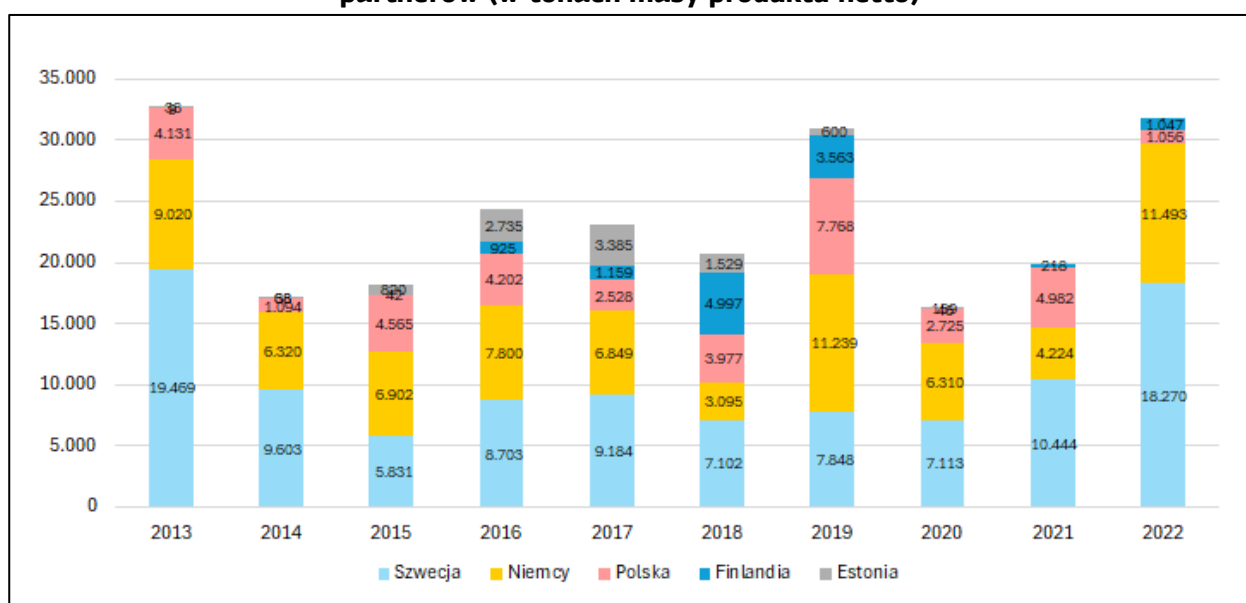
Zgłoszony import świeżego szprotu osiągnął najwyższy poziom, przekraczający 30 000 ton, w latach 2013, 2019 i 2022, a w 2022 r. osiągnął wartość ponad 10 mld EUR. Według zainteresowanych stron transport drogowy świeżego szprotu pochodzi głównie ze Szwecji, a w mniejszym stopniu z Polski. Import mrożonego szprotu pochodzi głównie z Irlandii i Norwegii.

Tabela 19: Evolucja duńskiego importu całego świeżego szprotu w latach 2013–2022

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Wartość (w tys. EUR)	9 959	4 321	4 109	6 389	5 155	4 515	7 346	4 289	5 573	10 152
Wolumen (w tonach masy produktu)	33 498	18 197	18 172	24 366	23 106	20 701	32 249	17 078	19 958	31 838

Źródło: EUMOFA, w oparciu o dane Eurostatu/COMEXT

Rysunek 24: Evolucja duńskiego importu całego świeżego szprotu według głównych partnerów (w tonach masy produktu netto)

Źródło: EUMOFA, w oparciu o dane Eurostatu/COMEXT

Eksport całych ryb

W 2022 r. zgłoszony eksport całych szprotów osiągnął 8 814 ton (w tym 88% świeżych, 12% mrożonych). Wartość tego eksportu osiągnęła 5 mln EUR (76% świeże, 24% mrożone). Według zainteresowanych stron wywóz świeżego szprotu obejmuje wyłącznie duńskie wyładunki za granicą. Średnia cena eksportowanych ryb mrożonych (1,33 EUR/kg) jest o 0,81 EUR wyższa od średniej ceny wyładowywanych ryb świeżych (0,52 EUR/kg).

Tabela 20: Eksport szprotu w Danii w 2022 r.

	Wartość nominalna (w tys. EUR)	Wolumen (masa produktu w tonach)	Cena (EUR/kg)	% wartości 2022
Świeży	4 041	7 842	0,52	76%
Mrożony	1 302	980	1,33	24%
Razem	5 343	8 821	0,61	100%

Źródło: EUMOFA, w oparciu o dane Eurostatu/COMEXT

Europejskie Centrum Monitorowania Rynku Produktów Rybołówstwa i Akwakultury – Szprot w UE

Zgłoszony wywóz całego szprotu wzrósł o 113% w latach 2021–2022 i o 136% w latach 2017–2022, przy czym w latach 2016–2020 import wynosił poniżej 500 ton. Głównym partnerem eksportowym jest Norwegia (89%, 7 821 ton). Na wielkość tę składają się głównie duńskie wyładunki świeżego szprotu w norweskich portach. Drugim rynkiem eksportowym jest Benin (4%), do którego eksportowano 329 ton mrożonego szprotu.

Ewolucja eksportu całych szprotów wynika głównie z wywozu całego świeżego szprotu za granicę. Od 2021 r. obserwuje się silny wzrost duńskich wyładunków za granicę.

Tabela 21: Ewolucja duńskiego eksportu całego świeżego szprotu w latach 2013–2022

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Wartość (w tys. EUR)	1 278	757	444	0	21	20	107	50	3 039	4 041
Wolumen (w tonach masy produktu)	3 504	2 509	1 576	1	44	27	242	81	3 670	7 842

Źródło: EUMOFA, w oparciu o dane Eurostatu/COMEXT

Duński eksport mrożonego szprotu wahał się od 22 ton w 2018 r. do 980 ton w 2022 r. Osiągnął on najniższy poziom w latach 2018 i 2019, a w latach 2018–2022 co roku znacznie rósł. Według zainteresowanych stron znaczny wzrost wywozu mrożonego szprotu od 2018 r. prawdopodobnie wynika z ilości zamrożonego szprotu wykorzystywanego wcześniej (jako pasza) w hodowli nerek dla przemysłu futrzarskiego w Danii, którego działalność została zakazana w 2020 r.

Tabela 22: Ewolucja duńskiego eksportu całego mrożonego szprotu w latach 2013–2022

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Wartość (w tys. EUR)	182	81	124	120	237	31	76	260	477	1 302
Wolumen (w tonach masy produktu)	233	61	98	114	231	22	60	420	469	980

Źródło: EUMOFA, w oparciu o dane Eurostatu/COMEXT

Handel konserwami rybnymi

Handel szprotami w puszcze nie jest na tyle znaczący i stabilny, aby można było szczegółowo analizować jego ewolucję. W 2022 r. zgłoszony import (masa produktu) wyniósł 27 ton, a zgłoszony eksport 53 tony. Eksport szprotu w puszcze w ciągu ostatniej dekady utrzymywał się na poziomie poniżej 5 ton rocznie, z wyjątkiem lat 2019 i 2020. Import szprotu w puszcze w latach 2013 i 2014 wyniósł ponad 20 ton (przy imporcie głównie ze Zjednoczonego Królestwa) oraz ponad 4 000 ton w latach 2019 i 2020 (ze Szwecji). Nie jest jasne, czy dane te obejmują produkcję zewnętrzną małego duńskiego przemysłu konserwowego w krajach bałtyckich. Eksport w latach 2019 i 2020 może obejmować eksport produktów pochodzących z krajów bałtyckich lub ponowny wywóz puszek dostarczanych do Szwecji.

4.1.3 Konsumpcja

Szprot przeznaczony do spożycia przez ludzi

Według zainteresowanych stron z sektora rybołówstwa tradycyjne połowy szprotu przeznaczonego do spożycia przez ludzi w Danii, zlokalizowane w kilku obszarach przybrzeżnych, na własny użytek i na rynek nieformalny, są bardzo ograniczone. Zaopatrywanie tego segmentu rynku odbywa się albo przez małe statki stosujące narzędzia bierne, albo przez przyłowy. Uległ on znaczącemu spadkowi i utrzymuje się jedynie na kilku obszarach przybrzeżnych Skagerrak, Kattegat i na Morzu Północnym.

Poza tym ograniczonym przypadkiem duński rynek szprotu przeznaczonego do spożycia przez ludzi składa się głównie ze szprotu w puszcze. Tradycyjny segment szprotów w puszcze importowanych pod markami bałtyckimi i polskimi jest ograniczony do starszej klienteli o stosunkowo niskiej sile nabywczej. Puszeki te można znaleźć w supermarketach i dyskontach. Pojawia się nowy segment wysokiej jakości szprotu wędzonego w puszcze, skupiający się na konsumentach miejskich o dużej sile nabywczej. Te

Europejskie Centrum Monitorowania Rynku Produktów Rybołówstwa i Akwakultury – Szprot w UE

produkty premium można znaleźć głównie w sklepach specjalistycznych i sklepach turystycznych. Ze względu na ogólną niechęć duńskich konsumentów do jedzenia szprotów, w związku z jego powszechnym wykorzystaniem do produkcji mączki rybnej oraz wysokim poziomem zanieczyszczenia Morza Bałtyckiego, znaczna część szprotów w puszkach sprzedawanych na rynku duńskim jest dystrybuowana jako śledzie, sardele lub sardynki.

Szproty można również znaleźć w supermarketach w stoikach, jako marynaty – mają one właściwości zbliżone do tradycyjnych szprotów w puszcze. Jedna z zainteresowanych stron uznała również produkcję mączki rybnej ze szprotów przeznaczonych do spożycia przez ludzi, sprzedawanej w postaci koncentratu białkowego, za wschodzący rynek niszowy o wysokiej wartości. Jednak ilości tego produktu pozostają poufne.

Według EUMOFA współczynnik przeliczeniowy z masy ryb w relacji pełnej do całych świeżych ryb i całych mrożonych ryb wynosi 1, a z ryb w puszcze na masę ryb w relacji pełnej – 1,87. Nie udało się ustalić współczynnika przeliczeniowego z masy ryb w relacji pełnej do ryb w stoiku.

Inne zastosowania

Według zainteresowanych stron spożycie przez ludzi jest trzecim wykorzystaniem szprotów w Danii po produkcji mączki rybnej i oleju oraz innej paszy dla zwierząt. Zdecydowanie najważniejszym zastosowaniem szprotów w Danii jest produkcja mączki rybnej i oleju rybnego. Pasza dla zwierząt stanowiła niegdyś bardzo istotne zastosowanie w przypadku szprotów wyładowywanych w Danii, ponieważ większość tej paszy wykorzystywano w hodowli nerek dla przemysłu futrzarskiego²¹. Norki karmiono mrożonymi całymi szprotami nadającymi się do spożycia przez ludzi. Po zakazie tej działalności w 2020 r. dostawy te zostały w przybliżeniu w równym stopniu przekierowane na mączkę rybną i olej, inną paszę dla zwierząt i karmę dla zwierząt domowych oraz eksport ryb mrożonych przeznaczonych do spożycia przez ludzi. Prawie całość wyładowywanych w Danii szprotów przeznaczonych do spożycia przez ludzi jest eksportowana, podczas gdy większość szprotów wykorzystywanych do spożycia przez ludzi w Danii pochodzi z przywozu konserw.

Bilans dostaw i widoczna konsumpcja: szprot przeznaczony do spożycia przez ludzi i do innych zastosowań

Według Eurostatu duńskie **połowki** szprotów wyniosły w 2021 r. 93 780 ton LWE. Z tych połowów 92 298 ton LWE wyładowano do celów przemysłowych²² (88 933 ton LWE w Danii, 3 366 za granicą), a 1 930 ton LWE wyładowano w celu spożycia przez ludzi (340 ton LWE w Danii, 1 141 ton LWE za granicą).

Całkowity **import** do Danii, łącznie z wyładunkami zagranicznymi, wyniósł 81 193 ton LWE. Zagraniczne wyładunki szprotów do celów przemysłowych osiągnęły 75 603 ton LWE, z czego 19 958 ton LWE zgłoszonych jako import według Eurostat. Import drogowy świeżego szprotów oszacowano poprzez odjęcie wyładunków w Danii do zastosowań przemysłowych od surowca szprotowego wykorzystywanego do produkcji mączki rybnej i oleju rybnego. Do tej liczby dodano szacunkowy wolumen połowów wykorzystanych na inną paszę dla zwierząt i karmę dla zwierząt domowych, ponieważ ta część połowów nie zostanie wykorzystana do produkcji mączki rybnej i oleju. W rezultacie szacuje się, że import świeżego szprotów wyniósł 5 700 ton LWE. Import mrożonego szprotów wyniósł 329 ton LWE. Ponadto według Eurostatu 61 ton LWE (32 tony masy produktu) zostało zgłoszonych jako przywóz szprotów w puszcze.

Krajowa podaż szprotów w Danii, łącznie z duńskim wyładunkiem za granicą, wyniosła 173 601 ton LWE, z czego 173 102 ton LWE stanowił szprot do zastosowań przemysłowych, a 1 870 ton LWE – szprot do zastosowań nieprzemysłowych.

²¹ Duński przemysł futrzarski produkował 40% światowych skór z hodowli liczącej 15 milionów nerek hodowanych rocznie.

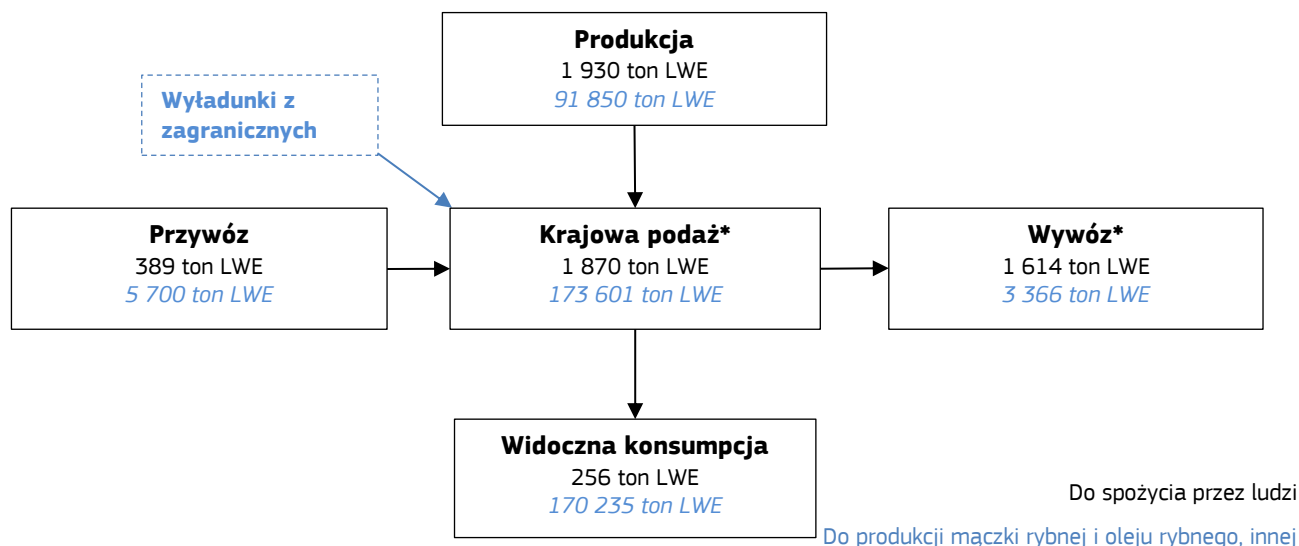
²² Statystyki Duńskiej Agencji Rybołówstwa rozróżniają szprotów przeznaczonych do celów przemysłowych, obejmujących produkcję mączki rybnej i oleju rybnego, innej paszy dla zwierząt oraz karmy dla zwierząt domowych, od szprotów przeznaczonych do spożycia przez ludzi.

Europejskie Centrum Monitorowania Rynku Produktów Rybołówstwa i Akwakultury – Szprot w UE

Całkowity **eksport** z Danii, łącznie z duńskimi wyładunkami za granicą, wyniósł 4 985 ton LWE. Duńskie wyładunki za granicą osiągnęły 4 139 ton LWE²³, z czego 3 670 ton LWE zgłoszono według Eurostatu jako wywóz. Wśród zastosowań przemysłowych wyładunek za granicę osiągnął 3 366 ton LWE; zdaniem ekspertów nie prowadzi się eksportu drogowego świeżego szprotka. Spośród ilości przeznaczonych do spożycia przez ludzi wyładunki za granicą wyniosły 1 141 ton LWE, wywóz mrożonego szprotka wyniósł ok. 469 ton LWE (według zainteresowanych stron część tej ilości zostanie wykorzystana jako przynęta) i tylko 5 ton LWE (2 tony masy produktu) zostało zgłoszonych według Eurostatu jako wywóz szprotka w puszcze.

Widoczna konsumpcja szprotka w Danii wyniosła 170 491 ton LWE. Z tej widocznej konsumpcji 169 736 ton LWE wykorzystuje się w przemyśle mączki rybnej i oleju rybnego, 500 ton LWE wykorzystuje się do produkcji karmy dla zwierząt domowych i innej paszy dla zwierząt, a 256 ton LWE wykorzystuje się do spożycia przez ludzi. Spożycie szprotka przez ludzi w Danii może być nieco niedoszacowane, ponieważ zgłoszony eksport mrożonego szprotka obejmuje również zastosowanie jako przynęta. Szprot przeznaczony do spożycia przez ludzi pochodzi głównie z importu (cały mrożony lub w puszcze), podczas gdy duńskie połowy, które nie są wykorzystywane do produkcji mączki rybnej i oleju rybnego, są częściej przeznaczane na eksport i karmę dla zwierząt domowych.

Rysunek 25: Bilans dostaw szprotka w Danii (2021 r., w tonach LWE)

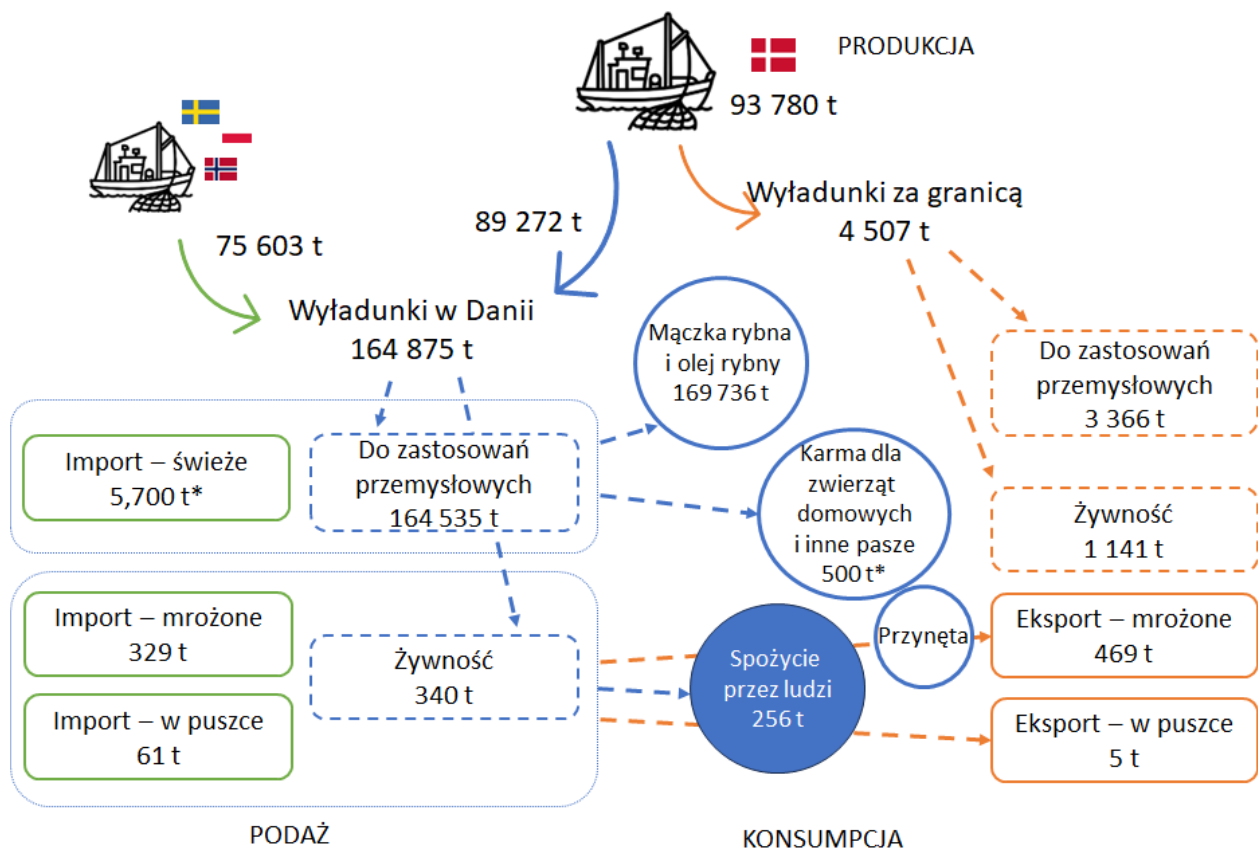

* Uwaga: krajowa podaż i eksport obejmują duńskie wyładunki za granicą

Źródło: EUMOFA w oparciu o dane Eurostatu/COMEXT, Duńskiej Agencji Rybołówstwa, Marine Ingredients Denmark

²³ Wyładowane, według wielkości, w Simrishamn (SE), Egersund (NO), Kalvåg (NO) i Kungshamn (SE).

Rysunek 26: Struktura łańcucha dostaw szprotu w Danii (2021 r., w tonach LWE)

* Uwaga: wolumeny importu świeżych ryb (wykorzystywanych do produkcji mączki rybnej i oleju rybnego) oraz wolumeny wykorzystywane do produkcji karmy dla zwierząt domowych i innej paszy (tylko z wyładunków) są szacunkowe na podstawie wywiadów. Inne elementy pochodzą z surowych danych. W celu powiązania danych handlowych z różnymi zastosowaniami przeprowadzono wywiady z zainteresowanymi stronami.

Źródło: EUMOFA w oparciu o dane Eurostatu/COMEXT, Duńskiej Agencji Rybołówstwa, Marine Ingredients Denmark

Szprot w duńskim sektorze mączki rybnej i oleju rybnego

W 2021 r. sektor mączki rybnej i oleju rybnego w Danii odpowiadał za 97% produkcji szprotu, 90% drogowego importu szprotu (ponad 99% wyładunków z zagranicznych statków w Danii uwzględniono w imporcie) i ponad 98% krajowej podaży szprotu. Ponieważ w sektorze tym wykorzystuje się zarówno szproty, jak i inne ryby pelagiczne, nie ma wystarczających danych, aby oszacować eksport mączki rybnej na bazie szprotu, a także widoczną konsumpcję mączki rybnej na bazie szprotu. Dane Duńskiej Agencji Rybołówstwa i Marine Ingredients Denmark pozwalają lepiej zrozumieć związek pomiędzy rynkiem szprotu i mączki rybnej w Danii, co jest niezbędne do zrozumienia dynamiki rynku szprotu. Mączka rybna i olej rybny to dwa produkty uboczne przemysłowego wykorzystania szprotu. W tej sekcji skupiono się wyłącznie na mączce rybnej, ponieważ zajmuje ona większość wolumenu ryb.

Współczynnik przeliczeniowy masy szprotu i innych ryb w relacji pełnej na masę mączki rybnej zależy od jakości ryb, którą mierzy się głównie na podstawie zawartości oleju. Według zainteresowanych stron z sektora mączki rybnej szprot jest rybą o najlepszym współczynniku przeliczeniowym. W latach 2021–2023 średni współczynnik przeliczeniowy masy ryb w relacji pełnej na masę mączki rybnej wyniósł 0,23 w przypadku szprotu, 0,19 w przypadku pozostałych ryb i 0,20 ogółem. Współczynniki te są stosunkowo stabilne. Zastosowano je w poniższych obliczeniach w ostatnich 10 latach. Oprócz mączki rybnej, w wyniku przemysłowego wykorzystania ryb powstaje olej rybny o współczynniku przeliczeniowym wynoszącym 0,05.

Europejskie Centrum Monitorowania Rynku Produktów Rybołówstwa i Akwakultury – Szprot w UE

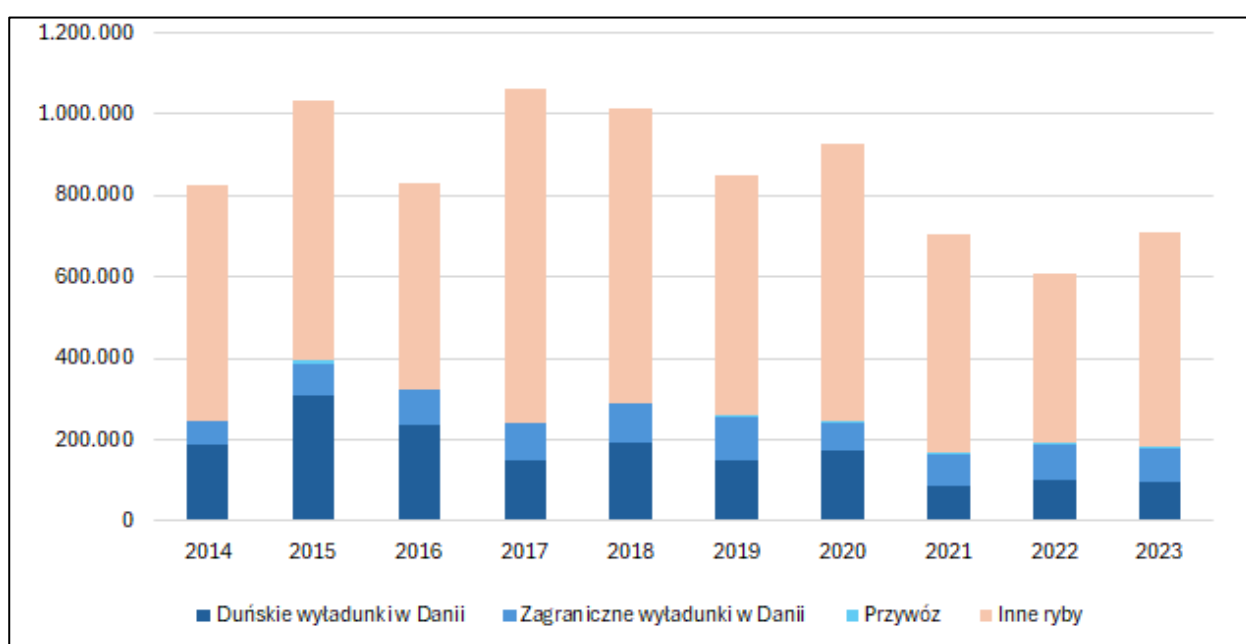
W 2021 r. duńska produkcja mączki rybnej osiągnęła 141 591 ton masy produktu z 707 235 ton LWE surowca rybnego. Mączka rybną wyprodukowaną ze szprot stanowiła 27%, co odpowiada masie 38 235 ton, z 169 736 ton LWE surowca szprotowego (24% całości).

Udział szprotów w surowcu wykorzystywanym do produkcji mączki rybnej (zastosowanie przemysłowe) różni się znacznie z roku na rok. Zdaniem zainteresowanych stron z sektora mączki rybnej wahania te wynikają głównie ze zmian kwot. Udział innych ryb w surowcu kompensuje zmiany w produkcji szprotów w celu zaspokojenia popytu rynkowego. Z tego powodu ewolucja produkcji szprotów może różnić się od ewolucji produkcji mączki rybnej. Na przykład w 2017 r. liczba szprotów wyładowanych w Danii do celów przemysłowych spadła, natomiast produkcja mączki rybnej wzrosła. Odwrotna sytuacja miała miejsce w 2022 r., kiedy wzrosła liczba szprotów wyładowanych do celów przemysłowych, podczas gdy produkcja mączki rybnej spadała.

W ciągu ostatnich 10 lat udział szprotów w surowcu wykazywał tendencję spadkową, z 30% w 2014 r. i 38% w 2015 r. do 26% (194 020 ton LWE) w 2023 r. Jednocześnie wzrósł udział wyładunków z zagranicznych statków w surowcu szprotowym z 24% w 2014 r. do 44% (81 138 ton LWE) w 2023 r. Według naszych szacunków udział drogowego importu świeżego szprotów wykazuje tendencję wzrostową, od nieznacznych wolumenów w 2014 r. do 4% (7 522 ton LWE) surowca szprotowego w 2023 r.

W ciągu ostatnich 4 lat różne wydarzenia miały widoczny wpływ na rynek mączki rybnej i szprotów. Zamknięcie przemysłu nerek w Danii, uchwalone w 2019 r. i wdrożone w 2020 r., jest powiązane ze wzrostem produkcji mączki rybnej, a także wzrostem udziału duńskich wyładunków szprotów. Nowe wymagania dotyczące wyładunków, które weszły w życie od kwietnia 2020 r., są związane z silnym spadkiem udziału surowca szprotowego w produkcji mączki rybnej w 2021 r. Obydwa wydarzenia prawdopodobnie miały wpływ na sektor mączki rybnej w 2020 r. Na rynku światowym głównymi producentami mączki rybnej są Peru i Chile, których produkcja w 2023 r. spadła (z 4 do 1,7 ton) z powodu wpływu El Niño na lokalne zasoby sardeli. To samo zjawisko, w mniejszym stopniu, miało miejsce w roku 2022. Nierównowaga na światowym rynku mączki rybnej prawdopodobnie doprowadziła do wzrostu produkcji mączki rybnej w 2023 r. Ilości szprotów wykorzystywanego jako surowiec pozostały stosunkowo stabilne ze względu na kwoty. Konsekwencje dla cen szprotów opisano szczegółowo w poniższej sekcji.

Rysunek 27: Ewolucja ilości szprotów wykorzystywanego do produkcji mączki rybnej w Danii, według pochodzenia (2021 r., w tonach LWE)

Źródło: Opracowanie EUMOFA w oparciu o dane Eurostatu, Duńskiej Agencji Rybołówstwa, Marine Ingredients Denmark

Europejskie Centrum Monitorowania Rynku Produktów Rybołówstwa i Akwakultury – Szprot w UE

Ze względu na wyższy zysk z produkcji mączki rybnej i oleju rybnego, udział szprotu w mączce rybnej jest wyższy niż jego udział w surowcu wykorzystywanym do produkcji mączki rybnej w masie w relacji pełnej. Szprot stanowił 34% masy wyprodukowanej mączki rybnej w 2014 r. i 29% w 2023 r.

4.2 Ceny szprotu w łańcuchu dostaw

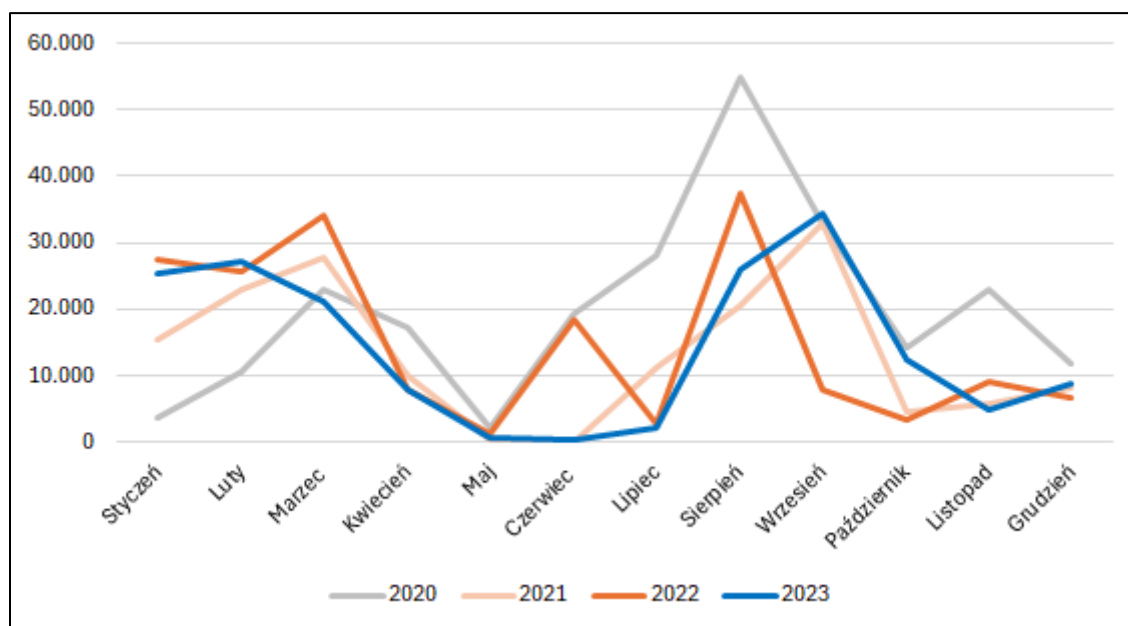
4.2.1 Ceny pierwszej sprzedaży

Cena szprotu zależy zazwyczaj od pory roku, jakości i przeznaczenia (spożycie przez ludzi, pasza dla zwierząt/karma dla zwierząt domowych lub połowy przemysłowe). Dynamika cen na rynku szprotu w Danii jest bezpośrednio związana z cenami szprotu do produkcji mączki rybnej.

Sezonowość pierwszej sprzedaży

Według zainteresowanych stron w sektorze rybołówstwa połowy szprotów są działalnością bardzo sezonową. Sezon połowów szprotu trwa od połowy sierpnia do końca października. Sezonowość jest silniejsza na Morzu Północnym, natomiast sezon szprotowy rozpoczyna się wcześniej na Morzu Bałtyckim. W 2023 r. odnotowana pierwsza sprzedaż szprotu w duńskich portach przekroczyła 170 000 ton. Przez ostatnie 3 lata wolumeny pierwszej sprzedaży szprotu były najwyższe w okresie od sierpnia do września (poziom produkcji powyżej 25 000 ton miesięcznie) oraz od stycznia do marca (powyżej 20 000 ton miesięcznie). Informacje uzyskane od zainteresowanych stron z sektora rybołówstwa oraz dane dotyczące pierwszej sprzedaży w 2020 r. wskazują na osłabienie tradycyjnego sezonu szprotowego od sierpnia do października oraz wydłużenie się nowego sezonu szprotowego od stycznia do marca.

Rysunek 28: Miesięczne wolumeny pierwszej sprzedaży szprotu w duńskich portach rybackich (w tonach)

Źródło: EUMOFA, w oparciu o dane duńskiego Ministerstwa Żywności, Rolnictwa i Rybołówstwa

Sezonowość i ewolucja cen pierwszej sprzedaży

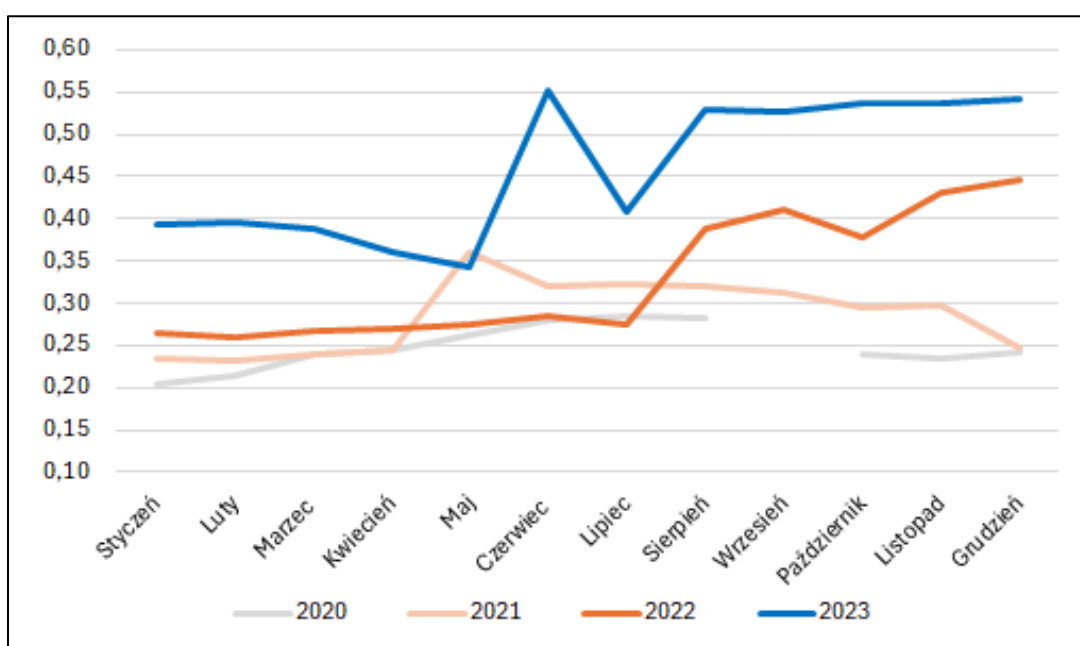
Według zainteresowanych stron i danych historycznych ceny pierwszej sprzedaży szprotu w Danii nie mają charakteru sezonowego. Sektor rybołówstwa i przemysł mączki rybnej dostosowują swoje ceny do wspólnego wskaźnika cen ustalanego odrębnie dla szprotu z Morza Północnego i szprotu z Morza Bałtyckiego. Miesięczne ceny w ostatnich trzech latach wykazały wzrost w sierpniu 2022 r., a cena szprotu osiągnęła ponad 0,35 EUR/kg i od tego czasu nigdy nie spadła poniżej tej ceny. Ceny szprotu w

Europejskie Centrum Monitorowania Rynku Produktów Rybołówstwa i Akwakultury – Szprot w UE

2023 r. stale rosły i kształtowały się według tego samego schematu co w 2022 r., z gwałtownym wzrostem w sierpniu i następującym po nim ustabilizowaniem cen.

Jak wspomniano powyżej, spadek produkcji mączki rybnej na wybrzeżu Pacyfiku w Ameryce Południowej ze względów klimatycznych spowodował zmniejszenie oferty na rynku światowym. W Danii ta nierównowaga miała niewielki wpływ na wolumeny pierwszej sprzedaży szprot, ponieważ są one ograniczone kwotami. Zamiast tego efekt rynkowy spowodował silny wzrost cen w sierpniu, który wyznacza także początek sezonu sardeli w Peru i Chile. Tę samą ewolucję cen można zaobserwować zarówno w roku 2022, jak i 2023. W kontekście nasilających się zmian klimatycznych zjawisko to może stać się regularnym schematem lub zniknąć w wyniku rekonfiguracji rynku. Zdaniem zainteresowanych stron zmniejszona w wyniku wojny podaż oleju roślinnego z Ukrainy również doprowadziła do zwiększonego popytu na olej rybny począwszy od 2022 r., co dodatkowo przyczyniło się do wzrostu cen szprot.

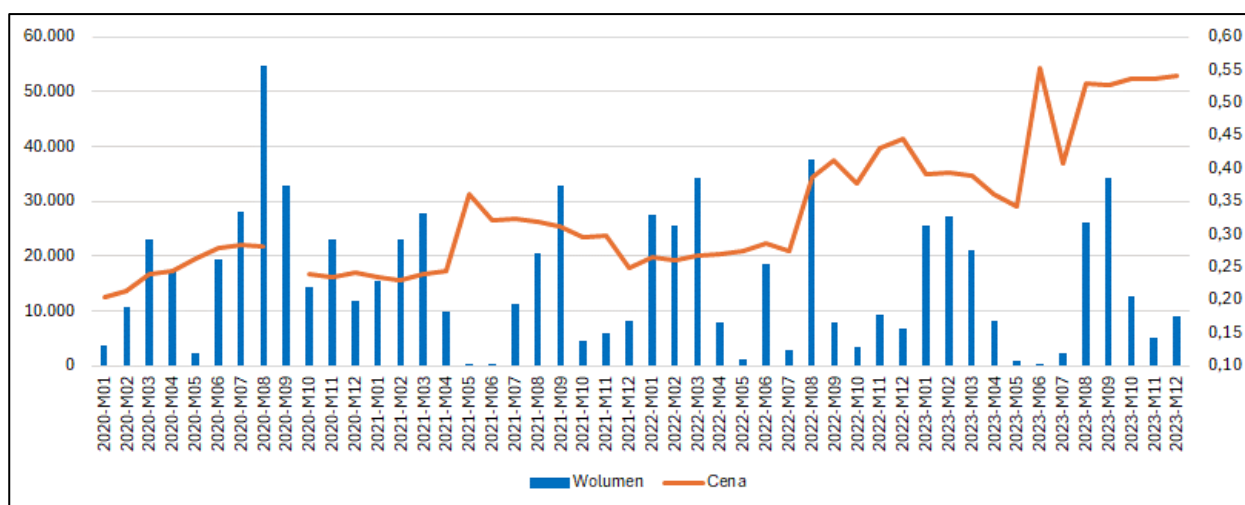
Rysunek 29: Średnia miesięczna cena pierwszej sprzedaży szprot w duńskich portach (w EUR/kg)

Źródło: EUMOFA, w oparciu o dane duńskiego Ministerstwa Żywności, Rolnictwa i Rybołówstwa

Ceny szprot na przestrzeni ostatnich czterech lat wykazywały tendencję wzrostową. Wzrosły one o 125% między grudniem 2020 r. a grudniem 2023 r., z 0,24 EUR/kg do 0,54 EUR/kg. Jednocześnie połowy wykazywały ogólną tendencję spadkową i były mniej skoncentrowane w miesiącach letnich.

Rysunek 30: Miesięczne wolumeny i ceny pierwszej sprzedaży szprot w duńskich portach w latach od 2020 do 2023 (w tys. ton masy netto i EUR/kg)

Źródło: EUMOFA, w oparciu o dane duńskiego Ministerstwa Żywności, Rolnictwa i Rybołówstwa

Szprot przeznaczony do spożycia: ceny pierwszej sprzedaży

Według Eurostatu w ciągu ostatnich czterech lat w Danii miało miejsce kilka pierwszych sprzedaży z przeznaczeniem do spożycia – było to 389 ton masy produktu sprzedanego w styczniu, listopadzie i grudniu 2021 r., 61 ton na początku roku 2022 i 93 ton na początku roku 2023. Biorąc pod uwagę niewielkie wolumeny, analiza cen rocznych nie jest istotna. Pomijając wysokie ceny sprzedaży pod koniec 2021 r., ceny szprot przeznaczonych do spożycia kształtują się na poziomie cen szprot przeznaczonych do użytku przemysłowego w tym samym okresie roku. W latach 2022 i 2023 roczna cena szprot do spożycia była znacznie niższa od rocznej ceny mączki rybnej, gdyż w obu latach jej ceny wzrosły. Ceny szprot przeznaczonych do spożycia również podążały za wzrostem rynku, który miał miejsce w latach 2022–2023, na co wpływały ceny mączki rybnej i oleju rybnego.

Tabela 23: Miesięczne ceny pierwszej sprzedaży z przeznaczeniem do spożycia w Danii w latach 2020–2023

	2020	2021	2022	2023
Styczeń		0,19	0,38	0,34
Luty			0,27	0,37
Marzec			0,34	0,37
Kwiecień				0,36
Maj				
Czerwiec				
Lipiec				
Sierpień				
Wrzesień				
Październik				
Listopad		0,84		
Grudzień		0,70		
Średnia cena	nd.	0,58	0,33	0,36

Źródło: EUMOFA

4.2.2 Ceny importowe i eksportowe

Ceny świeżego szprot importowanego do produkcji mączki rybnej wzrosły o 62% w ciągu ostatnich 10 lat, z 0,24 EUR/kg w 2014 r. do 0,38 EUR/kg w 2023 r., co oznacza wzrost o 69% od 2019 r. Ponieważ większość tego importu składa się z wyładunków z zagranicznych statków w Danii, jego ceny są podobne do cen pierwszej sprzedaży w duńskich portach. Dane z ostatnich 10 lat pokazują, że ceny szprot do celów przemysłowych były już wcześniej niestabilne, a obecny wzrost cen jest jednak w tym okresie bezprecedensowy. Ceny eksportowe świeżego szprot składają się głównie z cen pierwszej sprzedaży z duńskiego wyładunku za granicą. Niewielkie ilości tych wyładunków są rozdzielane pomiędzy niewielką liczbę portów w Norwegii i Szwecji. Niestabilność cen w ciągu ostatnich 10 lat prawdopodobnie odzwierciedla różne zastosowania tych wyładunków, w tym do produkcji konserw przeznaczonych do spożycia przez ludzi.

Tabela 24: Średnie ceny importowe i eksportowe całego świeżego szprot w Danii w latach 2014–2023

EUR/kg	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ceny importowe	0,24	0,23	0,26	0,22	0,22	0,23	0,25	0,28	0,32	0,38
Ceny eksportowe	0,30	0,28	0,17	0,48	0,74	0,44	0,62	0,83	0,52	0,57

Źródło: EUMOFA, w oparciu o dane COMEXT

Ceny mrożonego szprot będącego w obrocie handlowym są znacznie wyższe niż ceny świeżego szprot/wyładunku świeżego szprot będącego w obrocie. W 2023 r. ta różnica cen osiągnie 0,95 EUR/kg zarówno w imporcie, jak i eksporcie. Ceny eksportu mrożonego szprot są również znacznie wyższe niż ceny importu – w 2023 r. o 0,19 EUR/kg. Ceny w handlu mrożonymi szprotami są napędzane przez większy rynek świeżych szprotów do zastosowań przemysłowych, w szczególności od niedawnego wzrostu cen mączki rybnej. Ceny importowe mrożonego szprot wzrosły o 60% w ciągu ostatnich 10 lat, przy wzroście o 254% od 2019 r. Ceny eksportowe mrożonego szprot wzrosły o 14% w ciągu ostatnich 10 lat, przy wzroście o 20% od 2019 r.

Tabela 25: Średnie ceny importowe i eksportowe mrożonego szprot w Danii w latach 2014–2023

EUR/kg	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ceny importowe	0,83	0,81	0,55	0,48	0,64	0,38	0,46	0,80	1,14	1,33
Ceny eksportowe	1,33	1,26	1,05	1,03	1,41	1,26	0,62	1,02	1,33	1,52

Źródło: EUMOFA, w oparciu o dane COMEXT

Zarówno w handlu świeżym szprot, jak i mrożonym szprot ceny eksportowe są odpowiednio o 0,20 i 0,19 EUR/kg wyższe niż ceny importowe. Jest to prawdopodobnie spowodowane wyższym poziomem cen w Danii w porównaniu do jej partnerów handlowych²⁴.

Ceny importowe i eksportowe „przetworzonego lub zakonserwowanego szprot lub sardyneli”, na które składają się głównie szproty w puszcze, są bardzo niestabilne. W niektórych latach, np. w latach 2018, 2020 i 2022 w przypadku eksportu oraz w roku 2019 w przypadku importu, ceny były nietypowe. W pozostałych latach ceny wahały się od 1,26 EUR/kg do 9,06 EUR/kg w imporcie i od 3,17 EUR/kg do 11,95 EUR/kg w eksporcie. Te szerokie zakresy wynikają prawdopodobnie z małych wolumenów i szerokiej kategorii, która obejmuje szprot i inne małe gatunki pelagiczne. Może to także pokazywać dużą rozpiętość cen na rynku szprotów w puszcze. Ceny mogą różnić się w zależności od zmieniającego się znaczenia poszczególnych importerów i eksporterów specjalizujących się w różnych segmentach rynku.

²⁴https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Comparative_price_levels_of_consumer_goods_and_services

Tabela 26: Średnie ceny importowe i eksportowe przetworzonego lub zakonserwowanego szprot lub sardyneli w Danii w latach 2013–2022

EUR/kg	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ceny importowe	1,41	1,26	2,07	2,31	5,56	1,39	0,26	6,76	9,06	3,30
Ceny eksportowe	3,64	4,76	4,14	6,43	11,95	36,46	3,71	0,12	0,15	135,50

Źródło: COMEXT

4.2.3 Ceny loco fabryka

Według zainteresowanych stron i danych Eurostatu/PRODCOM w Danii nie produkuje się już szprotów w puszcze.

4.2.4 Ceny detaliczne

Nie są dostępne długie szeregi czasowe cen detalicznych szprot przeznaczonych do spożycia przez ludzi. Dane na temat cen detalicznych pochodzą z ankiety internetowej prowadzonej na stronach internetowych sprzedawców detalicznych oraz z ankiety przeprowadzanej na miejscu w różnych punktach sprzedaży detalicznej w Kopenhadze, w tym w 4 supermarketach, sklepie markowym i sklepie specjalistycznym. Wszystkie produkty to szproty w puszcze, wędzone lub nie, z wyjątkiem jednego produktu składającego się z wędzonego szprot w słoiku.

Jak wspomniano powyżej, szproty w puszcze mają szeroki przedział cenowy, od 26,78 EUR/kg za najtańszy produkt sprzedawany w supermarkecie (24,34 EUR/kg w internecie) do 67,11 EUR/kg za szprot wędzonego wysokiej jakości sprzedawanego w sklepie specjalistycznym. Rynek można podzielić na 3 segmenty:

- Szproty sprzedawane pod duńskimi markami, oznaczone jako śledzie, w mniejszym stopniu jako sardele lub sardynki²⁵, przygotowane z innymi składnikami niż olej roślinny, w tym sosem pomidorowym i octem, sprzedawane w supermarketach/dyskontach po 25–33 EUR/kg.
- Szproty sprzedawane pod markami bałtyckimi, oznaczone jako szproty (w języku angielskim), często wędzone i przygotowywane w oleju roślinnym, sprzedawane w supermarketach i sklepach specjalistycznych po 33–40 EUR/kg.
- Szproty sprzedawane pod duńską marką, oznaczone jako szproty, wędzone i przygotowane w oliwie z oliwek, sprzedawane wyłącznie w specjalistycznych sklepach po 50–70 EUR/kg.

Na miejscu nie znaleziono szprot w słoiku. W przypadku innych gatunków ryb pakowanie w słoiki jest bardzo powszechne i zwykle tańsze od pakowania w puszkę.

Tabela 27: Cena szprot przeznaczonych do spożycia przez ludzi w internetowej sprzedaży detalicznej w Danii (grudzień 2023 r.)

Rodzaj produktu	Masa produktu (g)	Cena za jednostkę (EUR)	Cena za kg (EUR)	Pochodzenie
Szprot w sosie pomidorowym w puszcze	110	2,68	24,34	Łotwa
Szprot w puszcze	100	3,36	33,56	Łotwa
Wędzony szprot w słoiku	100	3,76	37,58	Łotwa
Szprot konserwowy dojrzewający w beczce	100	3,76	37,58	EU
Szprot w puszcze	120	4,70	39,15	Łotwa

²⁵ Odniesienie do szprot (*sprattus sprattus*) pojawia się na liście składników.

Europejskie Centrum Monitorowania Rynku Produktów Rybołówstwa i Akwakultury – Szprot w UE

Wędzony szprot w puszcze	100	5,37	53,69	Łotwa
--------------------------	-----	------	-------	-------

Źródło: ankieta internetowa na stronach sklepów detalicznych.

Tabela 28: Cena szprot w puszcze w sklepach detalicznych w Danii (styczeń 2024)

Rodzaj produktu	Masa produktu (g)	Cena za jednostkę (EUR)	Cena za kg (EUR)	Pochodzenie	Punkt sprzedaży
Szprot w puszcze	100	2,68	26,78	EU	Supermarket
Szprot w puszcze	100	3,08	30,81	EU	Supermarket
Szprot w puszcze	100	3,35	33,49	Łotwa	Supermarket
Wędzony szprot w puszcze z chili	120	4,02	33,50	Łotwa	Supermarket
Wędzony szprot w puszcze z przyprawami	100	5,37	53,69	Łotwa	Markowy sklep detaliczny
Wędzony szprot w puszcze z przyprawami	100	6,71	67,11	Łotwa	Sklep specjalistyczny

Źródło: badanie przeprowadzone na miejscu w punktach sprzedaży detalicznej w Kopenhadze (Dania).

4.3 Transmisja cen szprot w puszcze na rynku duńskim

Ze względu na bardzo małe wolumeny szprot wykorzystywanego do spożycia w Danii oraz fakt, że większość tego spożycia stanowi podaż z importu, nie było możliwe sporządzenie standardowej analizy transmisji cen.

Według zainteresowanych stron szprot sprzedawany jako żywność na rynku duńskim jest konserwowany głównie na Łotwie, w mniejszym stopniu w Polsce i prawdopodobnie w innych krajach Morza Bałtyckiego. Konserwy te pochodzą albo z importu marek zagranicznych, albo z produkcji zewnętrznej duńskich firm. W obu przypadkach wszystkie operacje od surowca po pakowanie są prawdopodobnie przeprowadzane za granicą.

Średnia cena importowa szprot w puszcze z Łotwy w 2022 r. wyniosła 5,50 EUR/kg. Większość tych puszek jest prawdopodobnie sprzedawana w ramach pierwszego segmentu rynku po cenach detalicznych od 25 do 33 EUR/kg. W Danii podatek VAT na produkty spożywcze wynosi 25% (od 6,25 do 8,25 EUR/kg).

Przy tych poziomach cen koszty i marże dzielone pomiędzy przetwórcę (w przypadku sprzedaży pod duńską marką) a sprzedawcą detalicznym wahają się od 13,25 do 19,25 EUR/kg.

5 RYNEK SZWEDZKI

5.1 Struktura łańcucha dostaw

5.1.1 Produkcja

Charakterystyka floty

Szwedzka flota do połowów szprota składa się z trawlerów pelagicznych połowiących szprota głównie dla przemysłu mączki rybnej (60% połowów). Flota składa się z 22 statków o długości od 12 do 65 metrów. Od 2009 r. w połowach pelagicznych stosuje się systemy zarządzania oparte na prawach połowowych (indywidualne kwoty zbywalne, ITQ). Wprowadzenie ITQ w celu zwiększenia zysków floty rybackiej spowodowało zmniejszenie liczby statków do połowów pelagicznych z 80 do 22²⁶. Flota podzielona jest na dwie kategorie: duże statki pochodzące z zachodniego wybrzeża Szwecji, łowiące na Morzu Bałtyckim, ale wyładowujące za granicą (głównie w Danii i Szkocji); oraz mniejsze statki regionalne, prowadzące połowy na Morzu Bałtyckim i wyładowujące na Morzu Bałtyckim. Istnieją również małe statki rybackie (mniej niż 12 metrów), które dysponują kwotami przybrzeżnymi i odpowiadają za bardzo niewielką część połowów szwedzkiego szprota.

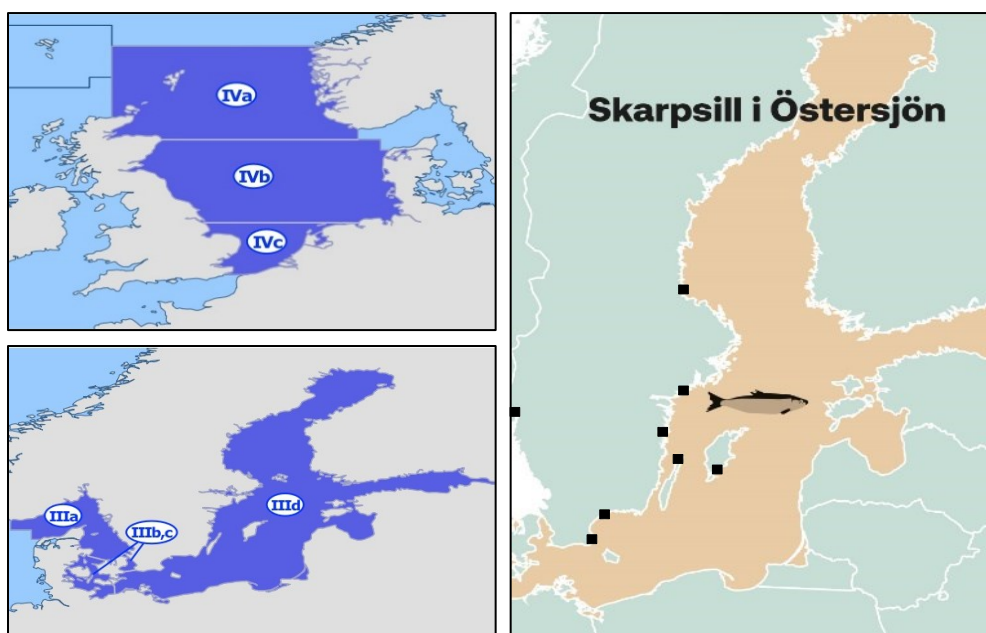
Statki rybackie połowią szprota w sezonie połowowym, a inne ryby pelagiczne w pozostałej części roku. Statki do połowów szprota zatrudniają bardzo małą siłę roboczą – załoga często składa się z minimalnej wymaganej prawem liczby członków (4 członków załogi na statek o długości około 45 metrów pływający od 10 do 14 dni). Ładowność łodzi do połowu szprotów uzależniona jest od przeznaczenia szprota oraz ilości wody w zbiornikach na szproty (średni stosunek 80% ryb i 20% wody) i może wynosić od 1,5 do 2 tys. ton w przypadku większych statków. Na statkach połowiących szproty w celu spożycia przez ludzi zwiększa się ilość wody, aby zapewnić lepszą jakość szprota.

Środki zarządzania

Szwedzka flota rybacka posiada kwoty połowowe szprota na Morzu Północnym (obszary 27.3.a i 27.4) oraz Morzu Bałtyckim (obszar 27.3.d). Od końca lat 80. Morze Bałtyckie jest narażone na skażenie dioksynami w wyniku przemysłowej produkcji chemikaliów w sąsiednich krajach. Szproty złowione w Morzu Bałtyckim nie są zatem wykorzystywane do spożycia przez ludzi w Szwecji, ale do zastosowań przemysłowych w Szwecji lub wyładowywane za granicą, gdzie można je przetworzyć na szproty w puszcze. Ponadto szproty z Morza Północnego są większe i grubsze, a zatem bardziej nadają się do spożycia przez ludzi.

²⁶ Organizacja Producentów Szwedzkiej Federacji Pelagicznej (SPF PO)

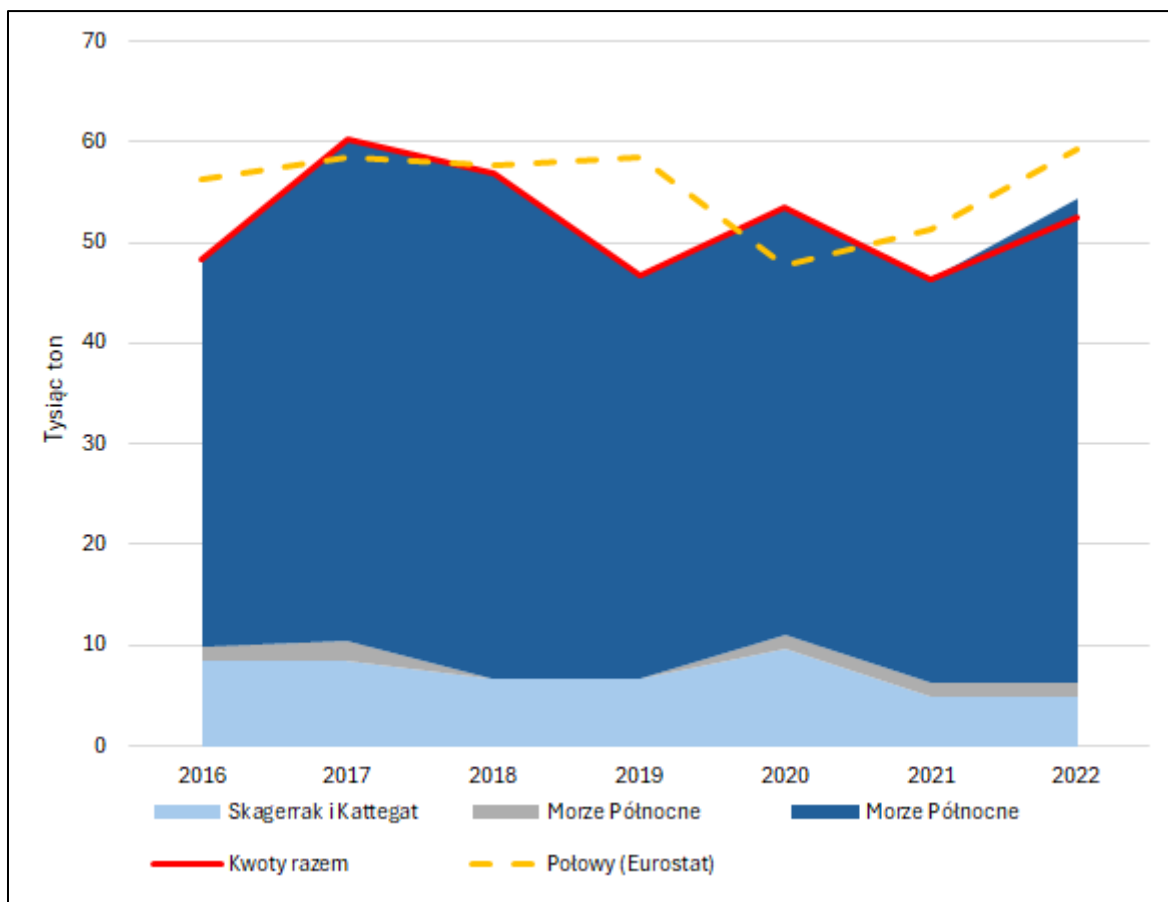
Rysunek 31: Szwedzkie obszary połowowe szprota

Źródło: Obszary połowowe Komisja Europejska, Baltic Walters

Szwedzkie kwoty na szprota wahały się w poprzednich latach i nieznacznie wzrosły w tym okresie (5%). Szwedzkie kwoty na szprota obejmują głównie kwoty na Morzu Bałtyckim (średnio 85% całkowitych szwedzkich kwot na szprota w latach 2016–2022). Połowy szprota również ulegały wahaniom; różnicę między kwotami a połowami można wyjaśnić wymianą kwot między państwami członkowskimi.

Rysunek 32: Szwedzkie kwoty na szprota na lata 2016–2022 w różnych obszarach połowowych

Połowy

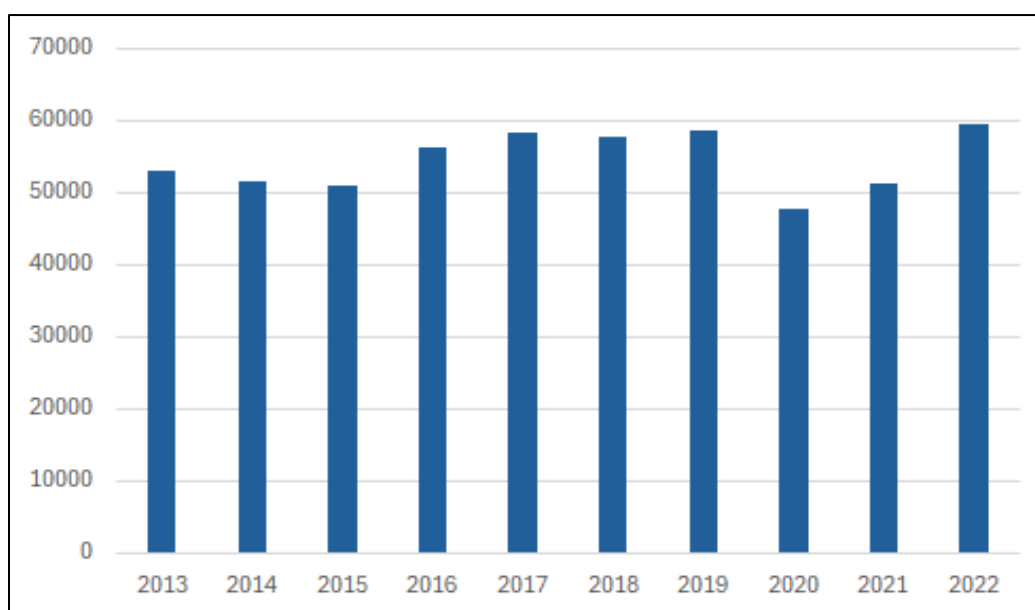
W 2022 r. szwedzka flota złowiła 59 319 ton szprota. Stanowiło to wzrost o 16% w stosunku do połowów z roku 2021 i o 12% w porównaniu z rokiem 2013. W ciągu ostatniej dekady ogólne połowy szprota utrzymywały się na stosunkowo stabilnym poziomie, z tendencją wzrostową, z wyjątkiem trzech lat spadków w latach 2014, 2015 i 2020. Spadek połowów w latach 2019–2020 można wytłumaczyć zmniejszeniem szwedzkich kwot szprota na Morzu Północnym.

Tabela 29: Połowy szprota w Szwecji w latach 2013–2022 (w tonach, LWE)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Połowy	52 909	51 377	50 980	56 246	58 386	57 635	58 532	47 735	51 301	59 319

Źródło: EUROSTAT

Rysunek 33: Ewolucja połowów szwedzkiego szprotu w latach 2013–2022 (w tonach, LWE)

Źródło: EUROSTAT

Wyładunki / pierwsza sprzedaż

Jeśli chodzi o wyładunki, główne szwedzkie porty przeładunku szprotu różnią się w zależności od zastosowania. Istnieją dwa główne porty dla produktów przeznaczonych do spożycia przez ludzi:

- Simrishamn (wschodnie wybrzeże): 1 000–1 500 ton/rok
- Kungshamn (zachodnie wybrzeże): 1 000–3 000 ton/rok

Szprot przeznaczony do spożycia przez ludzi może również pochodzić z Danii, gdzie jest wyładowywany ze szwedzkich statków rybackich, a następnie transportowany do Szwecji ciężarówkami.

Jeśli chodzi o przemysłowe zastosowania szprotu w Szwecji, główne porty wyładunku znajdują się na wschodnim wybrzeżu:

- Norrsundet
- Oxelösund
- Västervik
- Ronehamn
- Nogersund
- Simrishamn
- Byxelkrok

Istnieją dwie aukcje rybne – w Göteborgu i Smögen. Na aukcjach sprzedawane są jedynie niewielkie ilości szprotu (183 kg w 2022 r.).

W ciągu ostatniej dekady szwedzkie wyładunki podlegały wahaniom i w 2022 r. osiągnęły 9 900 ton. W latach 2013–2022 nastąpił znaczny spadek wyładunków szprotu w Szwecji (-70% w wolumenie) ze względu na zmniejszenie kwot szprotu na Morzu Północnym, jak wspomniano wcześniej, a także brak zakładu przetwórstwa szprotu w Szwecji. Szwedzkie statki rybackie wyładują zatem w Danii i krajach bałtyckich, gdzie można przetwarzać szproty.

Główna różnica zaobserwowana pomiędzy szwedzkimi połowami szprotu a ilością wyładowaną w szwedzkich portach wynika z wyładunków szwedzkich za granicą, głównie w Danii, gdzie szwedzkie wyładunki stanowią do 50% całkowitych wyładunków zagranicznych.

Większość wyładunków trafia do zastosowań przemysłowych (przetwarzanie na mączkę rybną i olej rybny). W 2022 r. do celów przemysłowych wykorzystano ponad 6 300 ton (64% ogółu wyładunków), a do spożycia przez ludzi – 2 905 ton (29%). Szprot wykorzystywany do celów przemysłowych pochodzi w

Europejskie Centrum Monitorowania Rynku Produktów Rybołówstwa i Akwakultury – Szprot w UE

niewielkim stopniu z połowów szwedzkich (około 20% szprot przeznaczonych do celów przemysłowych), a głównie z importu szprot z Danii (do 80% szprot wykorzystywanego do produkcji mączki rybnej i oleju rybnego). Zastosowania przemysłowe odnoszą się do przetwarzania na mączkę rybną i olej rybny, natomiast pasza dla zwierząt dotyczy szprot wykorzystywanego w przemyśle futrzarskim w Danii (do 2020 r.), a także szprot wykorzystywanego w akwakulturze tuńczyka w Morzu Śródziemnym. Wreszcie, szprot spożywany przez ludzi w Szwecji to głównie szprot w puszcze.

Tabela 30: Wyładunki szprot w Szwecji według zastosowania (w tonach masy netto)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Spożycie przez ludzi	24 564	18 596	14 078	15 119	16 865	14 429	6 438	3 368	2 677	2 905
Zastosowania przemysłowe	5 872	2 183	1 908	2 452	1 658	941	716	2 073	4 466	6 338
Karma dla zwierząt	2 430	3 431	2 196	3 017	3 228	3 695	5 786	10 778	992	656
Razem	32 870	24 210	18 182	20 588	21 751	19 065	12 941	16 219	8 137	9 900

Źródło: EUROSTAT

Tabela 31: Wolumeny pierwszej sprzedaży szprot w głównych szwedzkich portach (w tonach masy netto)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Razem	52 905	41 685	49 181	66 174	48 538	57 460	49 296	51 892	56 957

Źródło: EUMOFA

Ryby przetworzone i zakonserwowane

Warto zauważyć, że dla przetworzonego i zakonserwowanego szprot nie ma określonego kodu CN-8. Odpowiedni kod to 16041390: Sardynele lub szproty, całe lub w kawałkach, ale nie mielone, przetworzone lub zakonserwowane. Biorąc pod uwagę, że produkty z sardyneli nie są powszechnie spotykane na szwedzkim rynku, szacujemy, że przetworzone i zakonserwowane szproty i sardynele składają się prawie wyłącznie ze szprotów.

Według danych PRODCOM szwedzka produkcja przetworzonego i zakonserwowanego szprot wyniosła 775 ton masy netto w 2021 r. i 661 ton w 2022 r. (15% spadek wolumenu w ciągu roku; dane za poprzednie lata nie są dostępne). Ceny osiągnęły poziom 9,55 EUR/kg w 2021 r. i 9,61 EUR/kg w 2022 r.

Tabela 32: Produkcja przetworzonego i zakonserwowanego szprot w Szwecji (w tonach masy netto)

	2021	2022
Wolumen (w tonach)	775	661
Cena (EUR/kg)	9,55	9,61

Źródło: PRODCOM

5.1.2 Szwedzki handel szprotem

Świeże i mrożone ryby całe

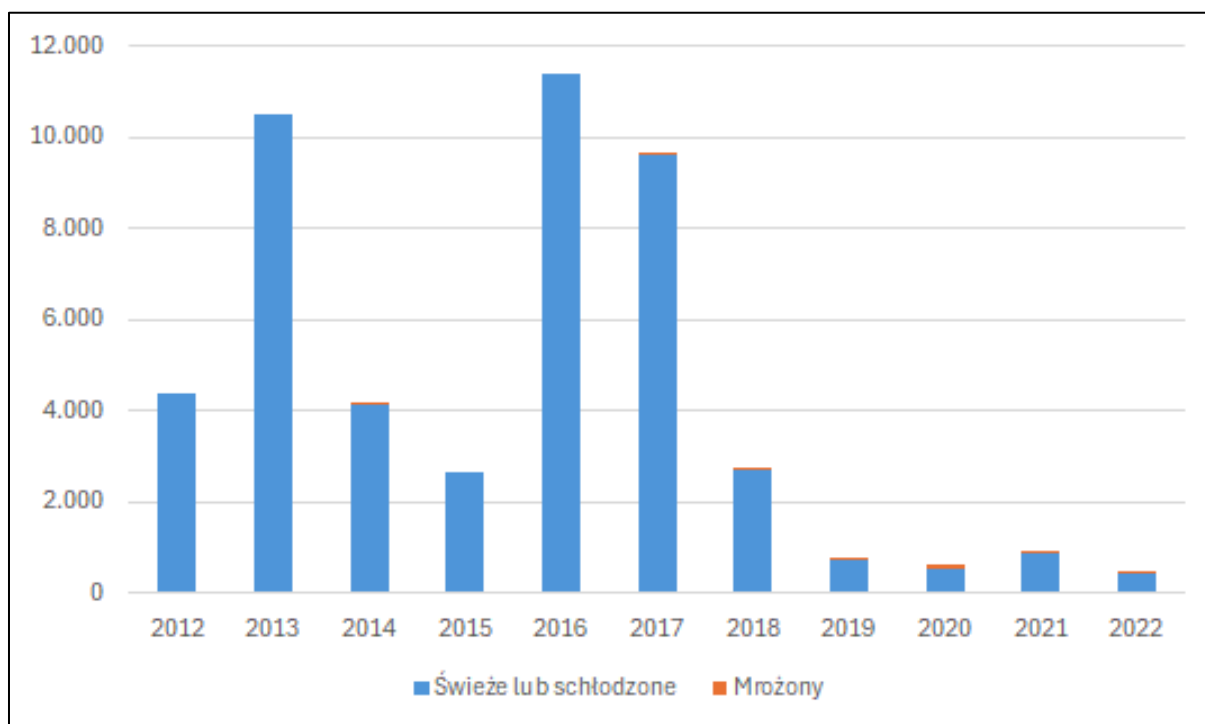
W 2022 r. przywóz całego szprota osiągnął w Szwecji 415 ton (97% świeżego, 3% mrożonego). W ostatnich latach import całego szprota, we wszystkich postaciach, doświadczył znacznych wahań. Przywóz osiągnął szczyt w latach 2013, 2016 i 2017, kiedy to osiągnął ok. 10 000 ton. Następnie drastycznie spadł w 2018 r. (2 732 ton) i od 2019 r. oscyluje wokół 400–900 ton. Uwzględniając wszystkie postaci (świeże i mrożone), głównym dostawcą była Dania, na którą przypadało 86% wartości importu szprota w 2022 r. Norwegia odpowiadała za 11% wartości importu szprota, a Węgry za pozostałe 3%. Import świeżych szprotów obejmuje głównie szwedzkie wyładunki za granicą, które są następnie transportowane ciężarówkami z powrotem do Szwecji.

Tabela 33: Import szprota w Szwecji w 2022 r.

	Wartość nominalna (w tys. EUR)	Wolumen (w tonach)	Cena (EUR/kg)	% wartości 2022
Świeże lub schłodzone	400	465	0,86	97%
Mrożony	14	6	2,34	3%
Razem	415	471	0,88	100%

Źródło: Dane EUROSTAT-COMEXT

Rysunek 34: Ewolucja szwedzkiego importu całego szprota według postaci (w tonach masy netto)²⁷

Źródło: Dane COMEXT-EUROSTAT

Od 2012 r. import świeżego szprota spadł o 89% w wolumenie i o 73% w wartości (141% w ujęciu realnym). Przywóz świeżego szprota osiągnął najwyższy poziom w 2016 r. i wyniósł prawie 3 000 ton, po czym w ostatnich latach spadł i osiągnął 400 ton w 2022 r. Cena wzrosła w tym okresie o 150% i osiągnęła najwyższą wartość w 2022 r. na poziomie 0,86 EUR/kg.

²⁷ 03024390: Szprot (*Sprattus sprattus*), z wyłączeniem wątroby i ikry, świeży lub schłodzony; 03035390: Szprot (*Sprattus sprattus*), z wyłączeniem wątroby i ikry, mrożony.

Tabela 34: Ewolucja importu świeżego szprotów do Szwecji w latach 2012–2022

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Zmiany 2022/2012
Wartość nominalna (w tys. EUR)	1 509	3 280	926	667	2 994	2 039	894	356	348	595	400	-73%
Wolumen (w tonach)	4 382	10 521	4 136	2 664	11 412	9 622	2 730	724	543	899	465	-89%
Cena (EUR/kg)	0,34	0,31	0,22	0,25	0,26	0,21	0,33	0,49	0,64	0,66	0,86	150%

Źródło: Dane COMEXT-EUROSTAT

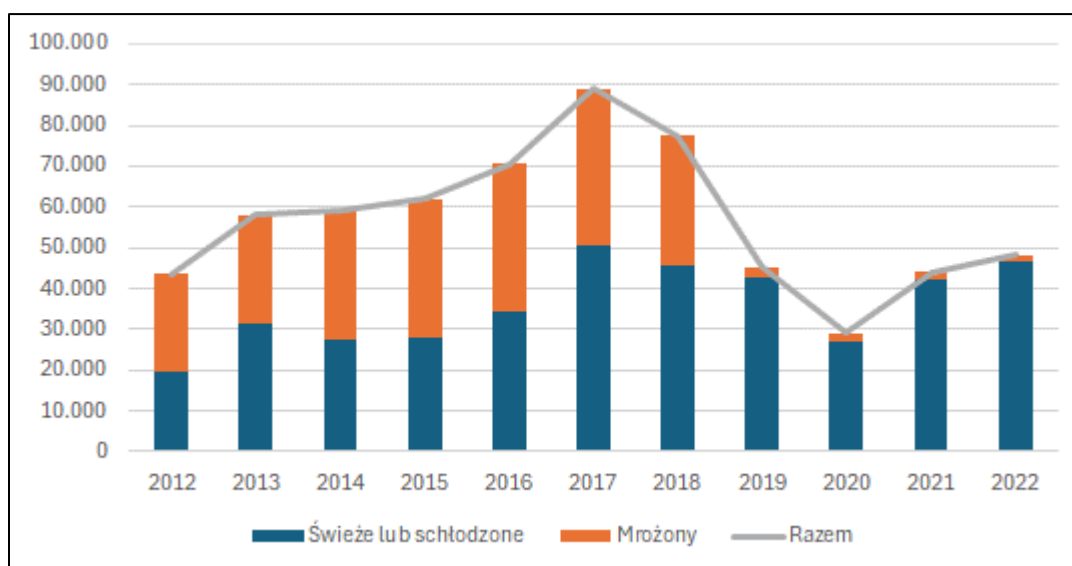
W 2022 r. eksport całego szprotów ze Szwecji wyniósł 48 340 ton (93% świeżego i 7% mrożonego), co odpowiada kwocie 16 mln EUR. W ostatnich latach eksport całych szprotów w każdej postaci podlegał znacznym wahaniom w związku ze zmniejszeniem kwot połowowych szprotów na Morzu Północnym. Eksport znacznie spadł w latach 2017–2020 i osiągnął najniższy poziom 29 020 ton, po czym wzrósł do 48 340 ton w 2022 r. Uwzględniając wszystkie postaci (świeże i mrożone), głównym kierunkiem eksportu szprotów w 2022 r. była Dania (93% całkowitej wartości eksportu). Na Zjednoczone Królestwo przypadało 3% wartości eksportu szprotów, a na Polskę i Łotwę odpowiednio 2% i 1% wartości eksportu. Eksport szprotów obejmuje głównie wyładunek ze szwedzkich statków w innych krajach (głównie w Danii), gdzie szproty mogą być przetwarzane i filetowane w fabrykach do celów przemysłowych i spożycia przez ludzi.

Tabela 35: Eksport szprotów ze Szwecji w 2022 r.

	Wartość nominalna (w tys. EUR)	Wolumen (w tonach)	Cena (EUR/kg)	% wartości 2022
Świeże lub schłodzone	14 957	46 450	0,32	93%
Mrożony	1 114	1 890	0,59	7%
Razem	16 071	48 340	0,33	100%

Źródło: Dane EUROSTAT-COMEXT

Rysunek 35: Ewolucja szwedzkiego eksportu całego szprotu według postaci (w tonach masy netto)

Od 2012 r. eksport świeżego szprotu wzrósł o 136% w wolumenie i o 218% w wartości (30% w ujęciu realnym). Eksport świeżego szprotu osiągnął najwyższy poziom w 2018 r. i wyniósł 50 772 ton, w 2020 r. znacznie spadł i osiągnął najniższy poziom od 2013 r. Eksport świeżego szprotu wzrósł w latach 2021 i 2022, osiągając 46 450 ton. Cena wzrosła w tym okresie o 35% i osiągnęła najwyższą wartość 2018 r. (0,34 EUR/kg); w 2022 r. cena wynosiła 0,30 EUR/kg.

Tabela 36: Ewolucja eksportu świeżego szprotu ze Szwecji w latach 2012–2022

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Zmiany 2022/2012
Wartość nominalna (w tys. EUR)	4 699	9 835	6 210	6 607	9 021	10 475	15 156	10 942	8 211	12 205	14 957	218%
Wolumen (w tonach)	19 647	31 372	27 364	27 802	34 285	50 772	45 868	42 479	27 172	42 369	46 450	136%
Cena (EUR/kg)	0,24	0,31	0,23	0,24	0,26	0,21	0,33	0,26	0,30	0,29	0,32	35%

Źródło: Dane COMEXT-EUROSTAT

Mrożone szproty wykorzystywano głównie na paszę dla zwierząt w przemyśle futrzarskim w Danii oraz, w mniejszym stopniu, do produkcji tuńczyka w Morzu Śródziemnym. Od 2012 r. eksport mrożonego szprotu spadł o 92% w wolumenie i o 87% w wartości (64% w ujęciu realnym). Eksport mrożonych szprotów osiągnął najwyższy poziom w 2017 r. i wyniósł 38 100 ton, po czym drastycznie spadł w 2019 r. ze względu na zaprzestanie działalności przemysłu futrzarskiego w Danii. Eksport mrożonych szprotów utrzymywał się na stabilnym poziomie od 2019 r. i osiągnął 1890 ton w 2022 r. Cena wzrosła w tym okresie o 70% i osiągnęła najwyższą wartość w 2020 r. (0,84 EUR/kg); w 2022 r. cena wynosiła 0,55 EUR/kg.

Tabela 37: Ewolucja eksportu mrożonego szprot z Szwecji w latach 2012–2022

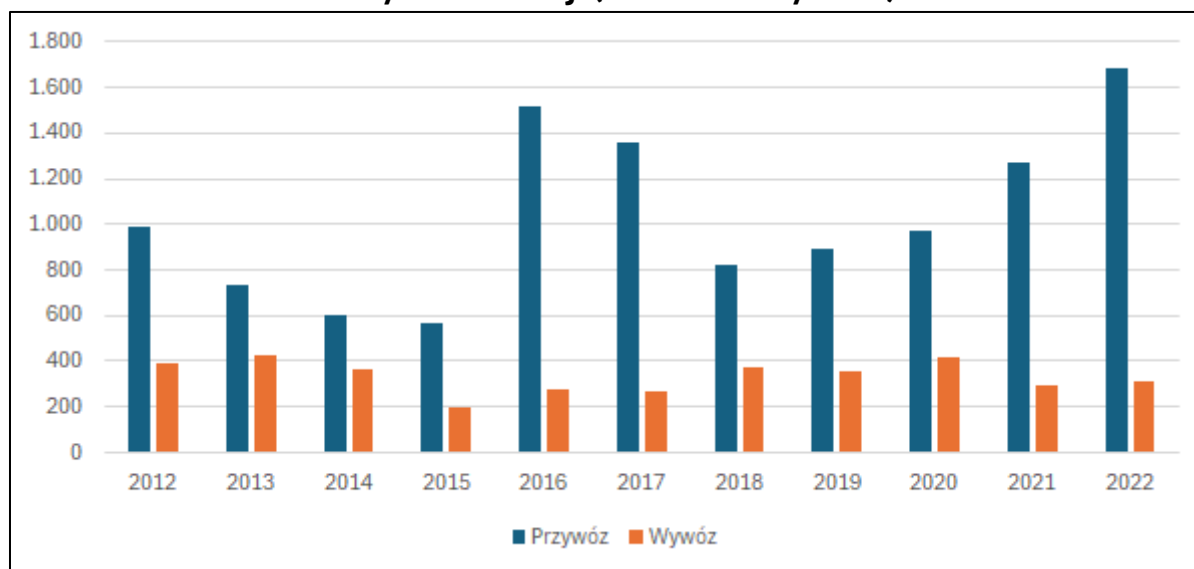
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Zmiany 2022/2012
Wartość nominalna (w tys. EUR)	8 286	11 458	10 234	11 012	12 253	11 433	10 979	1 441	1 533	1 364	1 114	-87%
Wolumen (w tonach)	23 937	26 557	31 729	34 278	36 402	38 100	31 686	2 855	1 848	1 656	1 890	-92%
Cena (EUR/kg)	0,35	0,43	0,32	0,32	0,34	0,30	0,35	0,50	0,83	0,82	0,59	70%

Źródło: Dane COMEXT-EUROSTAT

Ryby przetworzone i zakonserwowane

Warto zauważyć, że dla przetworzonego i zakonserwowanego szprot nie ma określonego kodu CN-8. Odpowiedni kod to 16041390: Sardynele lub szproty, całe lub w kawałkach, ale nie mielone, przetworzone lub zakonserwowane. Biorąc pod uwagę, że produkty z sardyneli nie są powszechnie spotykane na szwedzkim rynku, szacujemy, że przetworzone i zakonserwowane szproty i sardynele składają się prawie wyłącznie ze szprotów.

Rysunek 36: Ewolucja importu i eksportu przetworzonego i zakonserwowanego szprot i sardyneli w Szwecji (w tonach masy netto)

Źródło: Dane EUROSTAT-COMEXT

Import przetworzonego i zakonserwowanego szprot w 2022 r. wyniósł 1 680 ton, co odpowiada 3 mln EUR. Głównymi dostawcami były Dania i Norwegia, na które przypadają odpowiednio 68% i 23% wartości importu szprot w puszcze (2 117 mln EUR i 0,709 mln EUR). Import ten obejmuje głównie szproty wylądowywane za granicą (głównie w Danii i Norwegii, a także w mniejszym stopniu na Wyspach Owczych, w Anglii i w Irlandii), które zostały poddane wstępnej obróbce przed wywozem (lub odesłaniem w przypadku szwedzkich wylądunków za granicą) do fabryk w Szwecji, jak wynika z wywiadu z jedną z zainteresowanych stron z sektora konserw szprotowych. Przywóz przetworzonego i zakonserwowanego szprot składającego się ze szprot wędzonego i szprot w oleju lub w pomidorach (pochodzącego z krajów bałtyckich) stanowi jedynie niewielką część importowanych wolumenów.

Produkcja szprot w puszcze w Szwecji przeznaczona jest prawie wyłącznie na rynek lokalny i tylko niewielka część produkcji (10%) jest eksportowana (do Norwegii i Finlandii, gdzie jest sprzedawana pod markami *Stabburet* i *Abba*). Eksport szprot w puszcze osiągnął 310 ton, co odpowiada 1 885 mln euro.

Europejskie Centrum Monitorowania Rynku Produktów Rybołówstwa i Akwakultury – Szprot w UE

W 2022 r. głównymi kierunkami szwedzkiego eksportu szprota i sardyneli w puszcze były Norwegia, na którą przypadało 40% wartości eksportu (0,754 mln EUR, 99 ton), Finlandia (26% wartości eksportu) i Dania (19%). Według jednej z zainteresowanych stron z sektora konserw szprotowych szacuje się, że marka ABBA produkująca szproty w puszcze stanowi 80% szwedzkiego rynku szprotów.

Tabela 38: Import i eksport przetworzonego i zakonserwowanego szprota w Szwecji w 2022 r.

	Wartość nominalna (w tys. EUR)	Wolumen (w tonach masy netto)	Cena (EUR/kg)
Przywóz	3 110	1 680	1,85
Wywóz	1 885	310	6,09

Źródło: Dane EUROSTAT-COMEXT²⁸

Od 2012 r. import przetworzonego i zakonserwowanego szprota wzrósł o 69% w wolumenie i o 95% w wartości (11% w ujęciu realnym). Import przetworzonego i zakonserwowanego szprota osiągnął najwyższy poziom w 2016 r., wynosząc ponad 1 500 ton, a następnie spadł do prawie 800 ton w 2019 r. Od 2019 r. import przetworzonego i zakonserwowanego szprota stopniowo wzrastał, aby w 2022 r. osiągnąć najwyższą wartość (1 680 ton). Wzrost ten może wynikać ze zmniejszenia kwot szprota, co skutkuje mniejszą ilością szprota do przetworzenia w Szwecji, a tym samym wzrostem importu przetworzonego i zakonserwowanego szprota w celu zaspokojenia popytu konsumpcyjnego. Cena wzrosła w tym okresie o 15% i osiągnęła najwyższą wartość w 2014 r. (2,03 EUR/kg); w 2022 r. cena wynosiła 1,85 EUR/kg.

W przeciwieństwie do importu, eksport przetworzonego i zakonserwowanego szprota od 2012 r. zmniejszył się w wolumenie (-20%), ale wzrósł pod względem wartości o 6% (28% w ujęciu realnym). Eksportowane wolumeny wahały się w ciągu ostatniej dekady od 200 do 430 ton i pozostawały bardzo niskie w porównaniu z importem do Szwecji. Jak już wspomniano, szwedzka produkcja szprota w puszcze przeznaczona jest głównie na rynek szwedzki, a wywóz szprota w puszcze jest niewielki i stanowi około 10% całkowitej wielkości produkcji. Cena wzrosła w tym okresie o 32%, osiągając najwyższą wartość w 2021 r. (6,35 EUR/kg); w 2022 r. cena wynosiła 6,09 EUR/kg.

Tabela 39: Ewolucja importu przetworzonego i zakonserwowanego szprota do Szwecji w latach 2012–2022

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Zmiany 2022/2012
Wartość nominalna (w tys. EUR)	1 597	1 393	1 232	867	1 762	1 653	1 308	1 496	1 681	1 843	3 110	95%
Wolumen (w tonach)	991	734	603	568	1 519	1 363	819	894	969	1 271	1 680	69%
Cena (EUR/kg)	1,61	1,90	2,04	1,53	1,16	1,21	1,60	1,67	1,73	1,45	1,85	15%

Źródło: Dane EUROSTAT-COMEXT

²⁸ Nie ma określonego kodu CN-8 dla przetworzonego i zakonserwowanego szprota. Odpowiedni kod to 16041390: Sardynele lub szproty, całe lub w kawałkach, ale nie mielone, przetworzone lub zakonserwowane.

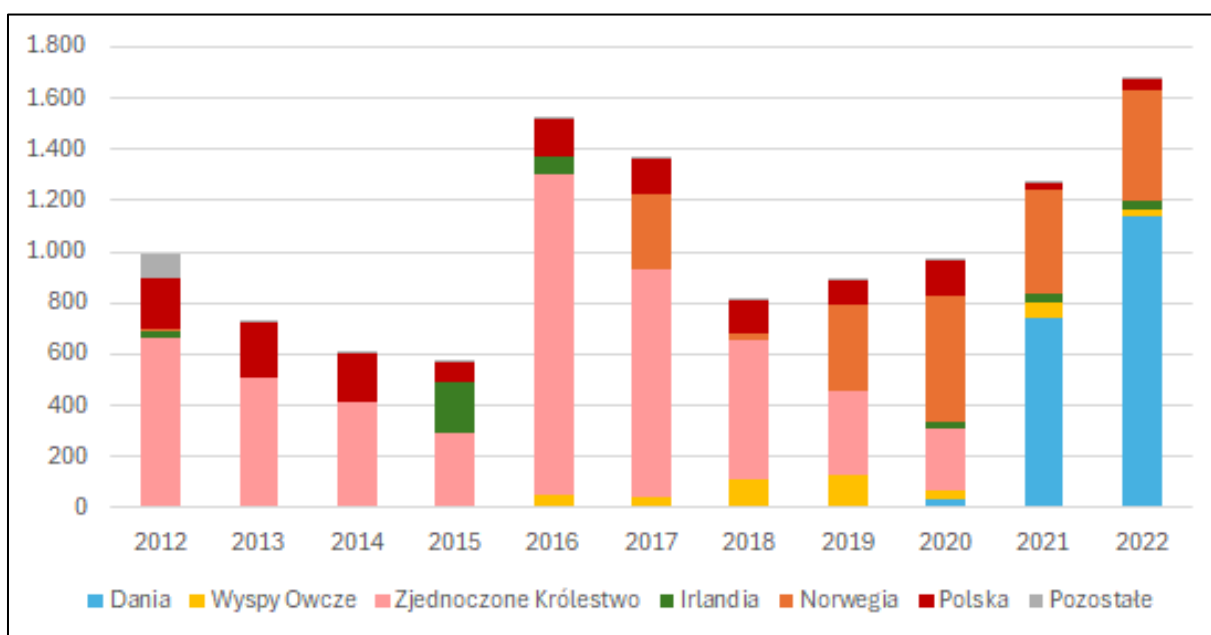
Tabela 40: Ewolucja eksportu przetworzonego i zakonserwowanego szprot z Szwecji w latach 2012–2022

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Zmiany 2022/2012
Wartość nominalna (w tys. EUR)	1 784	2 031	1 578	942	1 148	1 242	1 332	1 574	2 088	1 868	1 885	6%
Wolumen (w tonach)	388	430	365	193	277	266	375	352	420	294	310	-20%
Cena (EUR/kg)	4,59	4,72	4,32	4,87	4,14	4,67	3,55	4,47	4,97	6,35	6,09	32%

Źródło: Dane EUROSTAT-COMEXT

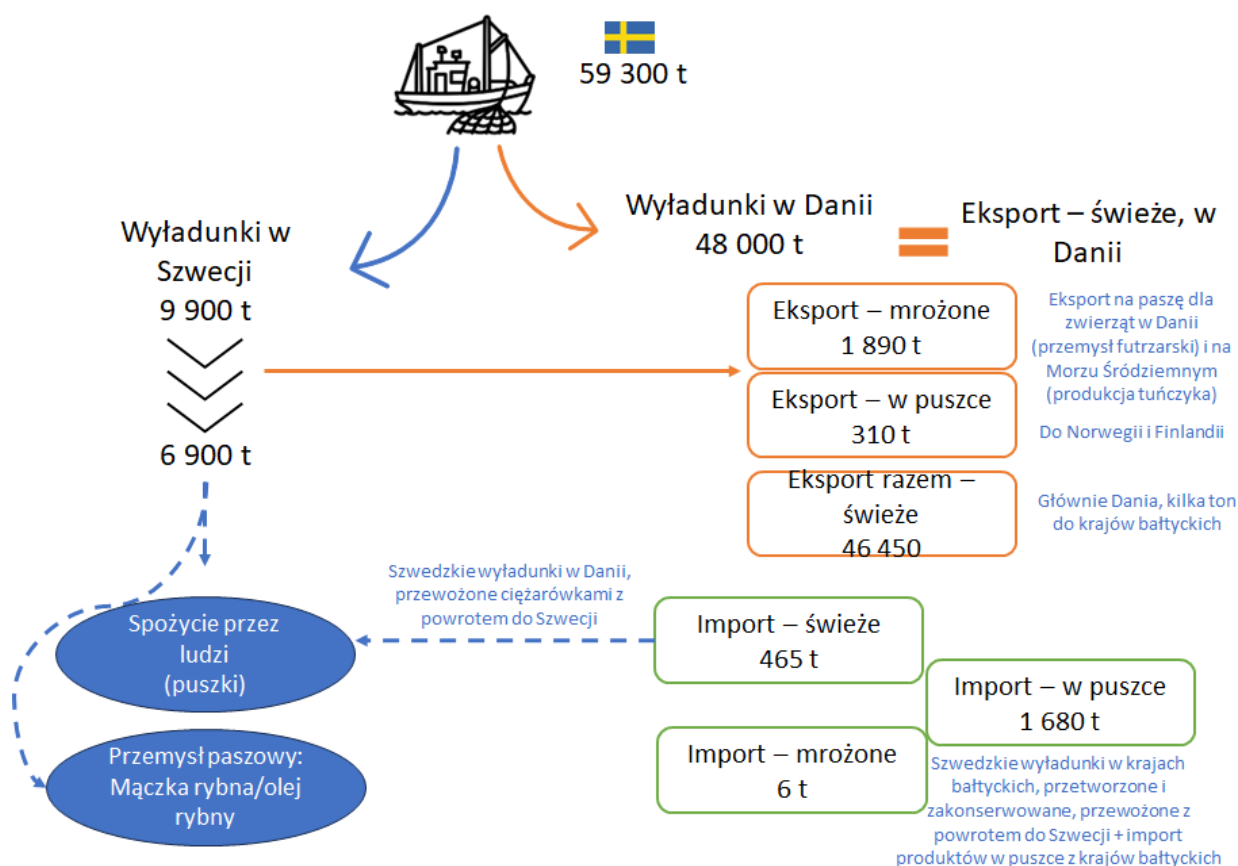
Jeśli chodzi o import szprot w puszcze, głównymi szwedzkimi partnerami w 2022 r. były Dania (68% wolumenu importu w tonach masy netto) i Norwegia (26% wolumenu importu). Pozostałymi dostawcami były Polska (3% wolumenu importu), Irlandia i Wyspy Owcze (po 2% wolumenu importu). Szwedzki import spadł w latach 2012–2015, a głównym partnerem handlowym było Zjednoczone Królestwo. W latach 2015 i 2016 nastąpił znaczny wzrost całkowitego importu (odpowiednio 167% i 320%), pochodzącego głównie ze Zjednoczonego Królestwa. Następnie import ze Zjednoczonego Królestwa stopniowo malał i w 2021 r., po brexicie, wyniósł zero. W tym samym okresie wzrósł import z Norwegii, a w 2020 r. rozpoczęto import z Danii. Import szprot w puszcze obejmuje inne produkty niż te przetworzone w Szwecji, w tym szproty w oleju, szproty w sosie pomidorowym i szproty wędzone, które są albo produkowane w innych krajach w ramach ich kwot, albo produkowane w zagranicznych fabrykach ze szprot pochodzącego ze szwedzkich kwot.

Rysunek 37: Ewolucja szwedzkiego importu przetworzonego i zakonserwowanego szprot według głównych partnerów (w tonach masy netto)

Źródło: Dane EUROSTAT-COMEXT

Rysunek 38: Struktura łańcucha dostaw szprotów w Szwecji (2022 r., w tonach LWE)

Źródło: Dane EUROSTAT-COMEXT, wywiad, opracowanie własne

5.1.3 Widoczna konsumpcja

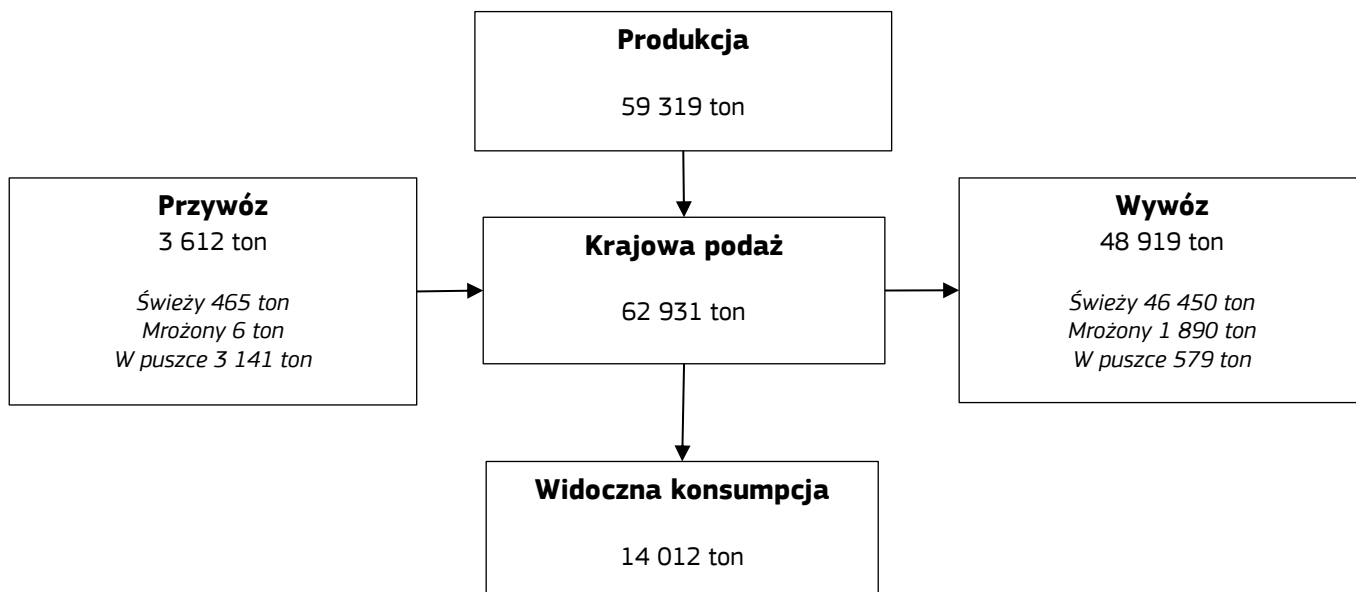
W 2020 r. widoczna konsumpcja ryb w Szwecji była wyższa od średniej światowej (20,5 kg na mieszkańca) i średniej europejskiej. Oszacowano ją na 23,99²⁹ kg w przeliczeniu na masę w relacji pełnej na mieszkańca (spadek o 5% w ciągu roku) i składała się głównie z produktów świeżych i mrożonych. Spożycie ryb luzem w Szwecji (56%) było w 2020 r. niższe od średniej UE (68%). Szproty w Szwecji wykorzystuje się głównie do celów innych niż spożycie przez ludzi, takich jak produkcja mączki rybnej i oleju rybnego. Sektor konserw jest ukierunkowany na rynek lokalny, a głównymi spożywanymi produktami w postaci szprotów w puszcze są:

- szproty (sprzedawane również jako „ansjovis”) w przyprawach i occie – produkowane w Szwecji (80% udziału w rynku szprotów),
- szproty w sosie pomidorowym – importowane,
- szproty w oleju – importowane,
- szproty wędzone – importowane.

W 2022 r. całkowita podaż świeżego i mrożonego szprotów w Szwecji wyniosła 62 931 ton w przeliczeniu na masę w relacji pełnej i pochodziła niemal wyłącznie z krajowych łowisk (94%). Import stanowił 6% całkowitej podaży w przeliczeniu na masę w relacji pełnej (3 612 ton LWE). Większość tej podaży trafiła na eksport (78% wolumenu w przeliczeniu na masę w relacji pełnej, czyli 48 919 ton LWE), a zatem szacowana „widoczna” konsumpcja wyniosła 22%, czyli 14 012 ton LWE.

²⁹ Profil kraju, Szwecja, 2020 – EUMOFA dostępny na stronie www.eumofa.eu/documents/20178/61322/Sweden.pdf

Rysunek 39: Bilans dostaw szprotu świeżego, mrożonego i konserwowanego w Szwecji (2022 r., w tonach w przeliczeniu na masę w relacji pełnej)

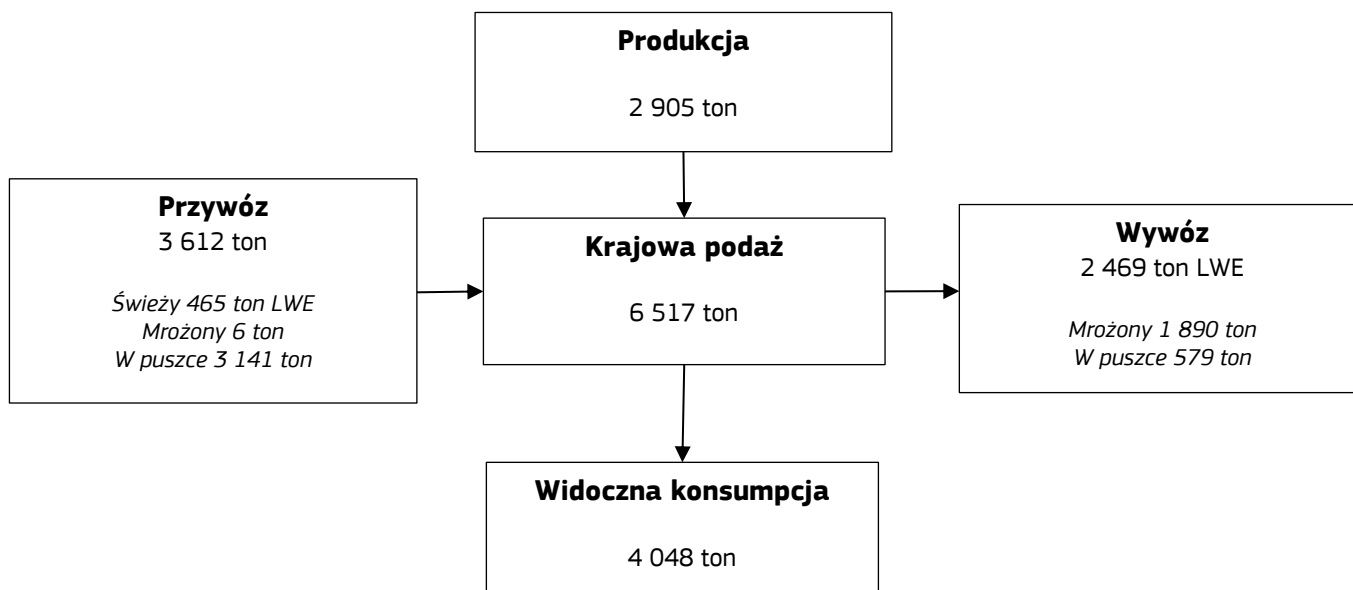
Źródło: dane EUMOFA

Współczynniki konwersji

Według Eurostatu współczynnik przeliczeniowy, jaki należy zastosować do świeżego i mrożonego szprotu w celu obliczenia wolumenów w przeliczeniu na masę w relacji pełnej (LWE), wynosi 1. Przy obliczaniu wolumenów LWE przetworzonego lub zakonserwowanego szprotu (szprotu w puszcze) współczynnik ten wynosi 1,87. Współczynnik ten zastosowano do obliczenia wolumenu szprotu w puszcze LWE importowanego z zagranicy oraz wolumenu szprotu w puszcze wywożonego ze Szwecji do innych krajów.

Jednak tylko 5% produkcji przeznaczone jest do spożycia przez ludzi, podczas gdy 95% produkcji szprotu wykorzystuje się do produkcji mączki rybnej, oleju rybnego i innych zastosowań innych niż spożycie przez ludzi. Biorąc pod uwagę bardzo mały udział szprotu przeznaczonego do spożycia przez ludzi, obliczyliśmy inną widoczną konsumpcję szprotu w Szwecji, skupiając się wyłącznie na spożyciu przez ludzi. Uzyskana w ten sposób wartość widocznej konsumpcji wyniosła w 2022 r. 4 048 ton LWE i była zgodna z informacjami i danymi zebranymi podczas wywiadów ze szwedzkimi zainteresowanymi stronami rynku szprotu.

Rysunek 40: Bilans dostaw szprota świeżego, mrożonego i konserwowanego do spożycia przez ludzi w Szwecji (2022 r., w tonach w przeliczeniu na masę w relacji pełnej)

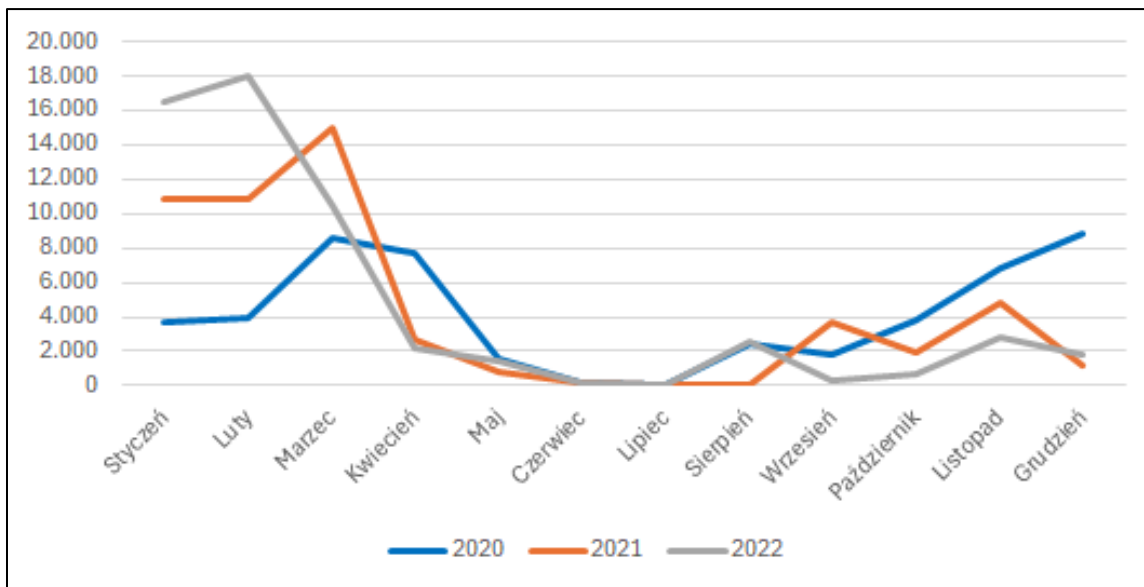
Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane EUMOFA, wywiady z zainteresowanymi stronami szwedzkiego rynku szprota

5.2 Ceny w łańcuchu dostaw

5.2.1 Ceny pierwszej sprzedaży

Ceny szprota zależą od pory roku, jakości i przeznaczenia (spożycie przez ludzi lub zastosowania przemysłowe). Działalność połowowa dotycząca szprota charakteryzuje się dużą sezonowością i jest skoncentrowana w sezonie zimowym (od października do marca). W 2022 r. odnotowana pierwsza sprzedaż w szwedzkich portach wyniosła prawie 57 000 ton, z czego 83% w pierwszych czterech miesiącach roku.

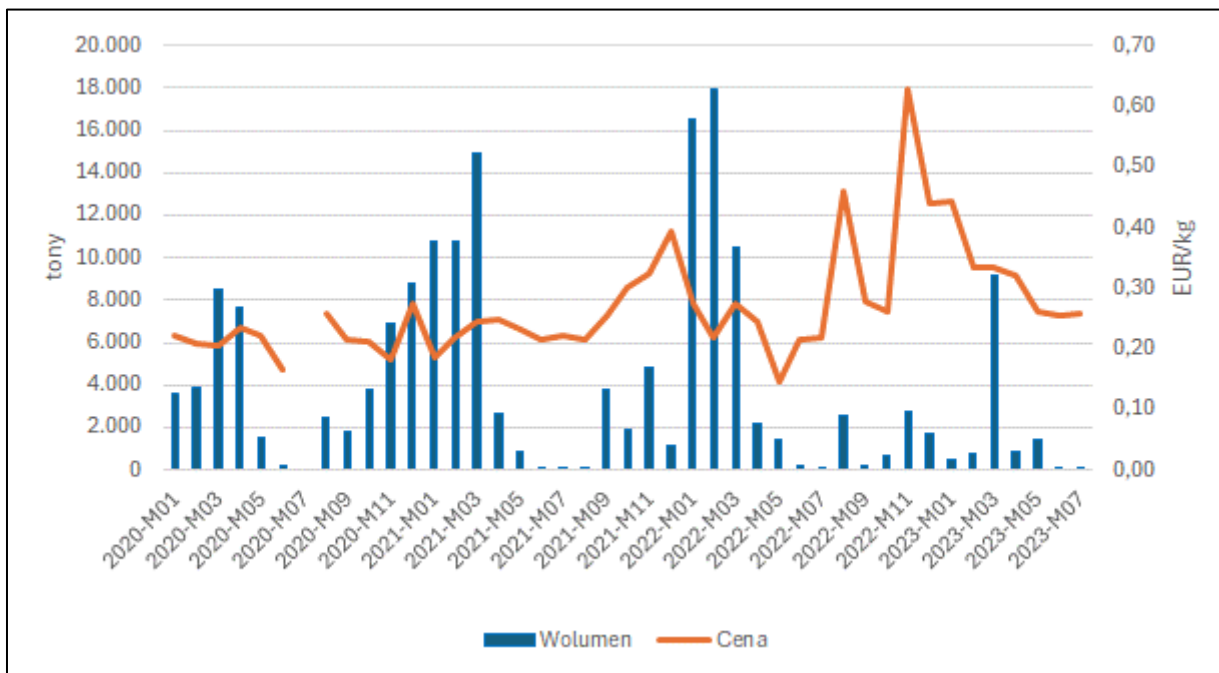
Rysunek 41: Miesięczne wolumeny pierwszej sprzedaży szprot w szwedzkich portach rybackich (w tonach)

Źródło: EUMOFA w oparciu o dane Szwedzkiej Rady ds. Rolnictwa

Według EUMOFA ceny szprotów wylądowywanych w szwedzkich portach w 2020 r. wynosiły średnio 0,218 EUR/kg. Cena wzrosła o 20% w 2021 r. (0,254 EUR/kg), a w 2022 r. o 40% (0,305 EUR/kg). Wahania te odpowiadają pierwszej sprzedaży szprot do zastosowań przemysłowych. Jeśli chodzi o szproty przeznaczone do spożycia przez ludzi, umowy między statkami rybackimi a przedsiębiorstwami zajmującymi się konserwami zawierane są raz w roku, co zapewnia stabilne ceny przez cały rok, w oparciu o złowione ilości.

Rysunek 42: Miesięczne wolumeny i ceny pierwszej sprzedaży szprot w szwedzkich portach w latach 2020–2022 (w tys. ton masy netto i EUR/kg)

Źródło: EUMOFA

Europejskie Centrum Monitorowania Rynku Produktów Rybołówstwa i Akwakultury – Szprot w UE

Według EUMOFA ceny pierwszej sprzedaży szprot w Szwecji drastycznie wzrosły w ostatnich latach. W 2015 r. średnie ceny pierwszej sprzedaży w głównych szwedzkich portach wahały się od 0,02 do 0,04 EUR/kg; w 2021 r. ceny te kształtowały się w przedziale od 0,24 do 2,10 EUR/kg.

Tabela 41: Ceny pierwszej sprzedaży szprot w głównych szwedzkich portach rybackich w latach 2012–2022 (w EUR/kg)

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Göteborg	0,07	0,04	0,04	-	-	0,02	0,02	2,95	2,10	-
Smögen	0,06	-	0,06	-	-	-	-	-	2,78 ³⁰	-
Pozostałe	0,04	0,03	0,02	0,03	0,02	0,02	0,02	0,22	0,24	0,28

Źródło: EUMOFA

Statystyki portowe są dostępne tylko dla całkowitych wyładunków w każdym porcie, bez rozróżnienia, czy szprot jest przeznaczony do użytku przemysłowego (nieżywnościowego – najtańszy), do produkcji ryb w puszkach (droższy) czy do produkcji ryb wędzonych (najdroższy). Według danych EUMOFA w 2021 r. ceny szprot osiągnęły poziom 2,10 EUR/kg w Göteborgu i 2,78 EUR/kg w Smögen. Z wywiadów wynika, że średnia cena aukcyjna szprot w 2022 r. w Szwecji wyniosła 2,47 EUR/kg (27,71 SEK/kg). Dane te należy interpretować ostrożnie, ponieważ odpowiadają cenom aukcyjnym, a szproty sprzedawane na aukcjach stanowią bardzo niewielką część całego wolumenu szprot.

5.2.2 Ceny loco fabryka

Dane dotyczące produkcji i średnie ceny loco fabryka szprot i sardyneli w puszcze są dostępne wyłącznie dla lat 2021 i 2022. W 2022 r. produkcja szprot w puszcze w Szwecji wyniosła 661 ton, co oznacza znaczny spadek w porównaniu do 2021 r. (-14,8%). W międzyczasie średnia cena loco fabryka utrzymywała się na stosunkowo stabilnym poziomie (0,6 %) w latach 2021–2022, osiągając 9,61 EUR/kg w 2022 r.³¹ Ceny loco fabryka są oparte na danych PRODCOM i mogą obejmować sardynele w puszcze.

5.2.3 Ceny importowe i eksportowe

Zgodnie z danymi COMEXT, ceny importowe i eksportowe szprot świeżego, mrożonego i w puszcze są niższe od średnich cen loco fabryka podanych przez PRODCOM. W 2022 r. ceny importowe szprot i sardyneli w puszcze osiągnęły 1,85 EUR/kg, a ceny eksportowe – 6,09 EUR/kg, natomiast średnia cena loco fabryka wyniosła 9,61 EUR/kg. Przyczyną różnic cenowych mogą być różnice w gatunku i jakości produktów przeznaczonych do wymiany handlowej i tych produkowanych na rynek krajowy.

Tabela 42: Średnie ceny importowe i eksportowe świeżego szprot w Szwecji (EUR/kg)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Cena wywozowa (EUR/kg)	0,24	0,31	0,23	0,24	0,26	0,21	0,33	0,26	0,30
Cena przywozowa (EUR/kg)	0,22	0,25	0,26	0,21	0,33	0,49	0,64	0,66	0,86

Źródło: COMEXT

Tabela 43: Średnie ceny importowe i eksportowe mrożonego szprot w Szwecji (EUR/kg)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
--	------	------	------	------	------	------	------	------	------

³⁰ Bardzo niski wolumen, niereprezentatywny dla rynku.

³¹ Źródło: PRODCOM

Europejskie Centrum Monitorowania Rynku Produktów Rybołówstwa i Akwakultury – Szprot w UE

Cena wywozowa (EUR/kg)	0,32	0,32	0,34	0,30	0,35	0,50	0,83	0,82	0,59
Cena przywozowa (EUR/kg)	1,90	-	-	1,88	1,19	0,69	1,38	1,47	2,34

Źródło: COMEXT

Tabela 44: Średnie ceny importowe i eksportowe przetworzonego i zakonserwowanego szprot i sardyneli w Szwecji (w EUR/kg)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Cena wywozowa (EUR/kg)	4,32	4,87	4,14	4,67	3,55	4,47	4,97	6,35	6,09
Cena przywozowa (EUR/kg)	2,04	1,53	1,16	1,21	1,60	1,67	1,73	1,45	1,85

Źródło: COMEXT

5.2.4 Cena detaliczna

Z kontroli internetowej przeprowadzonej wśród dużych sprzedawców detalicznych w Szwecji (supermarket Coop, ICA, CityGross) wynika, że szprot jest dostępny wyłącznie w postaci konserw. Cena detaliczna szprot w puszcze wahała się od 14,52 EUR/kg do 51,38 EUR/kg. Można wyróżnić 3 segmenty rynku w zależności od wielkości puszek, jak opisano poniżej:

- segment 1: 55 g na opakowanie jednostkowe, pod marką krajową: 36,18 EUR/kg,
- segment 2: 100–125 g na opakowanie jednostkowe, pod marką krajową: 19,10–26,16 EUR/kg,
- segment 3: 450 g na opakowanie jednostkowe, pod marką krajową: 19,10 EUR/kg

Poniższa tabela zawiera szczegółowe informacje na temat cen poszczególnych produktów.

Tabela 45: Ceny detaliczne szprot w puszcze w Szwecji w październiku 2023 r.

Produkt	Marka	Rozmiar / zawartość szprot	Cena SEK/szt.	Cena EUR/szt.	Cena EUR/kg
Ansjovis original (filety ze szprot)	Grebbestads, Abba Seafood	55/30 g	22,50	1,99	36,18
Ansjovis original (filety ze szprot)	Grebbestads, Abba Seafood	125/80 g	36,95	3,29	26,32
Ansjovis original (filety ze szprot)	Grebbestads, Abba Seafood*	450/325 g	58,50	5,21	11,58
Filety ze szprot (Ansjovisfileer)	Coop	100/65 g	27,95	1,91	19,10

Źródło: * Cena pobrana ze strony internetowej COOP (duży sprzedawca detaliczny) (data dostępu: luty 2024 r.).

Kurs wymiany na dzień 13 lutego 2024 r.: 11,25 SEK = 1 EUR.

5.3 Transmisja cen w łańcuchu dostaw

Nasza analiza opiera się na danych EUROSTAT, EUMOFA i PRODCOM oraz wywiadach z przetwórcami ryb w Szwecji.

Koszty i marża dla 125 g puszkę szprota w przyprawach i occie (zawierającej 80 g szprota) przedstawiają się następująco:

- **Cały świeży szprot:** 1,10 EUR/kg, puszkę 125 g zawiera 80 g szprota, dlatego cena surowej ryby dla jednej puszkę 125 g wynosi 0,09 EUR.
- **Strata na surowcu:** na podstawie wywiadu z przetwórcą ryb współczynnik konwersji szprota filetowanego na szprota całego szacuje się na 3.
- **Koszty pierwotne i marża:** obejmują przerób na szprota w beczkach z przyprawami, solą i octem oraz transport do Szwecji (w przypadku wyładunku za granicę). 5% ceny końcowej produktu.
 - Filetowany szprot w beczce z przyprawami: 1,50 EUR/kg.
 - Transport.
- **Koszty materiałów – opakowanie: koszt puszkę:** 0,25 EUR/puszkę.
- **Koszty pracy:** 35–40%, wyższe koszty pracy niż w przypadku innych produktów, ponieważ szprot to mała ryba, którą należy przetwarzać ostrożnie na etapie filetowania, pomiędzy dojrzewaniem a konserwowaniem.
- **Koszty amortyzacji:** w oparciu o średni udział amortyzacji w całkowitym koszcie puszkę wynoszący 3% zgłoszony przez polskich przetwórców, 3% (0,0987 EUR/puszkę)
- **Koszty detaliczne i marża netto:** 30% (0,98 EUR/puszkę), w tym transport do punktów sprzedaży detalicznej oraz koszty dystrybucji i marża. Szacunkowo na podstawie ceny detalicznej i innych dostępnych kosztów.
- **VAT:** 12%³²;
- **Cena detaliczna:** 36,95 SEK (3,29 EUR).

W ogólnym ujęciu wydaje się, że udział kosztów surowca (całej ryby) jest niewielki (3% ceny konsumpcyjnej) w porównaniu z innymi kosztami. Najważniejszym kosztem jest koszt pracy (40% ceny konsumpcyjnej).

Transmisja cen

Tabela 46: Koszty i marża dla szprota w puszkę w sprzedaży detalicznej w Szwecji (EUR/szt.)

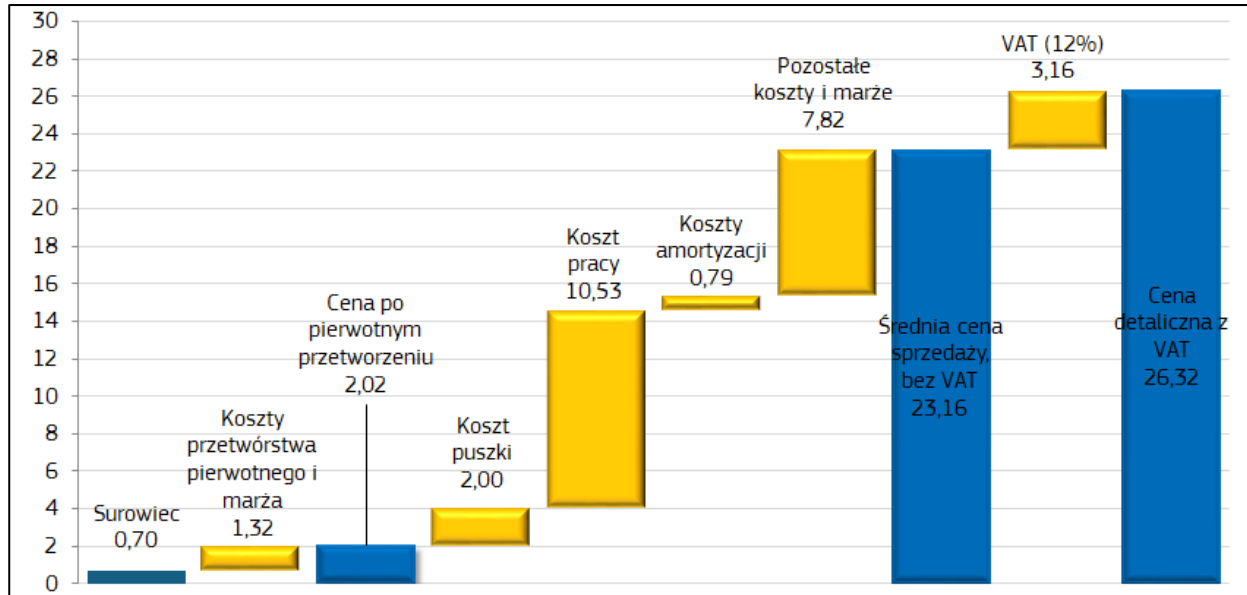
	Koszt i marża (EUR/szt.)		Koszt i marża (EUR/kg)	% ceny detalicznej		Etap – Operator
Ryba (cała)	1,10 EUR/kg = 0,09 EUR/szt.		0,70	3%		Przetwórstwo pierwotne
Strata na surowcu przy filetowaniu	0,40 EUR/kg	0,16 EUR/szt.	1,32	1,5%	5%	
Pozostały surowiec (beczkę, przyprawy, sól i cukier)	= 0,05 EUR/szt.					

Europejskie Centrum Monitorowania Rynku Produktów Rybołówstwa i Akwakultury – Szprot w UE

Transport	= 0,11 EUR/szt		3,5%	
Koszty konserwowania	0,25 EUR/szt.	2,00	8%	Produkcja szprotów w puszcze
Koszty pracy	1,32 EUR/szt.	10,53	40%	
Koszty amortyzacji	0,1 EUR/szt.	0,79	3%	
Marża netto				
Transport do punktów sprzedaży detalicznej	0,98 EUR/szt.	7,82	30%	Sprzedaż detaliczna
Koszty dystrybucji i marża				
VAT	0,39 EUR/szt.	3,16	12%	
Cena detaliczna (na miejscu w supermarkecie COOP)	3,29 EUR/szt.	26,32	100%	

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 43: Transmisja cen szprot konserwowego w przyprawach i occie sprzedawanego w dużych sklepach detalicznych w Szwecji (w EUR/kg)

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane EUROSTAT, EUMOFA i PRODCOM oraz wywiady z przetwórcami ryb w Szwecji.

6 PORÓWNANIE TRANSMISJI CEN W RÓŻNYCH PAŃSTWACH CZŁONKOWSKICH

W tej części dokonano porównania struktury cen szprot w puszcze w Polsce i Szwecji. Dania nie została uwzględniona w porównaniu, ponieważ nie prowadzi już krajowej produkcji szprot w puszcze, a rynek zaopatrywany jest wyłącznie z importu, głównie z krajów bałtyckich.

Cena surowca różni się w zależności od państwa członkowskiego i rodzaju produktu. W Polsce wybraliśmy puszkę „szprot wędzonego w oleju” o masie 170 g, marki własnej sprzedawcy. W Szwecji wybraliśmy puszkę szprotów w przyprawach i occie o masie 125 g (zawierającą 80 g szprot), marki własnej przetwórcy, będącą raczej produktem z najwyższej półki.

W przykładach uwzględnionych w analizie transmisji cen cena pierwszej sprzedaży waha się od 0,44 EUR/kg w Polsce do 0,70 EUR/kg w Szwecji.

Ostateczna cena dla konsumenta zależy od prezentacji (w całości lub w postaci filetów, w oleju lub w occie z przyprawami itp.), asortymentu produktu (produkt podstawowy lub przysmak) oraz stawki podatku VAT. Ostateczna cena waha się od 6,35 EUR/kg w Polsce do 26,32 EUR/kg w Szwecji.

Udział ceny ryb w cenie końcowej jest stosunkowo niski i najwyższy w Polsce – 7%, a znacznie niższy w Szwecji (3%).

Tabela 47: Porównanie transmisji cen szprot w puszcze sprzedawanego w dużych sklepach detalicznych w Polsce i Szwecji

	PL Puszka „szprot wędzonego w oleju” o masie 170 g, marki własnej sprzedawcy	SE Puszka filetów ze szprot w przyprawach i occie o masie 125 g
Koszty surowca	0,44	0,70
Koszty i marże przetwórców	4,71	22,46
Koszty detaliczne i marża	1,07	
Cena detaliczna (bez VAT)	6,35	23,16
Cena detaliczna (z VAT)	6,35	26,32

Źródło: EUMOFA

7 ZAINTERESOWANE STRONY, Z KTÓRYMI PRZEPROWADZONO WYWIAD

Polska

- Firmy przetwórstwa rybnego w Polsce
- Organizacje rybackie
- Sprzedawcy ryb

Dania

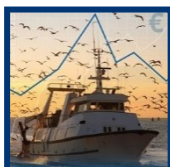
- Danmarks Fiskeriforening Producentorganisation (DFPO – Duńska Organizacja Producentów Ryb)
- Danmarks Pelagiske Producentorganisation (DPPO – Duńska Organizacja Producentów Pelagicznych)
- Dansk Fiskeristyreelse (Duńska Agencja Rybołówstwa, Ministerstwo Żywności, Rolnictwa i Rybołówstwa)
- Marine Ingredients Denmark (stowarzyszenie sektora mączki rybnej i oleju rybnego)
- Danish Seafood Association (stowarzyszenie sektora żywności pochodzenia morskiego)
- Przetwórcy: przedsiębiorstwo zajmujące się konserwami

Szwecja

- Przetwórcy: przedsiębiorstwo zajmujące się konserwami
- Swedish Pelagic Federation Producer Organisation (SPF PO – Organizacja Producentów Szwedzkiej Federacji Pelagicznej)
- Sjömatfrämjandet (organizacja promująca żywność pochodzenia morskiego)

EUM OFA

European Market Observatory for
Fisheries and Aquaculture Products

www.eumofa.eu

Urząd Publikacji
Unii Europejskiej

ISBN 978-92-68-19844-5

doi:10.2771/921694